

TISKOVÉ A DISTRIBUČNÍ CENTRUM

Váš průvodce
na skautské stezce

Vůdcovská zkouška

Přehled témat

EDICE VŮDCOVSKÁ ZKOUŠKA
Praha 2001

Vážení čtenáři,

edice Vůdcovská zkouška vám opět přináší 14 příruček, které se zabývají jednotlivými obory vůdcovské zkoušky. Díky velkému zájmu vám můžeme v krátké době nabídnout 2. opravené a doplněné vydání textů pro přípravu k vůdcovské zkoušce. Přesto, že budou vydávány na přeskáčku, jejich číslování odpovídá číslování oborů v Řádu pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka.

Na celé řadě se podílí několik autorů a mnohdy se stává, že i jeden obor píše více autorů. Tato různorodost se zákonitě projevuje. Každý z nich musel splnit určité podmínky (např. dělit svá skripta do kapitol podle bodů v Řádu), ale jinak jsme autorům ponechali - především co se stylu psaní týká - volnou ruku. Proto má každý díl svou tvář.

Z edice trochu vybočují dvě publikace - Historie skautingu, které jsme, přestože je jen jednou ze součástí bodu 1, věnovali také samotnou příručku. Druhou specifickou publikací je díl Vůdcovská zkouška - přehled témat. Stručně se věnuje každému z bodů VZ - i písemné práci a mluvenému projevu, které samostatné příručky nemají. Obsahuje předpokládaný rozsah každého bodu. Tento díl je určen nejen zkoušeným, ale především zkoušejícím.

Věříme, že se vám i díky těmto skriptům podaří na vůdcovskou zkoušku kvalitně připravit.

TDC

Obsah

Úvod	7
1. Myšlenkové základy skautingu, historie (ZSH)	9
2. Psychologie (PSY)	15
3. Pedagogika (PED)	22
4. Metodika (MET)	28
5. Vedení oddílu (VED)	30
6. Organizace a právo (ORG)	33
7. Hospodaření (HOS)	37
8. Zdravověda (ZDR)	40
9. Příroda a ekologie (EKO)	44
10. Táboření, příprava a vedení tábora (TAB)	47
11. Kultura, estetika (EST)	51
12. Tělovýchova a sport (TVS)	58
13. Písemná práce (PIP)	60
14. Mluvený projev (RET)	66
Sestavení zkušební komise a pořádání zkoušek	68
Podmínky účasti na VZ	72
Příklad scénáře VZ	74

VŮDCOVSKÁ ZKOUŠKA

Předkládáme vám druhé vydání přehledu témat vůdcovské zkoušky s komentářem, pracovně nazývaného Syllabus. Základní struktura a členění je shodná jako v prvním vydání.

Každý obor VZ je zpracován podle následující osnovy:

1. Stručný komentář k celému okruhu VZ.
2. Podotázky, rozpracování jednotlivých bodů – aby uchazeč i zkoušející měl jasno, co daná otázka obsahuje.
3. Literatura

Snažili jsme se zachovat jednotný charakter všech kapitol; zdařilo se to jen částečně – jednak se kapitoly a komentáře značně liší rozsahem, jednak jsme po úvaze zařadili dvě kapitoly zpracované odlišným způsobem: Organizace a právo a Písemná práce.

Text je určen pro zkoušející i pro zkoušené. Měl by sloužit k základní orientaci v celé vůdcovské zkoušce i v každém jejím oboru, může pomoci komisím při pořádání zkoušek a instruktorům i účastníkům vůdcovských kurzů a VLK. Podrobnější výklad obsahují další příručky řady VZ, které se věnují každému oboru zvlášť.

Oproti prvnímu vydání došlo k několika změnám, které reagují na novelu řádu pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka nebo vznikly ve snaze zpřesnit či doplnit text.

Zásadně je přepracována kapitola Tělesná výchova a sport, k menším úpravám došlo v úvodu a v kapitolách Pedagogika, Vedení oddílu, Písemná práce. Kapitola Postup při pořádání a organizaci vůdcovských zkoušek byla rozšířena o podrobnější popis sestavení zkušební komise a pravidel pro pořádání zkoušek a byla rozdělena na tři nové kapitoly.

Odbory pro výchovu činovníků DK a CHK

Úvod

Text, který máte před sebou, vznikl ze snahy pomoci na jedné straně všem zájemcům o složení vůdcovské zkoušky, na straně druhé všem, kteří takové zkoušky připravují a jednotlivé obory zkoušejí.

Jsme si vědomi toho, že současná podoba vůdcovské zkoušky je náročná a obsáhlá, jsme však přesvědčeni, že je to nezbytné pro zajištění kvalitní činnosti našich oddílů - prostřednictvím dobrých vůdců a vůdkyň.

Naším cílem je kvalitní příprava vůdců a vůdkyň, aby byli schopni zvládnout náročné úkoly a poslání, které je při jejich práci čekají. Chceme mít vůdce a vůdkyně motivované, se zájmem o další vzdělávání, s pocitem odpovědnosti přesahujícím hranice jednoho oddílu i střediska. Snažíme se, aby obsahová náročnost vůdcovské zkoušky byla doprovázena odstraňováním všech zbytečných administrativních překážek, dostatečnou nabídkou kvalitních vzdělávacích akcí a v neposlední řadě i vhodnými metodickými materiály.

Při sestavování obsahu vůdcovské zkoušky jsme vycházeli zejména z následující otázky: Co je důležité vědět, znát a umět pro kvalitní a úspěšné vedení oddílu? Z odpovědi se potom odvodily jednotlivé požadavky i struktura celé zkoušky.

Řada bodů ve vůdcovské zkoušce se překrývá. Toto překrývání je úmyslné. Cílem je, aby se uchazeč podíval na věc z různých stránek, aby hledal a nacházel souvislosti a aby poznatky a zkušenosti nabyté v jedné oblasti uměl aplikovat jinde.

Zejména témata pro skautskou výchovu klíčová (zákon, slib, družinový systém, stezka, hry aj.) se proto objevují v několika různých kapitolách. Tak například bod „Prostředky a metody skautské výchovy“ se objevuje v kapitole Myšlenkové základy - jako součást definice skautingu, jako připomínka, že bez užití charakteristických prostředků a metod není skauting skautingem. Podruhé je tento bod součástí Pedagogiky - zde jde hlavně o to, jak tyto metody a prostředky použít v oddílové praxi, jaký je jejich výchovný přínos a případná omezení, jak mohou přispět ke splnění jednotlivých cílů.

Na vůdcovskou zkoušku je nutno pohlížet jako na celek a nikoli jako na 14 izolovaných a vzájemně nesouvisejících oborů. Smysl členění VZ je v první řadě didaktický – jde o to uvědomit si, že jedna věc – dobré vedení skautského oddílu – má mnoho aspektů a souvislostí. Jednotlivé obory nemají stejný rozsah, což je dáno jejich charakterem a tím, co z nich je důležité pro činnost vůdce.

Komentář k jednotlivým bodům chápeme jako pomoc pro všechny zúčastněné, nikoli jako dogma či povinné zkušební otázky. Jediné závazné požadavky přináší řád a jeho přílohy, náš text může být pomůckou a inspirací.

1. Myšlenkové základy skautingu, historie

Úvod

(Jiří Zajíc - Edy)

Základní „poselství“ skautského slibu:

1. Sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce znamená současně co nejlépe být k dispozici ostatním a přitom nejlépe rozvíjet své vlastní osobní dispozice. Cesta, při které člověk nejučinněji rozvíjí sebe i pomáhá druhým, je služba nejvyšší Pravdě a Lásce.
2. Povinnost není přerčením svobody, ale svobodně přijatou zodpovědností. Naplňování zákona je konkrétním vyjádřením lásky. Tuto podobu života podle zákona nejlépe zpřítomňují vzory, které lze napodobovat a následovat.
3. Jen život, který žijeme pro ostatní, stojí za to žít. Láska si neřádá nešiků: účinně lze pomáhat bližním i vlasti, staráme-li se trvale o svou tělesnou i duševní připravenost.

Budoucí vůdce musí prokázat, že dobře chápe základy, na kterých stojí a ze kterých vyrůstá skauting, že je přijal za své a že je schopen pro ně nadchnout i svěřené děti. Ověřit tyto skutečnosti je právě smyslem této části vůdcovské zkoušky.

Otázky tohoto tématu vytvářejí tři související, ale přesto odlišné okruhy: historii, vlastní myšlenkové základy a konečné jejich průmět do různých rovin života.

Historie (otázky 1 až 4):

Smyslem tohoto okruhu otázek není prověřovat „školské vědomosti z dějepisu“, ale prověřit, že uchazeč chápe současné skautské hnutí (jehož je členem) v dějinných souvislostech. Uvědomuje si, že skauting je plodem vývoje, který sahá ještě před počátek našeho letopočtu a k němuž přispívala řada významných osobností zejména euroamerické myšlenkové a kulturní tradice. Je schopen rozpoznat, že současná bohatá a atraktivní tvář skautingu je právě důsledkem přínosu různých myšlenkových, výchovných i kulturních tradic i konkrétních osobností. Prokáže, že si uvědomuje, jak skauting v různých etapách svého vývoje citlivě a účinně reagoval na potřeby výchovy i veřejného života a že právě v tom je jeho životnost a síla.

Z forem zkoušení je možné doporučit ústní pohovor, zajímavý test, samostatné vystoupení (např. scénka k vybranému tématu či období z historie skautingu), je možné využít i písemnou práci.

Myšlenkové základy skautingu (otázky 5 až 7):

V trojici těchto otázek je uloženo vlastní jádro skautingu jako jedinečného výchovného hnutí, které vede ke konkrétnímu životnímu stylu vyrůstajícímu z pevného nosného základu. Každý z uchazečů musí spolehlivě prokázat, že si toto uvědomuje a přijal to za vlastní. Předpokládá se, že právě doporučení k vůdcovské zkoušce bude podstatně přihlížet k těmto skutečnostem, protože prostor zkoušky samozřejmě neumožňuje postižení celé této problematiky. Přesto je nezbytné, aby právě tyto otázky byly zkoušeny způsobem, který bude dostatečně osobní a umožní zachytit i onu rovinu vnitřního osvojení a přesvědčení (proto je naprosto nevhodné tyto otázky zkoušet písemným testem).

Jako nejlepší způsob zkoušení se jeví osobní rozhovor, případně diskuze nad písemnou prací či jiným textem uchazeče.

Konkrétní aplikace principů skautingu (otázky 8 až 16):

Tyto otázky umožňují konkrétněji prověřit uchazečovo porozumění a přijetí základních principů a současně poznat jeho zvláštní zájmy, dispozice a předpoklady. Je vhodné tyto otázky zařadit do témat rétorické části zkoušky (část 14. Mluvený projev (2)). Rovněž je možno doporučit tyto otázky jako téma písemné vůdcovské práce. Podobně může jako důkaz zvládnutí posloužit článek či jiný veřejně publikovaný „výstup“.

Podle charakteru otázek je možné použít ke zkoušení různé formy rozhovorů a diskuzí. U otázek, které jsou více osobní (např. 10., 12.) je lepší hovořit s uchazečem o samotě, v ostatních případech je vhodná i skupinová diskuze. Radu témat lze zpracovat v písemné práci. Některé otázky (zejména 13. - 16.) je možné vyzkoušet i formou modelové situace (rozhovor s nechápajícím spolužákem, reklama na skauting v televizi, přesvědčování sponzorů či úředníků o prospěšnosti skautingu apod.)

Zkouška z myšlenkových základů skautingu není v první řadě věcí znalostí, ale postojů, myšlenek, úvah, vztahů. Nejde o to se něco „našprtat“, ale přemýšlet, debatovat, naslouchat.

Uvádíme zde několik myšlenek jako inspiraci pro vaše přemýšlení:

- *Třemi cestami můžeme dojít k moudrosti. První je cesta zkušenosti - to je cesta nejtěžší, druhá cesta je cesta napodobení - to je cesta nejlehčí. Třetí cesta přemýšlení - to je cesta nejušlechtlejší.*

Konfucius

- *Život lidský k vykonání velkých věcí ustanovený, jest sice úzkými jen života mezerami obmezen; než užíváme-li ho moudře, dostačí k vykonání i věcí největších.*

J. A. Komenský

- *Člověk žije tím, co udělal a rozdal, tím, že potěšil a rozveselil oči, tím, že hořel, aby se druzí ohřáli.*

R. Plajner

- *...nebýt sám v davu osamělých lidí.*

K. H. Mácha

- *Ti, kdo získali sílu, musí s ní snést i odpovědnost, kdo se vyhne jednomu, ztratí druhé.*

E. T. Seton

- *Skauting není jen tělovýchovou, jen sportem, je to výchova celého člověka po všech stránkách jeho bytí, starajíc se o povznesení kultury ducha, srdce i těla v pravdě, právu i kráse.*

A. B. Svojsík

- *Dobře vedené naše oddíly jsou vzorem samosprávy mládeže, jsou malé, demokratické republiky.*

A. B. Svojsík

- *Vlastní štěstí nacházejte v tom, že budete dělat jiné šťastnými. Pokuste se opustit tento svět o něco lepší, než jste jej našli.*

R. Baden-Powell

Komentář k jednotlivým bodům

(Vít Růžička - podle materiálů Václava Břicháčka, Duchovního odboru ÚRJ a skript VZ - Chrudimská oblast)

1. Předchůdci a inspirace (antika, křesťanství, rytíři, Komenský, Rousseau, Thoreau ad.)

Je třeba zdůraznit, že nejde o test „dějepisných vědomostí“, ale o pochopení souvislostí: skauting navazuje na „to nejlepší, co se tu před tím za dva tisíce let vymyslelo“. Nejde tedy o faktografii, ale o „vypíchnutí“ nejdůležitějších myšlenek, v nichž skauting získal a stále bere inspiraci.

- antika - navázání na princip kalokagathie = harmonického rozvoje těla, duše i ducha
- křesťanství - bratrství, láska k bližnímu, služba bližnímu
- rytířství - důraz na ochranu slabšího, „gentlemanství“, čest, statečnost, odolnost
- Komenský - celkovost výchovy (Všenáprava), smysl pro potřeby dítěte, „škola hrou“
- Rousseau - smysl pro přírodu a její význam pro lidský život, důraz na zdravou přirozenost
- Thoreau - život v přírodě s minimem prostředků
- Ruskin - dobrý život se musí opírat o dobré zásady (Řád sv. Jiří) a současně musí být projevován konkrétní službou

2. Zakladatelé skautingu. Dva základní směry v dějinách skautingu a jejich charakteristika. Historie světového skautingu

Všechny tři historické otázky (tj. 2., 3. a 4) zahrnují velice rozsáhlou oblast (jak po stránce faktů, tak i samotného členění). Je zde třeba soustředit se jen na záležitosti podstatné, které i dnes mohou vůdcům pomoci při jejich vlastní životní orientaci i doprovázení svěřených dětí. Důležité je znát spíš smysl a význam jednotlivých historických událostí než podrobné faktografické údaje.

- představa o dvou základních směrech v dějinách skautingu (postavení setonovského směru naroveň baden-powellovskému) je česká zvláštnost
- charakteristika pojetí skautingu a hlavních myšlenek R. Baden-Powella
 - důraz na řád, službu, občanství a komplexnost výchovy
- charakteristika pojetí skautingu a hlavních myšlenek E. T. Setona
 - důraz na duchovní necírkevní základ, krásu, soulad s přírodou, tvořivost a fantazii
- jak se důrazy obou zakladatelů projevují v dnešním skautingu, v čem spočívá hlavní přínos jednotlivých směrů
- vývoj světového skautingu
 - vznik skautingu, jeho první kroky, reakce společnosti, myšlenkový rozchod B.-P. a E.T.S.
 - vývoj do 2. sv. války, vznik a rozvoj dívčího skautingu, mezinárodní skauting
 - vývoj po 2. sv. válce, rozšíření skautingu do třetího světa, mezinárodní skauting - světové skautské organizace

3. Vznik a historie dívčího skautingu

- založení dívčího skautingu, role sestry a manželky B.-P.
- vývoj dívčího skautingu ve světě, mezinárodní dívčí skauting, historie WAGGGS
- vznik a vývoj dívčího skautingu u nás

4. Historie skautingu v našich zemích, tradice skautingu v obci a v regionu

- vznik skautingu v naší zemi, A.B. Svojsík, Základy Junáctví
- specifika českého a československého skautingu
- vývoj skautingu za první republiky; 1. likvidace Junáka (1940)
- československý skauting v období 1945 - 48, 2. likvidace Junáka
- československý skauting v období 1968 - 70, 3. likvidace Junáka
- důsledky přerušení kontinuity vývoje naší skautské organizace
- skauting v naší republice po roce 1989
- tradice a historie skautingu v obci a regionu

5. Principy, cíle a poslání skautského hnutí

Smyslem otázky je přimět vůdce k zamyšlení, co je pro skautské hnutí nejpodstatnější, co dělá skauting skautingem. Nejobecněji lze skauting charakterizovat právě jeho posláním a principy, vůdce by jim měl dobře rozumět, měl by je umět vysvětlit, měl by se s nimi ztotožnit.

- principy skautingu jako základní kameny společné skautům na celém světě
- stručně vysvětlí, co pro tebe tyto tři principy skautingu znamenají a jak je lze naplňovat
- co je posláním skautského hnutí, jak můžeš osobně přispět k naplnění tohoto poslání
- konkrétní cíle vyplývající z obecnějšího poslání
- kde jsou vyjádřeny poslání a cíle Junáka (Stanovy, Strategie Junáka do roku 2005)

6. Duchovní rozměr skautingu

Otázka se týká jedné z nejpodstatnějších stránek skautingu. Jejím konkrétním rozvinutím je obsah otázky předchozí. Duchovní život se týká každého člověka, neboť je výchovou ke svobodě, která vytváří základ našeho lidství - naší lidské důstojnosti i odpovědnosti. Prakticky jde o výchovu svobody „ve škole Pravdy a Lásky“:

- výchova svědomí - přijetí a touha po dobru, rozeznávání toho, co je dobré a co zlé, touha a odvaha žít v souladu se svým svědomím (přesvědčením)
- vytváření dobrých vztahů - rozvíjení schopnosti milovat, účinně naplňovat to, co poznáváme jako správné - a to nejen k jednotlivým lidem, ale i společnosti a veškerému životu (přírodě)

Duchovní cesty (spirituality) - jako nabídky pro účinnou výchovu ke svobodě - mohou mít podobu náboženství, ale nemusejí. Ačkoliv skauting vychází z křesťanské kultury, je otevřený i jiným spirituálním cestám a klade důraz na jejich poctivé hledání. To je zdrojem náboženské tolerance ve skautingu, ale zároveň i duchovní opravdovosti.

7. Vyjádření principů v zákoně, slibu a hesle

Vůdce by měl umět vysvětlit a zdůvodnit jednotlivé body i celkový smysl skautského zákona a slibu i skautské heslo, a to jak sobě samému, tak i členům oddílu, případně rodičům či veřejnosti.

- jak se projevují základní principy skautingu ve formulaci slibu a zákona
- účel a smysl skautského slibu a zákona
- slib jako vědomé přijetí závazku před svědky
- zákon, slib a heslo jako výchovný prostředek - jak je výchovně využít
- zákon, slib a heslo jako vodítko ke každodennímu chování skauta

8. Prostředky a metody skautské výchovy

Zde by si měl vůdce zejména uvědomit, že využívání charakteristických výchovných metod a prostředků je dalším z podstatných znaků skautingu (kterými se může lišit od „neskautingu“). Podrobnější rozpracování této tematiky je v kapitolách Pedagogika a Metodika.

- vztah mezi prostředky (= jednotlivé prvky) a metodami (= účinná soustava prostředků) charakterizuje skautskou výchovu
- charakteristika jednotlivých typicky skautských metod a prostředků:
 - systematické výchovné využívání skautského slibu a zákona
 - učení se aktivní činností
 - spolupráce mladých lidí s dospělými (vůdce jako vzor i starší bratr)
 - činnost a spolupráce v malých skupinách - družinách, výchova vrstevníky
 - věku přiměřené, postupně na sebe navazující programy
 - pobyt a činnost v přírodě
 - využívání skautské symboliky
 - využívání her

9. Symbolika a tradice jako výchovný prostředek

Cílem otázky je uvědomit si vůbec smysl symboliky a tradic a následně i důvody používání symboliky a tradic jako jednoho z charakteristických skautských výchovných prostředků.

- význam symbolů - jsou vnímatelnými „ukazateli“ na nevnímatelné duchovní skutečnosti
- výchovný význam tradice - uchovává souvislosti umožňující nám porozumět symbolům
- obecné a skautské symboly (kruh, lilie, trojlístek, skautský pozdrav aj.)
- rizika a omezení využívání symboliky a tradic (špatně pochopená tradice brání rozvoji duchovního života)
- vytváření oddílových tradic a jejich význam (vztah mezi konkrétním společenstvím a „řečí symbolů“)

10. Skauting jako životní styl, co může dát skauting dospělým

Na tuto otázku neexistuje jediná zaručeně „správná“ odpověď. Jde spíše o osobní postoj uchazeče, o jeho vztah k Junáku jako organizaci a ke skautingu jako k hnutí. Cílem je přivést uchazeče k hlubšímu zamýšlení nad svým vztahem ke skautingu.

- jak rozumíš heslu „Jednou skautem, provždy skautem.“
- znamená odchod z oddílu nebo vystoupení z Junáka rozchod se skautskými ideály, proč ano, či ne
- co může skauting nabídnout dospělým lidem

11. Skauting jako služba bližnímu

Otázka by měla vést k rozboru jednoho ze základních témat - vztahu skautingu a služby.

- proč sloužit svým bližním - co nás k tomu vede, jaký to přináší užitek
- jak skautské hnutí slouží společnosti (případně jak by sloužit mohlo a mělo)
- jak může (a jak nesmí) vůdce posloužit svým členům oddílu
- konkrétní příklady skautské služby, osobní život či zaměstnání jako služba
- přijetí činovnícké role jako služba, komu a jak tím sloužím
- může mít snaha sloužit bližním negativní důsledky, kdy a jaké

12. Proč jsem skautem, vůdcem, činovníkem. Činovnícký slib

Stejně jako téma 10 by tato otázka měla přivést uchazeče k hlubším úvahám o jejich roli ve skautském hnutí. Je třeba se zamyslet nad motivací, která nás vede k tomu, že se snažíme vychovávat chlapce a děvčata. Odpověď na tuto otázku bude samozřejmě u každého poněkud jiná nebo alespoň jinak pojatá. Příprava na tuto část zkoušky by neměla čekatelé svádět k tomu, aby se snad naučil to, „co se po něm chce“.

- proč jsem skautem, co to pro mě znamená být skautem
- proč se chci stát vůdcem nebo činovníkem
- co mi vedení oddílu nebo činovnícká služba přinese, jaké nároky na mne bude naopak klást
- jaký pro mne má smysl činovnícký slib

13. Mezinárodní skauting

Cílem otázky je získat základní informace o skautingu na mezinárodní úrovni a uvědomit si, že skauting je celosvětové, živé a silné hnutí, že v mnohých zemích je členství ve skautské organizaci prestižní záležitostí, že řada skautů zastává klíčové funkce ve svých zemích (politici, vědci, podnikatelé aj.).

- základní informace o skautingu ve světě
- význam mezinárodního skautského společenství
- mezinárodní skautské akce (jamboree, moot, vzdělávací akce apod.)
- mezinárodní skautské programy
- jak využít mezinárodního rozměru skautingu v oddílové činnosti

14. Skauting a veřejnost, postavení skautingu ve společnosti, vztah k podobným hnutím

Poslední tři otázky se zabývají vztahem skautů a skautingu ke dnešní společnosti. Směřují k jednomu ze základních cílů skautingu - pozitivně ovlivňovat společnost a vychovávat ze svých členů občany, kteří budou ochotni a schopni převzít plnou odpovědnost sami za sebe, za svou rodinu i za věci veřejné.

- rozdíl mezi skautským hnutím a skautskou organizací
- jakou by podle tebe měla hrát skautská organizace roli v naší současné společnosti
- odpovídá role Junáka ve společnosti tvým představám - pokud ne, v čem jsou chyby a jak by se daly napravit
- má smysl, aby se o skautech psalo v novinách a vysílalo v rozhlase a v televizi - proč ano či ne
- jak může jednotlivý oddíl či středisko (a jeho vůdce) ovlivnit vztahy skautingu a společnosti
- jiné organizace a hnutí zabývající se výchovou mládeže - co mají společného a čím se odlišují od skautingu

15. Skauting a jeho role v dnešní době (výzvy a rizika dnešní doby)

- které hlavní úkoly klade podle tvého názoru před skautské hnutí dnešní doba, jak na ně skautské hnutí odpovídá
- porovnej roli skautingu ve společnosti v době Svojsíka a dnes - co zůstalo stejné, co se liší
- jak se liší hlavní výchovné důrazy skautingu v době zakladatelů a dnes, v čem zůstávají stejné
- v čem je současná situace ve společnosti pro činnost skautských oddílů příznivá, v čem je nepříznivá (porovnej s různými obdobími historie našeho skautingu)

16. Skauting jako výchova občana (obec, vlast, Evropa)

- jak rozumíš tvrzení: „Skautská výchova je škola demokracie.“
- jaký je vztah Junáka k politice
- co je podle tebe občanská společnost, jak může Junák přispívat k jejímu rozvoji
- vysvětlí, jak chápeš pojem vlastenectví, jaký je rozdíl mezi vlastenectvím a nacionalismem
- jaký je vztah vlastenectví a ideje sjednocené Evropy

Literatura

Stanovy Junáka
Svojsík, A.B.: Základy Junáctví . Praha, Merkur 1991
Seton, E.T.: Kniha lesní moudrosti. Praha, Olympia 1991
Kysilka, V. - Rusek, L. - Kožíšek, F.: Úvahy nad woodcrafterským zákonem. Praha, The E.T.S. Institute 1998
Baden-Powell, R.: Na pouti za úspěchem.
Plajner, R. a kol.: Úsvit českého junáctví. Praha, Junácká edice 1992
Plajner, R.: Zavátou stezkou (paměti)
Svoboda, M.: Hledání zaváté stezky. Praha, Leprez 1994
Historická komise Junáka: Cestou k pramenům. Praha, Junácká edice 1994
Hansen, W.: Vlk, jenž nikdy nespí (životopis B.-P.). Praha, Scoutarch 1994
Břicháček, V.: Poselství skautské výchovy. Liberec, Skauting 1991
Absolutní horizont, FONS Speciál, Praha 1994
Kohák, E.: Pestrost a pravda. Příloha čas. Rovenský kmen r. 3, č. 11
Fanderlík, V.: Táborové epištoly. Praha, SIC 1991
Strategie Junáka - svazu skautů a skautek ČR do roku 2005 (příloha časopisu Skauting)
Stanovy WOSM, WAGGGS
Základní principy
Základy duch. výchovy ve skautingu - zvl. příloha oběžníku DRJ 1996
Seminář WOSM - JH speciál, 1991
Nagy, L.: 250 miliónů skautů. Praha, TDC 1999
Plajner, R.: Zavátou junáckou stezkou. Praha, TDC 2001
Kohák, E.: Orbis bene vivendi. Praha, TDC 2001
Z kroniky Sasanek. Praha, TDC 2001

2. Psychologie

(Václav Břicháček)

Úvod

Psychologie je vědní obor, který studuje vnitřní (duševní) život člověka. V době vzniku skautingu byla v začátcích, ale během 20. století se její poznatková základna výrazně rozšířila. Dnes si nelze představit výchovu, která by nebrala v úvahu psychologické poznatky. Právě proto patří základní psychologické znalosti ke vzdělání skautských vůdců.

Na duševní život člověka se můžeme dívat ze dvou hledisek:

- a) Obecná psychologie, která stanoví poznatky, platné zhruba pro všechny lidi. Např.: jak vnímáme svět, jak se učíme, přemýšlíme, jak se motivují děti různého věku k činnosti, jaká je paměť dětí ve věku 7 let, jak vhodně sestavovat družiny, jak připravovat program pro rovery apod.
- b) Psychologie osobnosti, která se soustřeďuje na jednotlivce, sleduje rozdíly mezi lidmi, hledá metody, jak poznávat vlastnosti jednotlivých dětí a jak na ně vhodně působit. Můžeme sledovat, které dítě je vytrvalé (a při jaké činnosti), které je bázlivé, kdo je agresivní, na koho je spolehnutí, jak se kdo vyrovná s neúspěchem atd.

Oba pohledy jsou pro vedení oddílu potřebné a pro činnost vůdce důležité. V učebnicích většinou najdeš poznatky obecné psychologie, v praxi převážně řešíš problémy individuální.

Mnohé skautské disciplíny si můžeš osvojit z příruček. Pro ovládnutí základů psychologie (ale i pedagogiky a metodiky) je důležitá vlastní zkušenost či pozorování, „jak to dělali moji předchůdci nebo jiní vůdcové a vůdkyně“. Pro zachycení vlastní zkušenosti, pochopení, co se mi daří a co nikoli, je potřebné vést si vůdcovský zápisník - jinak mnohé zapomeš a zkušenosti se ztrácejí. Užitečné bývají časté debaty s dalšími vůdci o tom, jak jsme řešili různé zapeklité výchovné problémy, které se při vedení oddílu neustále objevují. Knížky o psychologii ti dají základní směrnice. Život je však mnohem pestřejší a nelze jej stěsnat do přesných pravidel. Děti nejsou počítače, které můžeme naprogramovat. V tvořivé výchovné práci je krása vůdcovy činnosti, ale zároveň i velká psychologická a morální odpovědnost, kterou máme k dětem.

Komentář k jednotlivým bodům

1. Osobnost dítěte

Osobností se rozumí souhra velkého množství vlastností a rysů, které charakterizují určitého jedince, odlišují jej od ostatních lidí a tvoří jakousi jednotnou strukturu. Vlastností, které jedince popisují, je velké množství a můžeme je zjednodušeně rozdělit takto:

- schopnosti, které jsou v podstatě vlastnostmi našeho rozumu a projevují se u dětí převážně ve školních výsledcích
- temperament, který zahrnuje vlastnosti citového života
- charakter, kam se řadí vlastnosti vůle, které vymezují morální profil jedince
- zájmy a motivy, kterými poukazujeme na to, co člověka baví, co rád dělá či čemu se vyhýbá
- sociální role, které charakterizují styl života jedince ve skupině (třeba: vedoucí, organizátor, „šašek“, teoretik, kritik, rebel aj.)

U dítěte je možno uvažovat o jeho celkové zralosti a všítat si jeho vývoje na základě věku a různých zkušeností (mluví se o dynamice osobnosti).

Varování: nepodléhej prvnímu dojmu a neposuzuj nikoho podle jediného pozorování či podle neověřených zpráv.

2. Pozorování a poznávání dětí

Je to důležitý úkol skautského činovníka; bez poznávání dětí se nám jejich výchova nebude dařit. Několik pravidel:

- musí být systematické, neomezovat se na náhodné dojmy
- buď přiměřeně zvědavý a pozorný (nikoliv zvědavý)
- musí být nenápadné, všímej si dětí v mnoha situacích (hra, práce, únava, úspěch, prohra, spolupráce aj.)
- poznatky si zapisuj, jinak je rychle zapomeš
- pozor na neměnné úsudky, děti se mění a vyvíjejí rychleji, než si myslíš
- všímej si všech dětí, nenápadně často uniknou pozornosti
- nejsme neomylní a můžeme se často mýlit, máme různé předsudky a sami můžeme být při pozorování a hodnocení dětí jednostranní a nekritičtí

Nezapomínej, že při pozorování dětí se dovídáš mnohé i o sobě, a to je pro vedoucího velmi důležité.

3. Věkové kategorie od narození do dospělosti

V prvních letech života má rozhodující vliv na dítě nejprve matka a pak celá rodina. Dítě musí poznat, že je milováno, že je o něj pečováno a že je povzbuzováno k vlastní aktivitě - a také, že platí jistá pravidla, co dělat může a co nikoliv.

Předškolák (zhruba 4 - 7 let). Z hravého dítěte přerůstá k systematické výuce ve škole. Převládající činností je hra, postupně ovládne různé nástroje, v mateřské škole se učí spolupráci a osvojí si zárodky morálního chování.

Mladší školák (vlče a světluška) se začíná oddělovat od rodiny a školy, případné vztahy mezi dětmi se dostávají do středu pozornosti. Lákají je pohybové hry, rozvíjí se dětská paměť i myšlení, přijímá autority a často nedokáže domýšlet důsledky svých činností. Potřeba být s ostatními narůstá, vznikají první party a společný život ve smečce či roji a na táborech může být velmi významný pro další vývoj. Převažuje sice stále hra, ale postupně se přechází na jednoduché pracovní činnosti, u kterých většinou dlouho nevydrží.

Starší školák (11 - 14 let) postupně dorůstá a nastupuje puberta. Začíná se cítit dospělým, tříbí se zájmy, hry bere vážně a prohra ho mrzí, osvojí si mnohé dovednosti (od pracovních přes sportovní až třeba po kuchařské), často přemýšlí o sobě a srovnává se s druhými. Ukončením biologického dozrání přechází do věku dospívání a často z oddílu přechází do roverského kmene.

4. Sociální role jedince a sociální vztahy

Skautští vychovatelé postřehli velmi dobře základní druhy skupin:

- Dvojice: bývají spolu ve stanu, uklízejí v něm, často mívají společné úkoly. Podaří-li se je dobře sestavit, jsou velmi výkonní, jsou-li však v neustálém konfliktu, ruší ostatní a vůdce je musí rozdělit.
- Družina: skupina 5 - 8 členů, kteří se mohou mezi sebou dobře znát, spolupracovat a vzájemně si pomáhat. Sestavit dobře družiny je stálý úkol vedoucího. Rozhodující bývá výběr vhodných rádců a jejich systematické vedení oddílovou radou, která vlastně je také malá skupina.
- Skupina 20 - 30 osob, v podstatě skautský oddíl. Členové se mezi sebou znají, mnohé spolu prožili, ale nemůže mezi nimi být tak těsný vztah jako v družině. K tomu přistupuje i jistá soupeřivost, která se projevuje ve hrách, v bodování apod. Oddíl potřebuje co nejvíce společných prožitků a kromě soutěží má podporovat i spolupráci a velké společné akce (kromě táborů a výletů to mohou být různé besídky, společná práce pro ostatní, kulturní aktivity, podvečery s kytarou apod.).

Nebezpečí ve skupinách:

- Samotář, který se neumí začlenit mezi ostatní a musí být k tomu povzbuzován. Často si nenajde kamarády mezi ostatními.
- „Obětní beránek“ - velmi nebezpečné, ostatní se posmívají, svedou na něj neúspěchy, má pocit bezmoci či méněcennosti a objevuje se i riziko šikanování. Potřebuje podporu vedoucího i rádce.
- „Oddílová hvězda“ - úspěšný, často vyhrává, je oblíben (často nezaslouženě). Potřebuje získat i opačné zkušenosti.
- Rváč vyvolává konflikty a střety; nebezpečný je, útočí-li na slabší, zde musí vedoucí zasáhnout a tlumit.

Jistě dokážeš najít i jiné typy - uvažuj, jaké máš s nimi zkušenosti. U dětí různého věku najdeme v ideálním případě vztahy, kdy starší pomáhají mladším (a ti se snaží je napodobit a „dohnat“), ale většinou se to musí děti učit.

5. Koedukace

Obvyklý vývoj vztahů chlapců a děvčat:

- Před pubertou se vytvářejí převážně skupiny stejného pohlaví a často se objevují i párová přátelství (stejně se oblékají, plní stejné úkoly), ale většinou nemají dlouhé trvání.
- Přečodná fáze, kdy se udržují původní skupiny, ale začíná se prosazovat vzájemný zájem. Většinou v té době jsou dívky vyvrátelejší tělesně i duševně a hledají kamarády mezi staršími.
- Později se často objevuje snaha vytvářet smíšené skupiny a objevují se i první vztahy zamilovanosti.

Obecně platí, že chlapci a děvčata se nevyvíjejí stejně. Je to jednak dáno biologicky, jednak i tradicemi výchovy. Většina našich oddílů je oddělených, ale mnohdy to není možné (oddíly na malých obcích či oddíly s jistou tradicí). Vedení koedukovaných oddílů bývá náročnější, ale ve věku roverském se obvykle prosazují zcela spontánně. Nesporně užitečná a potřebná bývají společná střediska, občasné společné akce, vzájemná podpora táborů apod.

6. Řešení konfliktů

Konflikty patří k životu, a i když se budeme co nejvíce snažit o jejich předcházení, přece jen se budou objevovat. U vlčat a světlušek bývají sice časté, ale rychle odplynou a zapominají se. Stačí několik slov vedoucího, jednoduché napomenutí či převedení pozornosti na jinou činnost. Ve věku skautském mohou být konflikty mnohem těžší a často mohou rozvrátit družinu či celý oddíl. Rozlišujeme konflikty jedinců a konflikty skupinové (družiny mezi sebou, mezi oddíly aj.), které jsou mnohem těžší a také většinou obtížnější. Konflikty mívají většinou citový podklad, a proto se jen málokdy daří řešit je rozumovými rozklady. Střety mezi dětmi velmi rychle pominou, jakmile zmizí vztek či jiné emoce a pak snadno dojde k usmíření. Konflikty mezi dospělou osobou a dítětem mají mnohé podoby. Někdy to je nepochopení dospělého, který často z neznalosti situace ne zcela právem někoho potrestá, jindy je v popředí odpor dítěte, které dorůstá a nechce, aby se s ním jednalo jako s dítětem (to bývá častý zdroj střetů, když chlapci odrůstají z oddílů a touží po jisté samostatnosti), jindy to bývá vzájemné nepochopení či přenesení konfliktu z jiného prostředí. Třeba: dítě je neprávem potrestáno ve škole a pak reaguje nevhodně v oddíle. Konflikty mezi dospělými bývají často velmi ostré. Doporučuje se při jejich řešení počkat, až „vychladnou hlavy“, a pokusit se pochopit stanovisko druhého a nepodkládat si vzájemně špatné úmysly. Často se říká, že moudřejší ustoupí - či alespoň dokáže udělat první krok k usmíření. Pokud to není možné, bývá asi nejlepší buď se zcela rozejít, anebo povolát ku pomoci někoho, koho si obě strany váží a s ním vše řešit. Konflikty mezi sebou bychom měli řešit včas - většinou začínají drobnými rozpory, které se dají ještě zvládnout. Přerostou-li v prestižní záležitost, pak je již řešení obtížné.

7. Typy vedení oddílu

Každý vůdce má svůj vlastní styl vedení, který se naučil zkušeností a odpozoroval od svých předchůdců. Přesto však existují některé ustálené typy vůdců:

- Diktátor, který o všem rozhoduje, zařídí a diriguje. Oddíl sice funguje, ale když vůdce odejde, rychle se hrouť.
- Liberál, který se přizpůsobuje dětem a jejich nápadům, chybí mu většinou koncepce a děti se nenaucí systematicky pracovat.
- Demokrat, který slyší hlas dětí, uvažuje o něm, dovede povzbudit rádce i svého zástupce. Děti v oddíle většinou jsou spokojené, dlouho v něm vydrží a nálada bývá velmi dobrá.

A jaký by vůdce neměl být?

- Velitel, který si oddíl plete s vojenskou četou.
- Závodník, který děti připravuje jen na závody a ostatní program pomíjí.
- Lajdák, který si nepřipraví program či dokonce chodí pozdě.
- Moralista, který děti jen napomíná a zanedbává lákavý program.
- Suverén, který všemu rozumí a ostatní nic neznají.
- Náladový jedinec, který snadno podléhá jen svým pocitům, přehlíží děti a jejich nálady.
- Programátor, který sice promyslí předem program, ale nedokáže jej změnit podle vzniklé situace.

8. Odměny - tresty - motivace

Stará pedagogická moudrost: Zařď vše tak, aby dítě něco udělalo dobře a pak ho pochval. Kdo se bojí trestu, zdaleka tolik neudělá ani se nenaučí, jako když vidí, že se mu daří a že je to uznáno. Pak je jeho motivace vysoká a dlouhodobá. Několik obecných pravidel o odměnách a trestech:

- Musí být přiměřené věku.
- Musí být srozumitelné - proč je trestán, čeho se dopustil - mnohdy si dítě chybu neuvědomuje.
- Musíš být důsledný k dětem i k sobě. Nemůžeš trestat někoho za svoji vlastní chybu či nedůslednost.
- Nepřehánět ani odměny ani tresty.
- Soustava prostředků, které užíváš by měla být pestrá.
- Dávej pozor, aby nebyli odměňováni či trestáni stále stejnými skauti.
- Kde můžeš chválit, chval - dětem to dnes chybí, všude jsou spíše trestány. Neměly by ti uniknout dobré činy dětí!
- Pochvala bývá mnohem účinnější než trest.

Odměnou a trestem nejen podporuješ motivaci dětí, ale formuješ i jejich svědomí a tím i jejich životní styl.

9. Oddílové tradice a rituály

Ke skautské výchově patří i prostředí, v němž probíhá. Děti velmi citlivě vnímají přírodu, i když to nebývá na první pohled vidět. Louka v ranní mlze, hvězdné nebe, šumící potok, večerní stmívání, čerstvý sníh, hořící oheň - to vše jsou zážitky, na které se nezapomíná, a v paměti se uloží i program, který se tenkrát odehrával, a slova, která byla vyřčena. Příroda není tedy jen kulisa, ale výchovný prostředek. Jde o to zvolit vhodný program. Děti unavené a hladové jsou mnohem méně citlivé než děti dobře na program připravené. Patří sem i oddílové zvyklosti a rituály. Malé děti si znovu a znovu přejí slyšet mnohokrát opakované vyprávění a samy upozorňují na nepřesnosti. Skauti se rádi vracejí na místa, kde tábořili, hrají tam stejné hry, těší se na rituál zapalování táborového ohně (a často podceňují jiný oddíl, který to dělá „jinak“), na slibový oheň, na první tradiční podzimní výpravu, která se koná na stejné místo atd. To vše patří k životu oddílu a tradice je jeden z momentů, který zvyšuje pohodu a usnadňuje výchovu.

10. Výchova k partnerství a rodičovství

Je to dnes velmi diskutované téma - hlavně ve školství. Je to též velmi potřebný bod skautského programu. Děti kolem sebe vidí oslabené rodiny, mnozí zažili rozchod rodiny, málokdo dnes ještě zná „velkou“ rodinu se spoustou tetiček, strýčků, prarodičů. Ani v televizi či v literatuře nenacházejí kladné vzory pevných lidských vztahů. Co můžeme dělat ve prospěch dětí? V prvé řadě skautský vůdce musí sám být vzorem ve svých partnerských a později manželských vztazích. Může dát skautkám i skautům příklad, který

budou napodobovat. Setkáme se s prvními láskami mezi chlapci a děvčaty - většinou jsou tápavé a nejasné. Respektujeme je a nezesměšňujeme první vztahy. Naopak taktní pomoc či rada může pro další vývoj vztahů být nesmírně důležitá a ani ty se neboj obrátit o radu na starší činovníky. Ve vhodné chvíli je na místě promluvit i o otázkách sexuálních a v první řadě dát najevo, že „čistému je vše čisté“. Nezůstaňme dlužni odpověď na žádnou otázku. Hovor o sexuálním životě není žádná senzace, ale mnohem spíše projev vzájemné důvěry - a nejdůležitější bude příklad dospělých činovníků.

11. Hendikepované děti a jejich začlenění do oddílu

Počet dětí, které jsou nemocné, začíná u nás stoupat. V každém oddíle bývá některé dítě alergické či jinak postižené. Jsou však i mnohem těžší poruchy, které zdánlivě znemožňují pobyt v oddíle či na táboře. A právě tyto děti potřebují život v přírodě a mezi kamarády, i když jim často v něčem nestačí. Jsou to děti špatně vidící, slyšící, špatně se pohybující, se sníženou inteligencí, ale i s některými dalšími poruchami. V mnoha zemích je jejich začlenění do skautských oddílů samozřejmé, ale my se tomu teprve učíme. Jaký by měl být postup. Máte-li podobné dítě v okolí, zkuste uvažovat o jeho začlenění. Nejprve promluvit s rodiči, pozvat je na schůzku či vycházku. Pak navštívit lékaře, který dítě ošetřuje, poradit se s ním a vyžádat si jeho pomoc. V další fázi připravit oddíl, že mezi vás přijde někdo „na vozíčku“ či někdo hůře vidící a připravit pro něj uvítání a program. Ještě před tím musíš sám zvážit, zda novou situaci zvládneš. Pak je třeba neustále uvažovat, co může toto dítě dělat s celým oddílem či družinou, kdy je třeba program upravit či připravit náhradní - může třeba dělat rozhodčího, zapisovatele či být jinak zaměstnán. Ale znovu: Buď stále ve styku s rodiči i s lékařem. A ještě: možná, že by si některý oddíl vyzkoušel své síly i při péči o dítě romské - to by byla velká pomoc i zásluha.

12. Osobnost vůdce

Základním rysem skautského vůdce je jeho osobní a kladný vztah k dětem. Bez něj by nebyla ani nejmenší naděje na úspěch. Co to je osobní vztah? Radost z existence dětí, ochota se jim věnovat a radost z toho, že se setkáváme, společně táboříme a prožíváme mnohé krásné chvíle. Dále sem patří respekt k dětem, schopnost přijímat je a uznávat jejich svébytné hodnoty. Také by měl mít schopnost pochopit jejich radosti i starosti a cítit se do jejich prožitků. Je pro děti oporou, ke které se mohou kdykoliv obrátit s žádostí o radu či pomoc. Měl by děti pozorně sledovat, hodnotit a individuálně se jim věnovat. Je to hodně úkolů a není snadné se je naučit postupně plnit. Předpokládá to, že vedoucí je sám vyrovnaná osobnost, má sám své dobré zázemí, hledá cesty k sebepoznání i k vlastnímu vzdělávání - ať již studiem odborným či skautským - a také umí spolupracovat a vyměňovat si zkušenosti s dalšími vedoucími. To vše činí s vědomím odpovědnosti za budoucnost dětí a odměnou mu je jeho vlastní svědomí.

13. Řízení týmu

Základem řízení oddílu je oddílová rada. Bez ní by neměl existovat žádný oddíl. Pravidelné setkávání s rádci i se zástupci vůdce, na kterých se diskutuje o minulých výpravách a schůzkách, plánuje se budoucí činnost, probírají se úspěchy a omyly, jsou asi tou nejlepší cestou, jak si připravovat nástupce a jak vlastně v oddíle neustále vést jakýsi rádcovský kurs. Oddílová rada nemusí mít „sedavý“ program, může sama občas něco hrát či jít na výlet nebo do divadla. Stejně tak je důležité, aby si vedoucí rozuměl se svými zástupci, dal jim příležitost k samostatným aktivitám, podělil se s nimi o činnost a připravoval je na převzetí oddílu. Ukáže se tak nejlépe, jak je kdo motivován, zda jsou rádci dobře vybráni, zda jsou vhodně sestaveny družiny a včas se dají napravovat různé chyby či nepřesnosti. Malé omyly se mnohem snáze a včas napravují než velké nesnáze, kterých jsme si nevšimnuli. Velkým uměním vůdce je včas oddíl předat. Neznamená to, že oddíl zcela opustí. Někde bývá zvykem, že změna je postupná. Vůdce si vymění postavení se svým zástupcem, zůstává aktivní, ale oddíl již vede nový vůdce. K úkolům vůdce patří i přimět

své zástupce i rádce, aby prošli různými kursy, skládali zkoušky a nespoleháli se, že vše „pokryje“ jejich vůdce.

14. Nejčastější chyby vůdce a jejich náprava

Chyby se při vedení oddílu vyskytují zcela zákonitě - úkolem však je si je uvědomit a včas odstraňovat. Chyby mohou plynout z různých zdrojů:

- Chyby v programu. Vůdce si má po každé akci rozmyslet, co se mu zdařilo a co ne a odvodit poučení. Někdy se na něco zapomene, jindy se nedomyslí sled programů, nepochopí se nálada dětí, nezdaří se hra, protože nebyla přesná instrukce. Jak to příště napraviš?
- Chyby v chování. Stane se často, že nesprávně posoudíš některé dítě. Neboj se mu omluvit. Jindy se třeba rozhoduješ ukvapeně - a opět je na místě říci: „Nezlobte se, ale já jsem se nepodíval pořádně do mapy“. Děti to přijmou a pochopí, že s nimi jednáš upřímně a otevřeně. Stejně tak se ti může stát, že se zachováš netaktně k rodičům - i jim se omluv.
- Chyby z netrpělivosti. Chceš mít oddíl dokonalý - a ono to nejde tak rychle, jak bys chtěl. To je velké riziko pro vůdce. Snadno podlehne pocitu, že se nic nevede, že se nemůže na nikoho spolehnout, že na nic nestačí. To jsou však jen chvilkové pocity, kterým nesmíš podlehnout, ale musíš pokračovat v práci a znovu přemýšlet, jak postupovat - a hlavně své myšlenky, náměty a pozorování si zapisovat. Mnohé zkušenosti totiž snadno zapomeneš.

15. Problémové dítě v oddíle

Mezi nováčky se mohou objevit děti, které mají závažné problémy. Mohou to být dyslektici (spatně čtoucí), děti asociální, děti, které prožily nějakou trýzeň (tyrané, zneužité), děti neurotické. Pro ně může být oddíl často záchranou a pokud to je jen trochu možné, přijmi je. Má to však jeden předpoklad: Musíš mluvit s lékařem, vyslechnout jeho rady, občas s ním konzultovat a věnovat těmto dětem zvýšenou péči. Pokud k tomu máš dostatek síly, pracuj s nimi - třeba se ti vše nepovede tak, jak bys chtěl, ale cokoliv se pro tyto děti udělá, je to velký čin!

16. Sociální rizika

Děti jsou vystaveny dnes mnoha rizikovým formám chování, které vidí ve svém okolí: kouření, alkohol, drogy, hrací automaty, sedavý život před obrazovkou či u počítače, později nevázaný sexuální život s rizikem onemocnění AIDS aj. Platí několik zásad: V prvé řadě opět a znovu vlastní příklad. Vůdce, který sám kouří, těžko to odnaučí děti. Ve vhodných situacích debatuj s dětmi o nebezpečí drog, jak se jim vyhnout a říci „Ne!“, o přednostech, ale i o riziku, které hrozí při nekonečném sezení u počítače nebo před televizí. Máš-li jisté podezření, že s některým dítětem není vše v pořádku, neváhej navštívit rodiče a promluvit s nimi, případně se vypravit za starším zkušeným činovníkem či ještě lépe za odborným lékařem, který ti poradí či doporučí literaturu. Jsou i další rizika - dnes třeba různé sekty, které doporučují nerozumný životní styl a často odlákávají děti od rodin či z oddílů. Objevuje se násilí na dětech - mohou být ohroženy světlušky a vlčata. O tom se dočteš ve skautských časopisech (Skauting) či v odborné literatuře.

17. Děti s poruchami chování v oddíle

Často se objeví v oddíle dítě, které ti dělá starosti a kterému se musíš věnovat více než ostatním. Nejprve stojí za úvahu zjistit, odkud se jeho potíže vzaly. Je v nepořádku rodina, je dítě zdravé, má potíže ve škole, bojí se něčeho apod.? Čím více se dovídáš, tím větší máš naději na úspěch. Jaké poruchy se často vyskytují:

- Lhavost - může být ze strachu, z bujně fantazie, ze zvyku, dítě zastírá své chyby, chce vyvolat pozornost či má jiné důvody. Někarej lež za každou cenu, ani dítě neponižuj, ale třeba zaveď pravidlo: přiznání vše smaže.

- Nekázeň - bývá dnes velmi častá, upozorňujeme na ni jako na velkou překážku. Buď důsledný, ale také trpělivý. Bývá rozumné si rozdělit úkoly s celou oddílovou radou, aby napominání nebylo jen na tobě.
- Vandalismus sice v oddílech nebývá, ale mohou se objevovat jeho náznaky. Děti si neváží majetku svého či oddílového a třeba i poškodí cizí věc. I zde je nutná důslednost.
- Agresivita - projevuje se v hádkách či střetech dětí - nejednou podle vzoru pochybných seriálů. Nejlepší obrana bývá ve vymyšlení her, které umožňují vítězství důvtipu nad hrubou silou a spolupráce nad soutěžením.

I další rizika se mohou objevit; děti hádavé, primadony, děti osamělé, děti s chybami v řeči apod. I o těch zkus sám uvažovat!

Literatura

a) Skautské příručky:

Břicháček, V.: Poselství skautské výchovy. Liberec, Skauting 1991

Břicháček, V.: Skautský oddíl I. Liberec, Skauting 1992

V obou příručkách se najdou vybrané kapitoly z psychologie.

Řada LŠ má vlastní texty o psychologii - zkus si některé opatřit.

b) Učebnice:

V současné době vychází mnoho knížek o psychologii (nejčastěji v nakladatelství Portál). Uvádím jen některé:

Kern, H. - kol.: Přehled psychologie. Praha, Portál 1999 - obsahuje výklad základních pojmů: vnímání, motivace, myšlení, učení, sociální psychologie, vývojová psychologie, osobnost aj.

Nakonečný, M.: Sociální psychologie. Praha, Academia 1998 - od stejného autora vyšlo v posledních letech několik dalších učebnic. Jsou to knihy velmi dobře informované, zaměřené však spíše na teorii než na praktické využití.

Langmeier, J. - Krejčířová, D.: Vývojová psychologie. Praha, Grada 1998 - zde najdeš velmi pěkně popsany vývoj dětí od narození až po dospělost.

Matějček Z. - prakticky kterákoliv z jeho knížek je užitečná

c) Středoškolské učebnice psychologie:

Je jich několik a v každé střední škole je najdeš (autoři: Helus; Gilernová, Maletínová; Čáp aj.).

d) Časopis Psychologie dnes - vydává Portál pro širší veřejnost - téměř v každém čísle se najde článek o psychologii ve výchově, o poradenství aj.

3. Pedagogika

(Vít Růžička)

Úvod

Pedagogika je obor, který se zabývá výchovou v tom nejširším smyslu slova. Jde zejména o cíle, obsah, metody a formy výchovy a o jejich vzájemný vztah, hledání různých prostředků ke splnění výchovných cílů a snahu o formulaci různých výchovných zásad a pravidel. Vzhledem ke svému obsahu není pedagogika zdaleka věc jednoznačná. Existuje řada různých směrů, které kladou důraz na odlišná témata, často řeší stejné otázky různými, mnohdy protichůdnými způsoby.

Výchova a učení mladých lidí je spíš umění než věda či technologie, ač se mnozí teoretici či úředníci ve školství snaží tvrdit něco jiného. Cílem skautské pedagogiky je tedy učit se umění vychovávat. Nejde o nalezení nějakého pravého, zaručeného návodu, ale spíš o uspořádání několika základních poznatků a myšlenek a jejich využití v oddílové praxi.

Cílem zkoušky je ověřit orientaci uchazeče v základních pedagogických kategoriích (tj. cíle, obsah, prostředky a metody výchovy) a jejich vztazích. Dále by měl uchazeč prokázat, že je schopen základní poznatky z pedagogiky uplatnit v praxi svého oddílu, že zná typické rysy a zvláštnosti skautské výchovy a že si uvědomuje rozdíly ve výchově chlapců a dívek a různých věkových skupin.

Zkouška by měla obsahovat minimum teorie, hlavní důraz by měl být kladen na schopnost využití základních poznatků v oddílové praxi. Z forem zkoušky lze doporučit ústní pohovor, řešení modelových nebo problémových situací, ukázkové zpracování výchovného plánu oddílu ve vybrané oblasti; pedagogické téma může být rovněž zpracováno v písemné práci.

Cíle a prostředky skautské výchovy

Předpokladem úspěšné činnosti každého vůdce či vůdkyně je umění připravit zajímavý a pestrý program, který nějakým způsobem přispěje k výchově našich členů. Na začátku každého programu (hry, výpravy, závodu) je nápad, inspirace, vize, představa. Většinou na ni nepříjdu na oddílové radě či při plánování činnosti oddílu, ale třeba na výpravě v lesích, při čtení nějaké knihy nebo při rozhovoru. Je vhodné si nápady zaznamenávat - po chvíli mě zaujmou jiné myšlenky a třeba dobrý nápad, který by mohl být zárodkem zajímavého programu, zapomenu. Doporučené pedagogické postupy vízi nenahradí, můžou však přispět k jejímu snadnějšímu a účinnějšímu uvedení do života. Hrozí zde však nebezpečí, že se vaše představa nevejde do předepsaných schémat; neznamená to ale, že je špatná, a není to důvodem k jejímu zavržení. S přibývajícím zkušenostmi budete jistě nacházet vlastní způsoby, jak vízi realizovat, uvedené postupy mohou v tomto případě sloužit jako kontrola, zda jste něco důležitého nezapomněli.

Při přípravě činnosti oddílu bychom si v první řadě měli stanovit cíle - čeho chci dosáhnout a v jakém časovém horizontu, co se mají členové oddílu naučit, jak se mají chovat. Rozhodují-li se pak o zařazení konkrétního programu, uvažují, jaký má přinést výsledek. Program může často přispívat ke splnění několika cílů, je vhodné si tyto cíle ujasnit a uvědomit si, které z nich považují za rozhodující. Obvykle to bývá tak, že na jedné straně vnímám nějakou potřebu či cíl, na straně druhé přicházejí nápady. Jde o to, uvést do souladu nápady s tím, čeho v oddíle potřebuji dosáhnout; je lhostejné zda začnu u cílů nebo u nápadů.

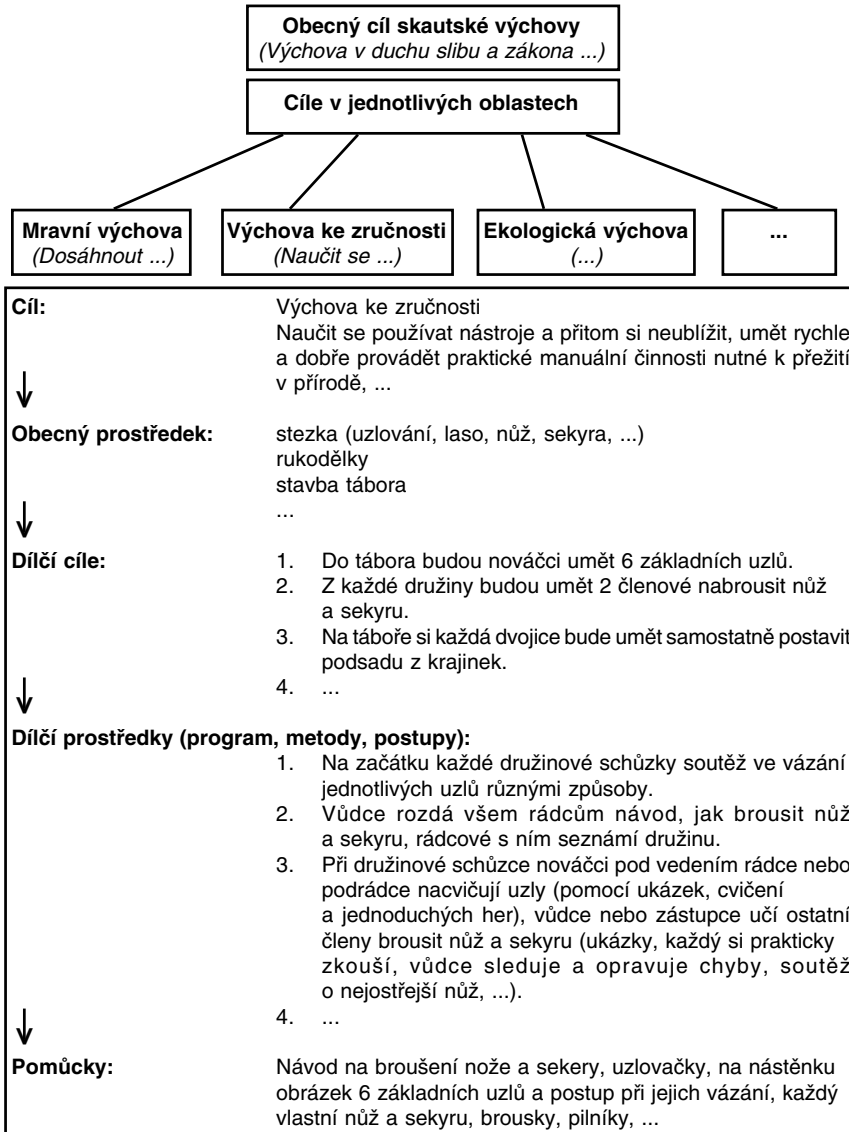
Zvláštní postavení zde mají výchovné prostředky a metody. Konkrétní program - hra, soutěž, trasa a program výpravy, ale také stezka a odborky, jsou vlastně prostředky ke splnění nějakých cílů. Současně s tím však mohou v rámci každého programu volit další dílčí metody a postupy a používat různé pomůcky. Znamená to tedy, že základní vztah cílů a prostředků se na různých úrovních opakuje, tj. v rámci obecného cíle zvolím obecný prostředek (část stezky, odborku, část programu tábora aj.), u něho si stanovím dílčí cíle a k těm pak hledám konkrétní postupy, metody a pomůcky (viz tab.).

V tomto textu záměrně příliš nerozlišujeme termíny metoda a prostředek. Někdy se vztah prostředků a metod vymezuje přesněji. Jedním z možných pojetí je to, že prostředky jsou jednotlivé konkrétní „prvky“, kterými uskutečňujeme jednotlivé výchovné cíle, metodou

pak rozumíme vhodnou soustavu (systém) prostředků a vazeb mezi nimi, která ve svém výsledku vede k dosažení celkového výchovného cíle.

Příklad: Skautský slib a zákon jsou výchovné prostředky, systematické využívání slibu a zákona při celoroční činnosti (k vigiliím, k hodnocení dne, k různým „rituálům“, ke hrám, ke „kulturnímu oddílovému životu“ - písním apod.) je metoda.

Tabulka: Vztah cílů a prostředků skautské výchovy

Nejčastější pedagogické chyby začínajícího vůdce:

- **Záměna cílů a prostředků**
Může se stát, že vůdce jaksi pozapomene na to nejpodstatnější - na mnohostrannou výchovu našich mladších bratří a sester a místo toho se mu hlavním cílem stane nějaká dílčí část skautského programu, ať už jde o dobré umístění ve Svojsíkově závodě, bravurní zvládnutí pádlování vpravo nebo výcvik nástupových tvarů.
- **Vůdce chce stihnout vše najednou - nesprávné rozvržení cílů**
Vůdce přichází k oddílu s velkými ambicemi a chce mít perfektní oddíl. To samo o sobě není chyba, je však nutné stanovit si postup, jak dosáhnou svého cíle, rozpracovat dílčí kroky, ujasnit si co budu dělat, když se něco nezdaří apod. Pokud chce vůdce rychle dosáhnout málo reálných cílů, může se stát, že po čase je svou prací zklamán a rozčarován a ztrácí chuť do další činnosti.
- **Způsob práce podobný škole (výklad, zkoušení stezky, mentorování)**
Tuto chybu lze vidět i u rádců. Každý je výrazně ovlivněn svou zkušeností ze školy, a proto často nevědomky napodobuje své učitele. Děti, které přicházejí do oddílu, se těší na něco zajímavého, na to že budou dělat, co je baví, a že si odpočinou od školy. Pokud se oddíl školy podobá, asi v něm nikdo dlouho nevydrží.
- **Neschopnost vysvětlit cíle své práce**
Občas se stává, že na otázku člena oddílu: „Proč děláme to či ono“ vůdce odpoví: „Protože je to ve stezce“. Nemyslím, že je to správná odpověď. Ani v případě, kdy se tím vůdce pokouší odradit všetečného tazatele od dalších otázek, ani tehdy, když vůdce opravdu neví, proč dané téma zařazuje do programu. Každý dobrý vůdce musí znát smysl a cíl své práce a musí je umět v přiměřené míře sdělit i těm, které vede - svým rádcům, členům oddílu, případně jejich rodičům a veřejnosti.

Komentář k jednotlivým bodům

1. Cíle a prostředky skautské výchovy vcelku i v jednotlivých oblastech (duchovní, mravní, citová, estetická, sociální, rozumová, ekologická, výchova k občanství, k toleranci, k tvořivosti, výchova vůle a odolnosti aj.)

- uved' hlavní cíle skautské výchovy
- vysvětlí rozdíl mezi výchovným cílem a prostředkem
- uved' příklad cíle a prostředků, které povedou k jeho splnění v jednotlivých oblastech skautské výchovy:
 - duchovní
 - mravní
 - citová
 - estetická
 - sociální
 - rozumová
 - ekologická
 - výchova k občanství
 - výchova k toleranci
 - výchova k tvořivosti
 - výchova vůle a odolnosti
- vysvětlí, v čem je pro praxi vhodné rozlišovat výchovu na jednotlivé oblasti a v čem nikoli

2. Charakteristika skautské výchovy, její tradiční metody a prostředky (aplikace skautských a mravních norem - slib, zákon, přátelství, hra, malá sociální skupina, role vůdce - vůdkyně.)

- vysvětlí, jaké má skautská výchova specifické rysy oproti výchově ve škole, v rodině, v jiných organizacích
- stručně charakterizuj hlavní rysy skautské výchovy
 - využití slibu a zákona jako prostředků duchovní a mravní výchovy
 - výchovné využití kroje a symboliky
 - duchovní rozměr skautské výchovy
 - družinový systém, výchova vrstevníky, přátelství
 - výchova v přírodě
 - využití romantiky a dobrodružství
 - hra
 - učení se aktivní činností, praxe
 - navazující a rozvíjející programy přiměřené danému věku (tj. stezka a odborky)
 - partnerská role vůdce či vůdkyně
- na příkladu popiš, jak se tyto charakteristické rysy skautské výchovy projeví v konkrétní činnosti oddílu
- popiš konkrétní metody, které můžeš použít na schůzce, na výpravě, na tábore
- popiš aspoň jeden příklad chybně zvolené metody
- v čem vidíš klady, v čem naopak omezení tradičních metod a prostředků

3. Stanovení výchovných cílů (dlouhodobých, krátkodobých, všeobecných, v jednotlivých oblastech) v činnosti oddílu

- na konkrétním příkladu vysvětlí, jak z obecného cíle odvodíš jednotlivé dílčí cíle
- na konkrétním příkladu ukaž, jak si v oddíle stanovíš výchovný cíl na rok a jak z něj odvodíš dílčí cíle na kratší období a na tábor
- na příkladu ukaž, jak stanovíš konkrétní výchovné cíle na schůzku nebo výpravu
- vyber si jeden bod stezky a připrav plán plnění tohoto bodu jednotlivými členy oddílu v průběhu jednoho roku

4. Hledání nových cest ve skautské výchově. Inspirace jinými organizacemi a zahraničním skautingem. Metody neslučitelné se skautingem

- v čem vidíš přínosy, v čem naopak rizika zavádění nových metod a postupů do skautské výchovy
- uveď námět, který skauting přijal nebo může přijmout od jiných organizací u nás, vysvětlí, v čem je jeho přínos
- uveď příklad zahraničních nebo mezinárodních skautských programů, které by byly přínosné pro tvůj oddíl
- uveď příklad programu nebo metody, který nepovažuješ za vhodný pro tvůj oddíl, vysvětlí proč
- uveď příklad, jak bys obohatil činnost svého oddílu o nějaký netradiční prvek, vysvětlí jeho přínos

5. Rozdíl ve výchově chlapců a dívek

- vysvětlí rozdílnost ve výchovných postupech u chlapců a dívek věkové kategorie, se kterou pracuješ
- vyber si tři oblasti skautské praxe - u každé z nich vysvětlí, v čem bude přístup k chlapcům a dívkám stejný, v čem odlišný a proč
- jaké důsledky může mít používání chlapeckých metod a postupů u dívek a naopak

- popiš typ oddílu, ve kterém pracuješ (tj. chlapecký, dívčí nebo koedukovaný), vysvětlí jeho specifika (tj. co je podle tebe typické pro daný typ oddílu)
- zvol jeden typ problémové nebo konfliktní situace, kterou bys řešil jinak u dívek a jinak u chlapců
- uveď příklad, jak bys připravil program a vedl akci, která bude společná pro skautky a skauty (nebo pro světlušky a vlčata)

6. Rozdíly ve výchově jednotlivých věkových kategorií

- vysvětlí, jaké jsou charakteristické programy, metody a postupy pro jednotlivé věkové kategorie, jak se liší způsob přípravy programu a charakter vedení:
 - světlušky a vlčata
 - skautky a skauti
 - rangers a roveři
- uveď postupy, programy a metody, které používáš ve věkové kategorii, s níž pracuješ a které nejsou vhodné pro věkové kategorie ostatní
- jaké důsledky může mít používání programu a metod vhodných pro skautský věk u světlušek a vlčat a naopak (podobně skautský/roverský věk)
- na příkladu vysvětlí, jak bys připravil program a vedl akci, která bude společná pro dvě různé věkové kategorie

7. Význam, vytváření a využívání skautského výchovného prostředí

- uveď konkrétní příklady, jak různé prostředí ovlivňuje chování a činnost dětí, vysvětlí, jak na ně může prostředí pozitivně i negativně působit
- popiš nějakou oddílovou činnost či situaci, kdy se významným způsobem uplatňuje vliv prostředí, vysvětlí, jak je možné působení prostředí ovlivnit nebo jak na ně sebe i oddíl připravit
- vysvětlí, kdy a jak může vhodné zvolené prostředí přispět ke splnění nějakého výchovného cíle
- vysvětlí, jaký výchovný účinek má nepořádek v klubovně, na tábořišti apod.

Literatura

Břicháček, V.: Poselství skautské výchovy. Liberec, Skauting 1991

Břicháček, V.: Skautský oddíl I. Liberec, Skauting 1992

Baden-Powell, R.: Vlče, skaut, rover. Liberec, Skauting 1993 (zejména vybrané partie k otázce 7)

Fanderlík, V.: Listy Jurovi. Praha, Junácká edice 1991

Dále lze doporučit aspoň orientační seznámení s některou stručnějším vysokoškolskou učebnicí pedagogiky (která ovšem vyšla po roce 1990).

Zajímavá a inspirativní je i kniha: Pike, G. - Selby, D.: Globální výchova. Praha, Grada 1994. Nejde zde o minimum nutné k vůdcovské zkoušce, ale o inspirativní četbu se spoustou podnětných myšlenek a námětů.

Jako rozšiřující četbu je možné využít i nějakou publikaci nakladatelství Portál, které se výchově systematicky věnuje.

4. Metodika

Úvod

(Vít Růžička, s použitím textu Jiřího Zajíce)

Skautskou metodu definujeme jako soustavu postupné sebevýchovy pomocí:

- slibu a zákona
- učení aktivní činností
- spolupráce mladých lidí s dospělými (vůdce jako vzor i starší bratr)
- týmové spolupráce malých skupin - družin, v nichž si sami mladí lidé za vedení dospělých postupně uvědomují a přijímají odpovědnost a cvičí se v sebeovládání zaměřeném k upevňování charakteru, stávají se spolehlivějšími, získávají samostatnost, sebedůvěru a schopnost spolupracovat i vést
- postupných podnětných programů, které jsou založeny na zájmech účastníků, na individuálním přístupu i spolupráci; zahrnují hry, užitečné dovednosti, službu obci a převážně se odbývají v úzkém styku s přírodou (to však není podmínkou)

Skautský program musí být chápán jako vzestupná cesta, kterou uspokojíme potřebu postupného, harmonického rozvoje mladých lidí. Jedním z nástrojů tohoto postupu je soustava zkoušek a odznaků. Chceme-li dosáhnout těchto cílů, musí být program podnětný, aby zaujal ty, kterým je určen. Měl by být vyváženou kombinací rozmanitých činností, založených na zájmech účastníků. Ve vyvážené kombinaci rozmanitých činností jsou hry, užitečné dovednosti a služba společnosti. Nezastupitelnou úlohu ve skautské činnosti hraje příroda a život pod širým nebem.

Metodika je jednou z klasických disciplín vůdcovské zkoušky. Nejde zde o odborný rozbor metod či vztahu metod a jiných pedagogických kategorií (co zčásti a v jednoduché formě zahrnuje pedagogika), ale o praktické zvládnutí různých dovedností potřebných pro výchovnou činnost v oddílech, smečkách, rojích nebo kmenech roverů a rangers.

Téma se dotýká všech ostatních oborů VZ. Je to logické - metodika zahrnuje vlastní činnost vůdce nebo vůdkyně s jejich svěřenci - ptá se zejména na otázku jak (tj. způsob, metodu) - ostatní obory pak řeší většinou problém co nebo proč (tj. cíle, obsah, vzájemné vztahy a vnější souvislosti).

Ještě užší vztah má Metodika k Pedagogice a Vedení oddílu. Doporučujeme se připravovat na tyto tři obory společně - ono jejich rozdělení pro VZ je spíše pracovní. V Pedagogice klademe důraz na pochopení vzájemných vztahů cílů a prostředků výchovy, ve Vedení oddílu zejména na organizaci oddílové činnosti, plánování, přípravu schůzek a výprav, tvorbu družin atp. Metodika se pak zabývá jednotlivými konkrétními dovednostmi, které vůdce užije při své bezprostřední výchovné práci - příprava hry, tvorba programu, práce se stezkou a odborkami, využití družinového systému k naučení něčeho atd.

Jako formu zkoušení je vhodné zvolit různé praktické náměty a modelové situace, kde uchazeč využije i své dosavadní zkušenosti z praxe. Doporučujeme zaměřit se na věkovou kategorii, se kterou bude uchazeč pracovat po složení VZ. Zkoušku je možné uspořádat i jako skupinový pohovor či cvičení, kdy jednotliví účastníci vysvětlují či předvádějí danou tematiku ostatním a mohou s nimi o problému diskutovat. Část zkoušky je možné vykonat i prakticky - každý uchazeč např. připraví a vede krátkou hru pro ostatní, naučí ostatní něco nového (uzel, způsob šifrování, souhvězdí apod.), vytvoří písemný metodický návod s obrázky (např. jak vázat šest základních uzlů, orientace v terénu, stavební slohy aj.), seznámí ostatní s novou knihou apod.

Nedoporučujeme vykonávat zkoušku formou „jako“. (Padesátiletý zkoušející je „jakovlče“ a zkoušený mu „jakovysvětluje“ např. skautský zákon).

Metodické téma je často námětem vůdcovských prací. Upozorňujeme zde na nutnost pečlivé volby tématu a konzultace se zkoušejícím (jinak se nevyhneme banalitám typu písemná práce na téma příprava družinové schůzky apod.).

Komentář k jednotlivým bodům

(Zdeněk Bečák - Sid)

1. Metodika používání skautského slibu a zákona

- Slib a zákon jako první součást metody skautingu.
- Systém postupného sebevzdělávání prostřednictvím slibu a zákona.
- Rozdílné využití pro jednotlivé věkové kategorie.

2. Metodika výchovného využití tradice, státní a skautské symboliky, kroje

- Družinové, oddílové a střediskové tradice.
- Využití státní a skautské symboliky v činnosti oddílu.
- Motivace k nošení kroje.

3. Roční program oddílu. Využití stezky jako osnovy programu. Motivace celoroční činnosti oddílu

- Důležitost ročního programu v systému skautské výchovy.
- Dlouhodobá perspektiva. Stezka jako plán skautské činnosti dopodrobna rozpracovaný na konkrétní měřitelné jednoduché cíle.
- Bodování, ano - ne, způsoby.

4. Stezka - jak naučit a jak vyzkoušet. Motivace - proč chci, aby uměli to či ono

- Definice a motivace skautské stezky - stoupání na horu.
- Stezky v programu skautského oddílu a jak motivovat jejich plnění.
- Způsoby ověřování znalostí stezky.

5. Literatura a práce s ní (sebevzdělání, výchova ke čtenářství). Oddílová knihovna, její využívání

- Knihovnička vůdce, využití v činnosti oddílu.
- Tiskový zpravodaj střediska.
- Proč a jak vychovávat ke čtenářství.

6. Hry, zásady přípravy a vedení her. Typy her a jejich výchovný účinek. Etapové hry - výhody a rizika

- Zařazení her do programu.
- Celoroční, případně celotáborové hry v programu oddílu.

7. Rukodělné práce, zručnost, tvořivost. Metodika nácviku jednotlivých dovedností. Práce s nástroji

- Dětská práce a naše zákony. Bezpečnostní pravidla práce s nástroji.
- Motivace k rukodělné činnosti.
- Výchovný význam rukodělné činnosti.
- Estetická výchova.

8. Odborky, zájmová činnost. Zařazení odborek do programu oddílu

- Způsob zkoušení odborek.
- Hledání odborníků a spolupracovníků pro odborky.
- Plnění odborek jako táborový program.
- Způsob zařazení odborek do programu, motivace k jejich plnění.

9. Výchova prožitkem, využití dobrodružství a romantiky

- Obřady a rituály.
- Využití přírodního prostředí.
- Výchovné využití prožitku a dobrodružství.

10. Výchovné použití odměny a trestu

- Kdy a jak odměňovat a chválit.
- Kdy a jak trestat.

Literatura

- Svojsík, A.B.: Základy Junáctví. Praha, Merkur 1991
Seton, E.T.: Kniha lesní moudrosti. Praha, Olympia 1991
Marek, J.: Po stopách junáckých myšlenek. České Budějovice, Vavéha 1991
Řeháček, J.: Desatero skautského zákona. Praha, TDC 1997
kolektiv: Liberec, Skauting 1995
Zapletal, M.: Rádce skautské družiny. Praha, Junácká edice 1991
Čáka, J.: Junácká symbolika. Praha, Merkur 1990
kolektiv: Česká státní a vojenská symbolika. Praha, Impuls 1996
kolektiv: Skautskou stezkou. Praha, TDC 1998
kolektiv: Skautský oddíl I - III. Liberec, Skauting 1996
Neuman, J.: Dobrodružné hry a cvičení v přírodě. Praha, Portál 1998
kolektiv: Etapové hry. Liberec, Skauting 1997
Zapletal, M.: Velká encyklopedie her I. - IV. díl + další knihy o hrách
kolektiv: Skautská praxe I - II. Liberec, Skauting 1995
kolektiv: Rukodělné práce a výtvarné hry. Liberec, Skauting 1998
Zapletal, M.: Výpravy za dobrodružstvím. Praha, Albatros 1986
Fanderlík, V.: Listy Jurovi. Praha, Junácká edice 1991
Časopisy Skauting, Skaut-Junák

5. Vedení oddílu

Úvod

(Vít Růžička)

Jak již bylo řečeno v předcházející kapitole, je tento obor VZ oddílu součástí úzce související trojice Pedagogika - Metodika - Vedení oddílu.

Jednotlivé body lze seskupit do větších celků, které spolu logicky souvisejí:

- I. Body 1., 2., 3. a 11. zahrnují dovednosti a znalosti, které jsou nezbytné pro řízení činnosti oddílu. Bez jejich dobrého zvládnutí nemůže nikdo vykonávat funkci vůdce

oddílu. Vůdce by měl být na jedné straně schopen samostatně naplánovat, připravit a řídit činnost oddílu, na straně druhé by měl umět spolupracovat s oddílovou radou a zajistit, aby se na vedení oddílu reálně podílela. Uchazeč by zde měl též prokázat dobrou znalost družinového systému a schopnost s ním pracovat ve své praxi vůdce oddílu.

- II. Body 4. - 6. se týkají materiálního zabezpečení a dokumentace činnosti oddílu. Vůdce by měl být schopen (ve spolupráci se střediskem) zajistit svému oddílu kvalitní zázemí. Měl by si být současně vědom, že veškeré vybavení, výzdoba, dokumentace apod. jsou významné výchovné prostředky a mohou výraznou měrou přispět k úspěchu práce v oddíle.
- III. Obsahem bodů 7. - 9. je vlastní činnost oddílu (s výjimkou táborů). Uchazeč by měl prokázat, že uvedené akce umí bez problémů připravit a vést. Součástí zkoušky může být burza nápadů a námětů na charakter a program schůzek a výprav.
- IV. Body 10. a 12. se týkají vztahu k rodičům a k veřejnosti. Spolupráce s rodiči je nutným předpokladem úspěšné práce skautského oddílu, dobré jméno oddílu i skautského hnutí jako celku na veřejnosti může vytvořit příznivé prostředí pro naši činnost (sponzoři, dotace, veřejná podpora, ochota rodičů svěřovat nám své děti). Vůdce by měl znát a umět používat různé formy spolupráce s rodiči a s veřejností, měl by si uvědomovat jejich přínosy a rizika.

Při zkoušení doporučujeme zabývat se konkrétním oddílem (smečkou, rojem, kmenem), pro jehož vedení se uchazeč připravuje. Formou může být individuální či skupinový pohovor, řešení problémových situací. Část zkoušky může být písemná - ne jako test, ale jako zpracování konkrétních úkolů vztahujících se k vybranému oddílu (program na oddílovou radu, systém přípravy rádců, plán získávání nováčků a doplňování družin, kompletní zpracování plánu výpravy, informační leták pro rodiče atp.)

Mnozí uchazeči (a možná i někteří zkoušející) považují tento obor za snadný, tím podvědomě za méně důležitý. Chtěli bychom upozornit, že je tomu ve skutečnosti přesně naopak. Požadavky uvedené v této kapitole jsou rozhodující pro budoucí úspěšné zvládnutí role vůdce oddílu, proto je nutné z nich neslevovat. V řadě oborů (např. přírodověda, zdravotěda, estetika apod.) může být vůdce, který něco nezná nebo neumí, zastoupen odborníkem - v případě vedení oddílu je tímto odborníkem právě vůdce oddílu.

Komentář k jednotlivým bodům

(Zdeněk Bečák - Sid)

1. Vedení oddílu - funkce vůdce, oddílová rada, práva a povinnosti každého člena, demokracie x nekázeň, odmítání, odmítání. Plánování činnosti oddílu

- Systém vedení oddílu - rozdělení úkolů a pravomocí, zapojení členů oddílu do jeho řízení a přípravy programu, způsoby řízení práce.
- Co a jak se v oddíle plánuje, plány krátkodobé a dlouhodobé. Podle jakých podkladů se plánuje. Kontrola plnění plánu a zpětná vazba.

2. Družinový systém - jeho význam, příprava rádců, jejich činnost, sestavení družin, jejich obnova

- Význam družinového systému v kontextu skautské výchovy.

- Princip družinového systému a jeho začlenění do systému vedení oddílu a plánování.
- Jak sestavit družiny - jaká kritéria, osobnost rádce a jeho výběr v podmínkách oddílu.

3. Doplnování oddílu nováčky, jejich příprava, začlenění do oddílu

- Přirozený způsob doplňování nových členů.
- Náborové akce - různé možnosti.
- Příprava nováčků se zapojením členů oddílu.
- Postup „chlapec na zkoušku - nováček - skaut“.

4. Klubovna - funkčnost, prostředí, výzdoba, vybavení, pořádek

- Vliv prostředí klubovny na činnost oddílu, podíl členů oddílu na vzhledu klubovny.
- Jak získat vybavení klubovny.
- Systém udržení pořádku na družinových schůzkách a akcích celého oddílu.
- Oddílová herna.

5. Péče o oddílové vybavení (uskladnění, půjčování, údržba, evidence)

- Systém půjčování a evidence vybavení.
- Zapojení členů oddílu do údržby vybavení.
- Způsoby uskladnění jednotlivých druhů vybavení.

6. Kronika, oddílový a družinový časopis, dokumentace, fotografie, prezentace oddílu na veřejnosti

- Druhy, způsoby založení a vedení kronik.
- Význam oddílových, družinových a táborových časopisů pro činnost oddílu.
- Způsoby archivace dokumentů a fotografií.
- Způsoby a možnosti oddílu pro své zviditelnění mimo středisko.

7. Schůzky - družinové, oddílové - příprava, obsah, dramaturgie, vedení, doba

- Systém plánování a příprav schůzek, propojení družinových a oddílových schůzek, kostra programů, časové rozvržení jednotlivých typů programu, dramaturgie programu.
- Kontrola samostatných schůzek družin a jejich plánování.

8. Výpravy - četnost, cíl, námět, program, typy, dramaturgie, bezpečnost, příprava, doprava, výstroj, táboření, stravování

- Výpravy jako součást skautské výchovy a jejich začlenění do plánu celoroční činnosti oddílu. Postup při přípravě výpravy.
- Typy výprav - rozdělení podle délky, ročního období, cíle a programu, oddílové/ družinové.
- Výchovné využití výprav při plnění stupňů a odborek.
- Organizační a technické zabezpečení výprav, bezpečnost. Spolupráce s rodiči.

9. Další oddílové akce (brigády, akce ve městě a obci, sport, kultura, závody aj.). Veřejně prospěšná činnost oddílu, pomoc potřebným

- Zařazení různých oddílových akcí do plánu oddílové činnosti, jejich výchovný význam.
- Brigády - výchovný význam, organizace, bezpečnost, právní aspekty (dětská práce) aj.
- Akce pro neskautskou veřejnost - cíl, program, prezentace.
- Zapojení oddílu do celostátních akcí humanitárních organizací. Účast na akcích jiných středisek a oddílů.

10. Spolupráce s rodiči - schůzky rodičů, písemné informace, návštěvy táborů, pomoc rodičů oddílů (peníze, práce, zapůjčení chalupy)

- Zapojení rodičů, případně prarodičů do činnosti oddílů a družin.
- Způsoby vzájemné komunikace vůdce oddílů a rodičů. Organizace schůzek rodičů.
- Programy pro rodiče, společný program pro děti a rodiče, návštěvy táborů.
- Rodinný skauting.

11. Zpětná vazba, hodnocení činnosti oddílů

- Způsoby získávání zpětné vazby a její využití pro plánování další činnosti oddílů.
- Systém hodnocení činnosti oddílů a zapojení členů oddílové rady.

12. Oddíl a veřejnost (akce pro veřejnost, náborové akce, prezentace činnosti)

- Zapojení medií do propagace oddílů a skautingu jako celku.
- Zaměření akcí pro veřejnost a jejich druhy.
- Získávání nových členů oddílů.

13. Založení nového oddílu

- Kdy je vhodné založit nový oddíl?
- Organizační a právní náležitosti založení oddílu – úloha střediska, počet dětí a dospělých členů, registrace, klubovna, majetek, jmenování vůdce a jeho zástupců.
- První rok činnosti nového oddílu – program, výchova rádců, příprava zavedení družinového systému, spolupráce s rodiči.
- Zakládání oddílů v různých podmínkách (město/vesnice, v místě je/není středisko Junáka apod.
- Vodička, T.: Stezkou Vlčat, Praha, TDC 2000

Literatura

- Svojsík, A.B.: Základy Junáctví. Praha, Merkur 1991
Seton, E.T.: Kniha lesní moudrosti. Praha, Olympia 1991
kolektiv: Skautský oddíl I. - III. Liberec, Skauting 1996
kolektiv: Skautská družina. Liberec, Skauting 1997
Foglar, J.: Kronika Ztracené stopy. Praha, Naše vojsko 1967
Zapletal, M.: Rádce skautské družiny. Praha, Junácká edice 1991
Vosátka, M.: Skautské toulky přírodou. Praha, Skauting 1993
kolektiv: Vycházky - výlety - výpravy. Liberec, Skauting 1998
Zapletal, M.: Výpravy za dobrodružstvím. Praha, Albatros 1986
kolektiv: Stezka zdatnosti. Liberec, Skauting 1995

6. Organizace a právo

(Jan Stejskal)

Úvod

Kapitola Organizace a právo má za cíl seznámit posluchače se strukturou organizace, pravidly jejího vnitřního i vnějšího fungování a samozřejmě ozřejmit pojmy, které se této oblasti bezprostředně týkají.

Stejně jako v kapitole Hospodaření, tak i v oblasti organizace a práva dochází k určitým změnám, které jsou důsledkem přijetí nových stanov na X. valném sněmu Junáka konaném ve Vsetíně.

V této době (zima 2001), kdy vychází tento přehled, začínají nesměle fungovat nové ústřední orgány, do podvědomí se dostávají nová ustanovení stanov a realizují se změny, které z nich vyplývají. Tato reforma není krátkodobou záležitostí. Ještě mnoho měsíců v následujícím roce potrvá obměna zastaralých a vytvoření nových vnitřních předpisů, které budou upravovat vnitřní fungování organizace.

V komentáři k jednotlivým kapitolám uvedu oblasti, které budou rozpracovány v příslušném dílu vůdcovské edice – Organizace a právo. Tento díl však bude na své vydání muset ještě nějakou dobu počkat. Je bezpředmětné, aby byl vydán, když ještě nedošlo k úplné reformě právních norem státu a obměně či doplnění vnitřních předpisů organizace.

Výše uvedený fakt musí být důvodem pro lektory a instruktory oboru organizace a práva k tomu, aby si před přednáškami zajistili nejaktuálnější změny předpisů a výklady k nim a podle nich si svůj obor připravili k přednesu. Tématickým vodítkem může jistě být níže uvedený komentář a rozpracované jednotlivé kapitoly.

Od čekatelů hlásících se k vůdcovské zkoušce se očekává, že mají plně zvládnutou problematiku uvedenou v čekatelské zkoušce. Stejně jako u oboru Hospodaření se u vůdcovské zkoušky rozšiřují a prohlubují základní znalosti z oboru. Pokud tyto základy chybí, stává se to handicapem pro čekatela u VZ.

Jako vhodnou formu zkoušky doporučuji písemný test, kdy má zkoušený za úkol samostatně odpovídat na položené otázky. Nedoporučuji testovou formu s nabídkou možných odpovědí. Zejména pak, pokud je více možných správných odpovědí. Tímto způsobem sice můžeme poznat, zda posluchač rozumí problematice nebo nikoliv. Ovšem pozor na spornost a jednoznačnost otázek a nabízených odpovědí (a to zejména v právní oblasti). Zde se můžete lehce dostat na tenký led a výsledky zkoušky z oboru mohou být napadeny jako nesprávné.

Komentář k jednotlivým bodům

1. Stanovy Junáka

- význam a charakteristika předpisu a jeho právní síla
- základní rozbor obsahu hlav I. – III. a jejich význam
- členství v Junáku (vznik, zánik) – hlava IV.
- práva a povinnosti členů – hlava V.
- organizační struktura – základní úprava (viz kapitola 2)
- vnitřní předpisy organizace (opakování ČZ) dle hlavy VII. čl. 43
- postavení Valného sněmu Junáka
- jmění Junáka – hlava XV.

2. Organizační struktura, volební řád

- organizační a výchovná struktura Junáka a jejich rozdíly (včetně pojmu „územní princip“)
- základní charakteristika článků organizační struktury dle výkladu stanov
 - a) Náčelnictvo Junáka
 - b) Výkonná rada Junáka
 - c) Ústřední revizní komise
 - d) Smírčí a rozhodčí rada Junáka

- organizační struktura Junáka od nejvyššího po nejnižší orgán a jejich řádné názvy
- účel (smysl) a hlavní úkoly středisek (střediskových orgánů)
- účel (smysl) a hlavní úkoly okresů (okresních orgánů)
- účel (smysl) a hlavní úkoly krajů (krajských orgánů)
- účel (smysl) a hlavní úkoly ústředí (ústředních orgánů)
- pojem statutární orgán a jeho upřesnění
- obvyklé složení rad jednotlivých jednotek (ZOJ, VOJ)
- nabytí funkce zvolením, jmenováním, pověřením
- základní principy „skautských voleb“ dle Volebního řádu
- předání a převzetí činovnické funkce a jeho náležitosti
- delegování – význam, důsledky

3. Struktura skautského střediska, střediskový sněm, středisková rada, právní subjektivita

- středisko a jeho postavení v organizační struktuře
- základní funkce střediska z hlediska organizační a výchovné funkce
- základní orgány střediska, jejich význam a personální obsazení
- vnější členění střediska
- vznik nového střediska (podmínky, postup vzniku, pravidla a předpisy upravující tuto oblast)
- statutární orgán a jeho zastupování; zastupování střediska jinou osobou
- uplatňování volebního řádu ve středisku – oprávnění volit, volební sněm střediska
- hospodaření střediska, odpovědnost za něj a kontrola

4. Všeobecný přehled o řádech a předpisech Junáka

- podobnost či odlišnost struktury právního řádu ČR a struktury vnitřních předpisů Junáka
- základní dělení vnitřních předpisů dle právní síly (viz stanovy) a jejich výklad
- praktická znalost a orientace v platných předpisech Junáka v oblastech
 - a) hospodaření a revizní
 - b) výchova činovníků
 - c) organizace Junáka
 - d) speciální předpisy (zakládání a rušení jednotek, ...)
- pojistná smlouva a obecné povědomí o pojištění členů Junáka

5. Krojový řád Junáka. Všeobecná znalost odznaků a vyznamenání

- Skautské symboly a právo jejich užívání a nošení
- podrobná znalost krojových součástí dle Krojového řádu (včetně příloh) a jejich význam (historický, praktický)
- doplňky kroje doporučené a schválené ústředním orgánem (rozdíly)
- podrobný popis skautské lilie a vysvětlení její podoby
- symbolika mezinárodních znaků
- základní povědomí o skautských vyznamenáních
 - a) historická vyznamenání
 - b) nejvyšší vyznamenání
 - c) okruhy vyznamenání (výchova, duchovní, vodácké, OS, SO)
- nošení vyznamenání na slavnostním a běžném kroji jako krojová součást
- odznak „Za čin junácký“ a jeho význam a podmínky udělení

6. Světové organizace WOSM, WAGGGS, ISGF

- základní znalosti – koho sdružují, jejich poslání, akce a programy, které pořádají
- význam jejich existence, co nám přináší členství

7. Význam, cíl a obsah organizování

- organizace jako pojem a jeho upřesnění
- předmět organizování
- organizační dovednosti (podpora jednotlivce, výchova k soudržnosti)
- výstupy a výsledky organizování
- souvislost mezi organizováním a obřadnictvím (rituály)
- souvislost mezi organizováním a plánováním
- finanční plánování (návaznost na oblast hospodářskou)

8. Co je to projekt, jak se připravuje a řídí

- pojem „projekt“ a jeho upřesnění
- použití projektu jako podpůrného faktoru (při žádání o dar)
- povinný obsah každého projektu
- dělení projektu na etapy, kroky, bloky, úkony atd.
- riziko při sestavování projektu a jeho eliminace
- závěrečná zpráva v projektu

9. Administrativa a dokumentace oddílu, registrace a hlášení táborů

- pojem administrativa, dokumentace, korespondence, písemnost, dokument
- použití dokumentace a forma jejího vedení
- dokumenty běžné skautské praxe v oddílu / středisku
- archivace, skartace a její pravidla a předpisy upravující archivaci a skartaci
- vůdcovský zápisník jako forma dokumentace skautské činnosti
- běžné prostředky a formy dokumentace skautské činnosti oddílu a jejich význam
- registrace a postup jejího provádění, registrační poplatek a jeho složení
- hlášení táborů – jeho význam a forma zpracování

10. Právní odpovědnost vůdce oddílu, jeho zástupců a rádců

- zopakování pojmů z ČZ (právní odpovědnost, její vznik a zánik, nositelé)
- úmluva o právech dítěte
- základní listina práv a svobod
- typy trestů a jejich funkce
- trestání mladistvých dle trestního zákona

11. Nejdůležitější právní předpisy, které se týkají činnosti oddílu

- právní minimum vedoucího dětského kolektivu
- pravidla silničního provozu
- lesní zákon, zákon o ochraně přírody a krajiny
- vyhláška o přepravním řádu
- vyhláška o zotavovacích akcích dětí a mládeže

Doporučená literatura ke studiu

Stejskal, J.: Kapitola Základy hospodaření. Čekatelská zkouška, TDC 2001
Stejskal, J.: Kapitola Organizace a právo. Čekatelská zkouška, TDC 2001
Fisher, R.- Pokorný, M.: Právní minimum vedoucího dětského kolektivu. Praha, ČRD 1998
Harmach, J.: Paragrafy k letní činnosti
Kolektiv autorů: Skautský oddíl III. Skauting, Liberec 1996
Kolektiv autorů, Skautský tábor. Skauting, Liberec 1993
Sbírka skautských předpisů a řádů. Praha, TDC 2000

Zákony

- trestní
- listina základních práv a svobod
- úmluva o právech dítěte
- o ochraně přírody a krajiny

Vyhlášky

- o přepravním řádu
- o zotavovacích akcích dětí a mládeže

Pravidla silničního provozu

7. Hospodaření

(Jan Stejskal)

Úvod

Hospodaření je v současné době poměrně důležitá část vůdcovské zkoušky, protože každý vůdce se dříve či později setká ve své skautské praxi s finančními prostředky. V tomto případě by se z toho neměl okamžitě zhroutit, ale měl by se s tímto zdánlivým „problémem“ velmi záhy vypořádat. Pod slovem vypořádat samozřejmě myslím problém vyřešit v souladu s platnými předpisy ke spokojenosti všech zúčastněných stran.

V současné době je tato oblast tzv. velmi živá. S blížícím se vstupem do Evropské unie se i naše právní předpisy musí upravit tak, aby odpovídaly požadavkům EU. Proto se právní předpisy, které velmi výrazně ovlivňují oblast hospodaření, novelizují každý rok (některé i častěji). Novelty jsou stále více a více obsáhlé. A to ani nemluvíme o prováděcích předpisech. Obecně můžeme říct, že čím blíže je datum našeho vstupu do EU, tím více se mění náš právní řád.

Dalším velmi důležitým okamžikem byl X. valný sněm Junáka konaný v říjnu 2001 ve Vsetíně. Na tomto sněmu byly schváleny nové stanovy, které velmi výrazně změnilly právní náhled na některé problémy, které musíme také v kapitole hospodaření zohlednit (majetek, vnitřní právní předpisy, jmění atd.)

Z těchto důvodů není možné, aby v brzké době vyšel další díl vůdcovské edice – Hospodaření. Dokud nebude dostatečně jasné, jak se budou vyvíjet naše právní předpisy týkající se účetnictví a dalších hospodářských oblastí, jak se budou vyvíjet naše vnitřní právní předpisy, které dále rozpracují zákonné povinnosti, tak je bezpředmětné vydávat nový díl edice – Hospodaření.

Uchazečům o složení vůdcovské zkoušky a jejich lektorům níže uvádím rozpracovaný přehled témat a jednotlivých bodů dle Řádu pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka s tím, že dále uvedu prameny, ve kterých lze najít uspokojující odpověď na všechny otázky VZ – oboru Hospodaření. Lektorů na jednotlivých kurzech a zkušební komisaři oboru hospodaření nyní musí vynaložit veškeré úsilí, aby při svých přednáškách mluvili opravdu o platných povinnostech a postupech tak, jak to ukládají právní normy právního řádu ČR a vnitřní normy organizace.

Velmi rád bych na tomto místě vyzdvihl význam čekatelské zkoušky – přímo oboru Základy hospodaření. Cílem ČZ – oboru Základy hospodaření je připravit v uchazeči o zkoušku základ znalostí z oboru, na které se při dalším studiu k VZ budou rozšiřovat a prohlubovat. Je ověřeno, že uchazeč bez řádné přípravy z ČZ má těžší výchozí situaci u VZ – zejména pak z oboru Hospodaření.

Cílem VZ z oboru Hospodaření je vytvořit v posluchači základní (někdy i rozšířené) povědomí o oblastech, se kterými se běžně může setkat ve své skautské praxi. Jsou to:

- vedení pokladny, prvotní a druhotné doklady, pokladní kniha;
- vedení peněžního deníku, zásady a postupy účtování v jednoduchém účetnictví;
- rozpočet, jeho struktura a základní pravidla při práci s ním;
- hospodaření velké akce (včetně sestavení rozpočtu, vyúčtování a zhodnocení výsledku);
- zdroje financování vlastní činnosti oddílu, střediska. Jiné zdroje nutné pro pořádání akcí;
- evidence majetku, jeho dělení a charakteristika.

Jako vhodnou formu zkoušky mohou doporučit?

- písemný test (zaměřený zpravidla na praktické problémy – vyplňování dokladů, praktické účtování atd.);
- ústní zkouška, u které musí uchazeč prokázat, že dostatečně pochopil princip účetnictví, jeho zákonitostí a provázanost poznatků ze všech oblastí hospodaření.

Komentář k jednotlivým kapitolám

1. Hospodaření střediska, majetek, právní subjektivita

- právní subjektivita (pojem, z čeho vychází, proces získání)
- činnosti Junáka a jejich dělení (daňový dopad)
- majetek Junáka – teoretické dělení a členění do skupin, poznatky vycházející ze stanov
- právní postavení oddílu a střediska, vymezení vzájemných rozdílů
- povinnosti střediska jako nositele delegované právní subjektivity

2. Hospodářské předpisy Junáka

- základní právní předpisy, které ovlivňují oblast účetnictví a hospodaření vůbec
- (zákon o účetnictví, zákon o daních z příjmů, Opatření Ministerstva financí – vše v platném znění)
- základní vnitřní předpisy
- (Stanovy Junáka platné po X. valném sněmu Junáka, novelizované řády, směrnice a aktuální pokyny – týkající se obecných předpisů pro vedení účetnictví, inventarizace, cestovních náhrad, telefonních náhrad, revizních komisí a jejich činnosti aj.)

V této kapitole dojde k nejmarkantnějším změnám, a proto je třeba věnovat jí nejvíc pozornosti.

3. Základy účetní evidence, pokladní kniha a doklady

- pokladní kniha (vychází se ze znalosti ČZ)
- rozdělení a typy dokladů – prvotní i druhotné (opět vycházíme ze znalosti ČZ)
- základy účetní evidence – postup a náležitosti při účtování
- rozdělení účetních knih na povinné a nepovinné vycházející ze zákona o účetnictví a jejich charakteristika

- peněžní deník, kniha pohledávek a závazků a základy jejich vedení
- úschova účetních písemností včetně dokladů

4. Evidence majetku

- navazuje na kapitolu č. 1
- charakteristika majetku a jeho evidence dle vnitřního předpisu upravující tuto oblast
- inventarizace – pojem, druhy, termíny jejího konání a náležitosti
- vnitřní úprava oblastí inventur a inventarizací
- péče o majetek, nabytí a pozbývání majetku

5. Zdroje financování činnosti a jejich získávání

- základní zdroje financování činností základních i vyšších jednotek Junáka (členské příspěvky), určení výše, vybírání
- dotace ze státního rozpočtu, krajů a obcí – způsob žádání, pravidla pro jejich čerpání a základní přehled o dotačních titulech, které realizuje Junák v aktuálním období
- příspěvky sponzorů, dary finanční i nefinanční, dobrovolné příspěvky
- vlastní výdělek (problémy s tím spojené)

6. Hospodaření, rozpočet a vyúčtování akcí (včetně akcí s rozpočtem nad 10 000 Kč)

- dělení akcí (velké, malé a jejich charakteristika)
- postup prací před zahájením sestavování rozpočtu (zjišťování informací, ověřování jejich pravdivosti a propočty)
- rozpočet (základní pojmy a jejich upřesnění), rozpočtová rezerva a nakládání s ní
- účtování účetních případů vzniklých na akci
- provedení vyúčtování akce a zjištění výsledku hospodaření
- rozhodnutí o naložení s výsledkem hospodaření akce (uvedení rozdílu postupu, pokud je akce dotovaná/nedotovaná)
- zpracování vyhodnocení akce, které je podkladem pro přípravu další akce

Doporučená literatura ke studiu

Stejskal, J.: Kapitola Základy hospodaření, Čekatelská zkouška. TDC 2001
 Stejskal, J.: Hospodaření. Edice vůdcovská zkouška, TDC 2000
 (pozor na již neaktuální kapitoly – zejména 1.2, 2)
 Slunéčko, B., Stejskal, J.: odborné články v časopise Skauting, TDC 2001
 Stanovy Junáka – svazu skautů a skautek ČR schválené X. Valným sněmem
 Zákon č. 563/1991 Sb. v platném znění – o účetnictví
 Zákon č. 586/1992 Sb. v platném znění – o daních z příjmů

navíc pro lektory a zkušební komisaře

Růžičková, R.: Neziskové organizace. Edice účetnictví (3. vydání), ANAG, 2001
 Podhorský, J., Svobodová, J.: Inventarizace. Edice účetnictví, ANAG, 2001
 Petržela, Z.: Hospodaření na táboře. ORJ Olomouc, 2001
 Zákon č. 83/1990 Sb. v platném znění – o sdružování občanů
 Zákon č. 40/1964 Sb. v platném znění – občanský zákoník
 Metodické pokyny MŠMT k poskytování dotačních prostředků ze státního rozpočtu na aktuální rok (aktuální na www.msmt.cz)
 Novela zákona o účetnictví č. 353/2001 Sb. s účinností od 1. ledna 2002

Opatření MF č.j. 281, 283/77 411/2000, kterým se stanoví postupy účtování pro účetní jednotky v soustavě jednoduchého účetnictví (zejména příloh č. 1) v platném znění
Vnitřní předpisy Junáka – doposud platné (pozor na jejich neaktuálnost) a nově vydané

8. Zdravověda

(Vít Růžička - podle materiálů LŠ Gemini 99)

Úvod

Zkouška ze zdravotní nauky navazuje na zdravotnický kurz, který musí účastník zkoušek předem povinně absolvovat. Řada témat je proto pro uchazeče spíše opakováním. Cílem tohoto oboru VZ je prověřit, že je budoucí vůdce schopen zabezpečit činnost oddílu po zdravotní stránce - a to jak prakticky, tak i metodicky a výchovně. Vůdce by měl prokázat i základní praktické dovednosti.

Body 1. - 10. se z různých stránek zabývají zdravotnickými aspekty skautské činnosti. Vůdce oddílu by se měl v problematice dobře orientovat. U předpisů by měl vůdce znát jejich smysl a základní obsah, konkrétní údaje by měl být schopen bez problémů vyhledat a použít, nepovažujeme však za nezbytné, aby se je učil nazpaměť. Zkoušející by zde měl mimo jiné ověřit, zda je budoucí vůdce schopen používat vlastní rozum - zda je schopen pravidla sám odvodit a použít je v konkrétní praxi svého oddílu.

Body 11. - 16. jsou opakováním první pomoci, jejíž výcvik je podstatnou součástí zdravotnického kurzu. Proto je zde ponecháváme bez komentáře. Připomínáme pouze, že vůdce oddílu by měl být schopen naučit základy první pomoci také své svěřence (viz bod 9.). Body 17. - 19. se týkají situací, které mohou nastat na táboře či při jiných oddílových akcích.

I v těchto dvou oblastech platí pravidlo zdravého rozumu, současně je však nezbytné, aby uchazeč též prokázal základní faktografické znalosti a věděl, jaké použít postupy. (Zatímco táborový jídelníček lze sestavovat s příručkou nebo předpisy v ruce, při tepenném krvácení je na studium příručky pozdě.)

Jako způsob zkoušení lze doporučit kombinaci písemného testu a ústního pohovoru. Písemný test bude obsahovat základní faktografické znalosti (uchazeči mohou mít případně k dispozici zdravotnické předpisy a vyhlášky), ústní pohovor se zaměří na metodické otázky a na řešení modelových situací, které mohou nastat v běžné činnosti oddílu. Ponecháváme na zvážení zkušební komise, do jaké míry bude zdůrazňovat problematiku první pomoci - záleží zde asi na kvalitě a náročnosti zdravotnického kurzu. První pomoc lze pak zkoušet i formou praktického úkolu nebo hry.

Komentář k jednotlivým bodům

1. Odpovědnost za vlastní zdraví a život. Zdravý životní styl - strava, pohyb, otužování atd. Negativní vlivy (kouření, přejídání apod.)

- jakým chováním a jednáním se projevuje odpovědnost za vlastní zdraví
- zamysli se nad svým způsobem života a zkus posoudit, co prospívá a co naopak škodí tvému zdraví

- význam pohybu a otužování, jejich rizika
- skladba stravy, kultura stolování, četnost a množství stravy, pitný režim
- negativní vlivy (kouření, přejídání, nadbytek stresu, nadměrné užívání alkoholu, nedostatek spánku, užívání drog, zneužívání léků)

2. Zdravotnické zajištění skautské činnosti během roku a na tábore.

Vybavení, lékárna, pomůcky

- povinnosti a odpovědnost vůdce a zdravotníka oddílu
- spolupráce se zdravotníkem střediska
- vybavení lékárny pro různé příležitosti (činnost v klubovně, výprava, sportovní akce, vodácká akce, stálý tábor, putovní tábor)

3. Druhy léků a jejich využití, zásady užívání léků. Použití základních léků ve skautské praxi. Základní farmakologické termíny potřebné pro skautského zdravotníka

- získávání a uskladnění léků, doba použitelnosti (expirace)
- způsob podávání léků (ústí, nosem, injekčně ad.; před jídlem, po jídle, riziko při současném podávání několika různých léků)
- druhy léků
- užití základních léků
- lékové alergie

4. Předcházení úrazům a onemocněním. Sledování zdravotního stavu dětí, spolupráce s rodiči a lékaři

- způsoby, jakými lze předcházet úrazu nebo onemocnění (bezpečnost, přiměřená zátěž, vybavení, otužování a posilování odolnosti, odpočinek, znalost zdravotního stavu dětí ad.)
- získávání informací o zdravotním stavu dětí a o jeho změnách (zejména znalosti o chronických onemocněních, alergiích, dietách, tělesném a pohybovém omezení)
- sledování zdravotního stavu a kondice dětí na výpravách a táborech
- spolupráce s rodiči a lékařem

5. Základní zdravotnické předpisy a administrativa. Zdravotní deník, očkovací průkaz, prohlášení o bezinfekčnosti, lékařské prohlídky, zdravotní karta, pojišťovny, placení, průkaz pojištěnce

- vyhláška MZ ČR č. 106/2001 Sb.
- hygienické předpisy pro zotavovací akce
- zdravotní deník
- prohlášení zákonných zástupců dítěte - prohlášení o bezinfekčnosti
- potvrzení lékaře o schopnosti dítěte zúčastnit se zotavovací akce, zdravotní a očkovací průkaz dítěte
- zdravotní průkaz pro osoby činné ve stravování

6. Hendikepované děti - druhy hendikepů a z nich plynoucí omezení.

Zařazování hendikepovaných dětí do skautských oddílů. Spolupráce s rodiči a lékařem

- druhy zdravotních omezení a postižení, jejich závažnost
- lehké formy omezení, kdy se děti mohou zúčastnit většiny oddílového programu (alergici, diabetici, sluchové postižení) - přizpůsobení programu, zvláštní péče a režim pro tyto děti

- těžší formy postižení a omezení, přínosy a rizika začlenění těchto dětí do oddílů, nutnost odborného přístupu a zvláštního režimu

7. Hygiena při oddílové činnosti během roku a na táboře (potraviny, vaření, záchody, koupání, odpady, pitná voda aj.). Hygienické předpisy

- hygienická pravidla pro roční činnost oddílu (klubovna, výpravy - prašnost, hluk, teplota, osvětlení apod.)
- osobní hygiena, výchova k péči o vlastní tělo (zvláště u mladších chlapců)
- hygienická pravidla pro prostředí a provoz tábora
- zařízení a vybavení tábora
- zásobování pitnou vodou
- odstraňování odpadků a splaškových vod
- stravování
- režim dne

8. Vliv zátěže na lidský organismus, vhodná míra zátěže - fyzické náročnosti pro chlapce a dívky různých věkových kategorií. Zajištění dostatečného času na odpočinek, spánek. Režim dne

- normy zátěže pro chlapce a dívky různých věkových kategorií
- trénink odolnosti postupným zvyšováním zátěže - pravidla, rizika
- správné rozdělení fyzické a psychické zátěže mezi členy oddílu, pomoc slabším účastníkům při náročnější činnosti
- příznaky únavy a vyčerpání, regenerace, odpočinek
- režim dne (střídání aktivity a odpočinku, výkonnost během dne, ranní a večerní program, spánek)
- extrémní klimatické podmínky - pravidla chování v těchto podmínkách

9. Metodika zdravotního výcviku v oddíle (roji, smečce, kmeni). Využití skautské stezky a odborek. Simulované situace a zdravotnické hry v programu oddílu

- příklady her a cvičení k získávání zdravotnických znalostí a dovedností
- odborka zdravotník, motivace k jejímu plnění
- využití schopnějších členů oddílu k výcviku ostatních

10. Konzumace alkoholu a omamných látek. Problematika kouření, drogové závislosti. Sexuální výchova - zdravotní aspekty (pohlavní nemoci, AIDS)

- zdravotní rizika kouření, konzumace alkoholu a drog
- jak skautská výchova přispívá k prevenci vzniku drogových závislostí
- schopnost odlišit různou míru rizikového chování
- výchova k odpovědnému partnerství a rodičovství

11. Metodika nácviku život zachraňujících úkonů (zástavy dýchání a krevního oběhu)

Viz zdravotnický kurz.

12. Všeobecné zásady první pomoci (organizace činnosti, pořadí úkonů, polohy pacienta, tísňové volání)

Viz zdravotnický kurz.

13. Záchrana tonoucích a zasažených elektrickým proudem

Viz zdravotnický kurz.

14. Návčik obvazové techniky, znehybnění zlomenin

Viz zdravotnický kurz.

15. Nebezpečí ztráty krve, první pomoc při krvácení (zevní, vnitřní - hlava, hrudník, břicho), u šoku a u těžkých stavů - návaznost na rychlou zdravotnickou pomoc. Dárcovství krve

Viz zdravotnický kurz.

16. První pomoc u ran, cizích těles, popálenin, omrzlin (sterilita, infekce), úrazy horkem, chladem

Viz zdravotnický kurz.

17. Základní postupy u nakažlivých nemocí (prevence, očkování, izolace, desinfekce), zdroje infekce, šíření. Nebezpečí pokousání hmyzem, zvířaty

- prevence šíření nakažlivých chorob (hygiena, čistota, výběr a uskladnění potravin, zdroj pitné vody, opatrnost při setkání se zvířaty atd.)
- možnosti očkování (co dělat před cestou např. roverského kmene do teplých oblastí)
- opatření při výskytu nakažlivé choroby v okolí tábora (ohnisko klíšťové encefalitidy, infikovaný zdroj pitné vody, nákaza v potravinách apod.), spolupráce s hygienickou službou a s lékařem
- postup při nakažlivém onemocnění na táboře (izolace postiženého, desinfekce, odstranění zdroje nákazy, spolupráce s hygienickou službou a s lékařem)

18. Postup při otravách, horečnatých onemocněních na táboře, nebezpečí náhlých břišních příhod

- příznaky nebezpečných chorob a otrav (zánět slepého střeva, břišní infekce, otravy, první příznaky encefalitidy a boreliózy)
- rizika laického přístupu při uvedených příznacích
- za jakých podmínek může případ řešit zdravotník tábora, kdy je nutno volat lékaře

19. Ošetřování běžných onemocnění a poranění v táborových podmínkách, rozlišení případů, které může vyřešit zdravotník tábora a kdy je nutno zavolat lékaře

- nejběžnější táborové úrazy a onemocnění, způsoby jejich ošetřování (nachlazení, drobné úrazy, bodnutí hmyzem, zažívací potíže, úpal a úžeh apod.)
- případy, kdy je nutná zvýšená pozornost (stav se jen pomalu zlepšuje nebo setrvává, zvýšená teplota apod.)
- případy, které musí řešit lékař (viz bod 18., závažnější úrazy, popáleniny, stav postiženého se zhoršuje, alergické reakce aj.)

Literatura

Písko, J.: Skautská zdravotní péče. Praha, Junácká edice 1992

Zeman, M.: První pomoc. Praha, Galén 1999

Vyhláška 106/2001 Sb. Ministerstva zdravotnictví o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti

Příručka první pomoci. Bratislava, Příroda 2001

9. Příroda a ekologie

(Vít Růžička)

Z četných pomůcek a cest, jimiž se běře výchova mládeže v družinách junáckých, v prvé řadě uvádím častý styk s přírodou. K tomuto blahodárnému, nevysychajícímu prameni poučení, pravdy, dobra a krásy budeme se utíkat, kdykoli tomu poměry dovolí. V letech rozhodujících o vývoji mládeže dopřejme jí co nejvíce zdravého vzduchu, radostné nálady, veselé společnosti, obklopíme ji tím nejkrásnějším, co vůbec existuje - dopřejeme jí častého, bezprostředního styku s přírodou, s jejími velkolepými krásami a mnohotvárným životem (A. B. Svojsík - Základy Junáctví, str. 42).

Úvod

Před tím, než při zkoušce položíme jakoukoli otázku, bychom si měli uvědomit, co má otázka prověřit, jaké znalosti či schopnosti budoucího vůdce se zde mají ukázat. K tomu je ovšem nutné, abychom znali cíl, tj. jaký by měl vůdce být, co by měl znát a umět, jak se chovat, jak pracovat se svým oddílem.

Při úvahách o poslání a úkolech vůdce oddílu jsme stanovili tyto požadavky:

1. Vůdce se zamýšlí nad problémy vztahů člověka a přírody, chápe význam přírody pro skautskou výchovu.
2. Vůdce má potřebné znalosti z oblasti přírodních věd a ekologie. Má přehled o problémech životního prostředí, dokáže samostatně vyhledávat potřebné informace.
3. Vůdce své znalosti aplikuje v oddílové praxi, zná cíl své výchovné práce a dokáže používat skautské metody činnosti při ekologické a přírodovědné výchově. Dodržuje a prosazuje zásady chování šetrného k životnímu prostředí doma, v oddíle a ve skautském hnutí i v zaměstnání a na veřejnosti.

Podívejme se teď na znění jednotlivých bodů VZ. První a druhý požadavek jsou vyjádřeny stejně očíslovanými body VZ. Tyto dva body považujeme za nezbytný teoretický základ. Všechny ostatní body VZ se týkají různých aspektů konkrétní oddílové činnosti, pokrývají tedy požadavek třetí. Toto zdůraznění oddílové praxe je záměrné. Každý z bodů 3. - 11. má základ v teoretických znalostech vůdce, domníváme se však, že jen teoretické znalosti nestačí, proto klademe důraz na schopnost praktické aplikace těchto poznatků. Na druhé straně nechceme vůdce zatěžovat přemírou odborných poznatků a termínů, které přímo nesouvisejí s jeho činností.

Jako formu zkoušky lze doporučit ústní pohovor. Jeho součástí by mělo být i řešení praktických otázek z činnosti oddílu nebo modelových situací (buď z vlastní praxe uchazeče nebo zamyšlením, jak by řešil konkrétní nastolený problém).

Komentář k jednotlivým bodům

1. Vztah člověka a přírody. Význam přírody pro člověka. Význam pobytu v přírodě a jejího poznávání. Estetická hodnota přírody

- Příklady, jak se vyvíjel vztah člověka a přírody v historii (prehistorie, antika, středověk, novověk, současnost)
- Kde je možné hledat příčiny současných postojů lidí k přírodě?
- Je dnes člověk na přírodě závislý? Jak a proč?

- Jaký význam pro člověka (např. pro děti při naší výchově) má pobyt v přírodě a její poznávání?
- Jak působí příroda na lidskou osobnost?
- Estetická hodnota přírody

2. Význam ochrany přírody a životního prostředí. Ekologické problémy a možnosti jejich řešení. Trvale udržitelný rozvoj

- Popište hlavní globální ekologické problémy ve světě i u nás a jejich nejpodstatnější příčiny
- Vysvětlíte nejdůležitější důvody ochrany životního prostředí
- Jak řešit současné globální ekologické problémy? Stačí je řešit jen technickými prostředky?
- Jak může k řešení těchto problémů přispět jednotlivec?
- Vysvětlíte, co je udržitelný rozvoj, jaké jsou hlavní zásady udržitelného rozvoje

3. Smysl a cíle ekologické výchovy ve skautingu

- Co je smyslem ekologické výchovy ve skautingu, proč se skauti zabývají přírodou, proč ji chrání?
- Vysvětlíte 6. bod skautského zákona, vysvětlíte, jak jej budete objasňovat členům svého oddílu
- Co je cílem naší činnosti, k čemu vedeme děti, k čemu je chceme vychovat?
- Máme v přírodovědné a ekologické činnosti v Junáku i jiné cíle, než je výchova dětí? Jaké a proč?
- Jak si stanovit cíle, jak hodnotit jejich splnění?

4. Ekologicky šetrné chování doma, v klubovně, v přírodě, na táboře

- Jak může činnost jednotlivce v běžném životě škodit přírodě a životnímu prostředí (příklady)
- Jak může jednotlivec přispět k řešení ekologických problémů
- Jak se lze chovat šetrně k životnímu prostředí v každodenním provozu domácnosti, oddílu, tábora (příklady)
- jak v oddíle reagovat na projevy skepse (nemá to smysl, jednotlivec nic nesvede apod.)
- podrobně jeden konkrétní postup, jak šetřit přírodou na táboře (např. třídění odpadů, šetření surovinami), jaký je výchovný efekt, jaká jsou rizika

5. Poznávání přírody - poznávání jednotlivých organismů, vztahů v přírodě

- jaký smysl má poznávání jednotlivých rostlin, živočichů a hub? Je vhodné učit se konkrétní názvy jednotlivých druhů? Proč ano či ne?
- různé způsoby, jak lze poznávat přírodu
- jak a co poznávat ve věku vlčat a světlušek, skautů a skautek, roverů a rangers
- výchovný význam poznání a pochopení základních vztahů v přírodě
- různé způsoby, jak se učit poznávat a chápat vztahy v přírodě
- vnímání estetické hodnoty přírody, výtvarná činnost v přírodě

6. Hry s ekologickou a přírodovědnou tematikou

- typy her, použitelné při ekologické výchově
- jak zařadit hru do programu (proč, kdy, jak často, jakou hru, pro jaký věk)

- několik příkladů her s ekologickou a přírodovědnou tematikou, kdy a jak je možné je použít v programu
- na jedné konkrétní hře vysvětlit podrobně její způsob uvedení, průběh, vyhodnocení, výchovný význam (nebo předvést)

7. Ochrana přírody a krajiny. Chráněná území - jejich výchovné využití.

Chování v jednotlivých typech chráněných území. Lesní zákon

- jak může znalost zákonů pomoci naší činnosti
- hlavní principy ochrany přírody a krajiny v ČR, síť biocenter a biokoridorů
- estetická hodnota krajiny
- způsoby ochrany živočichů a rostlin v ČR
- péče o chráněné a ohrožené druhy organismů
- hlavní kategorie a typy chráněných území, jejich poslání, pravidla chování v těchto územích
- ustanovení lesního zákona důležitá pro skautskou činnost
- výchovné využití jednotlivých typů chráněných území
- jeden konkrétní příklad využití chráněného území v okolí

8. Metodika přírodovědné části stezky a odborek

- příprava nováčka
- příprava k prvnímu a druhému stupni
- jak učit přírodovědnou část stezky - přehled metod
- na příkladu stanovit výchovný cíl a k němu zvolit odpovídající metody
- jak ověřovat znalosti a schopnosti
- úloha odborek ve výchovném systému
- prezentace odborek v oddíle, jejich nabídka
- zabezpečení odborného vedení členů oddílů
- využití literatury
- roverský program
- mezinárodní programy (Pas pro Evropu apod.)

9. Přírodovědná a ekologická činnost během roku (využití stezky, plánování, roční období, dlouhodobé akce)

- stezka jako osa programu
- stanovení výchovných cílů na rok (na konkrétním příkladu), odvození dílčích cílů, určení metod a postupů,
- zařazení přírodovědné a ekologické tematiky do ročního plánu
- na příkladu konkrétní náplň činnosti na zvolené období (např. čtvrtletí, tábor).
- využití ročního období, programy typické pro roční období
- kdy a proč do programu zařadit rozsáhlejší nebo dlouhodobou akci či projekt

10. Projekty, dlouhodobé akce a brigády s přírodovědnou a ekologickou tematikou, jejich začlenění do programu oddílu, výchovný význam

- co to je ekologický projekt, jaké může oddíl pořádat rozsáhlejší akce
- kde hledat informace o projektech a nabídky, jak financovat rozsáhlejší projekty
- kdy a proč do programu zařadit rozsáhlejší nebo dlouhodobou akci či projekt
- je vhodné zařazovat do programu brigády, proč
- jaké brigády připravovat a jak
- konkrétní postup při přípravě rozsáhlejší akce nebo projektu (zařazení do kontextu činnosti oddílů, stanovení cílů, obsahová a technická příprava, motivace účastníků, průběh vlastní akce, dokumentace, vyhodnocení, využití výsledků)

11. Region - místní problémy životního prostředí, přírodní zajímavosti, zdroje informací, možnosti spolupráce, využití regionálních podmínek pro činnost oddílu

- popis vybraného regionu
- místní problémy životního prostředí
- přírodní zajímavosti (chráněná území apod.)
- všeobecné zdroje informací (MŽP, internet, centrální orgány, nevládní organizace apod.)
- místní zdroje informací (muzeum, školy, knihovna, obecní úřad, správa CHKO aj.)
- možnosti spolupráce (lesníci, orgány ochrany přírody, obecní úřad)
- jiná občanská sdružení a spolupráce s nimi
- využití regionálních podmínek pro činnost oddílu (výpravy do zajímavých území, lokální a regionální projekty, akce pro veřejnost, využití místních odborníků, pomoc při řešení místních problémů)

Literatura

Skaut je ochráncem přírody. Praha, TDC 1999
Svojsík, A.B.: Základy Junáctví. Praha, Merkur 1991 (hlavně část I. a II.)
Seton, E.T.: Kniha lesní moudrosti. Praha, Olympia 1991
Poritt, J.: Zachraňme Zemi. Praha, ZN Brázda 1992
Moldan, B. - Jeník, J. - Zýka, J.: Životní prostředí očima přírodovědce. Praha, Academia 1989
Moldan, B.: Ekologie, demokracie, trh. Informatorium a MŽP ČR. Praha 1992
Kohák, E.: P.S. Psové. Praha, Nadace EVA - NSEV 1993
Al Gore : Země na misce vah. Praha, Argo 1994
Nevrlý, M.: Karpatské hry. Liberec, Skauting (edice Skautské cesty) 1992
Hry a výchova k trvale udržitelnému rozvoji. Praha, Brontosaurus 1996
Seymour, J. - Girardet, H.: Zelená planeta. Praha, Mladá fronta 1993
Zapletal, M.: Výpravy za dobrodružstvím. Praha, Leprez 1998
Vosátka, M.: Skautské toulky přírodou. Liberec, Skauting 1993
Skauting: Akce pro životní prostředí. Praha, SIC 1991
Růžička, V.: Zelená panda. Praha, TDC 2000
Petříková, Š.: Hnědá panda. Praha, TDC 2000
Petříková, Š.: Modrá panda. Praha, TDC 2001
Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb.
Zákon o lesích č. 289/1995 Sb.
Časopisy: Nika, Ochrana přírody, Skauting, Fons, Skaut - Junák, Kmen.

10. Táboření, příprava a vedení tábora

(Vladimír Kučera - King-Kong)

Úvod

Táboření a pobyt v přírodě by měly být základní praktickou dovedností každého skauta. Pohyb volnou přírodou a přespání v ní je nedílnou součástí skautské výchovy od vlčete až po oldskauty (včetně se rozvíjejícího rodinného skautingu).

V tomto bodě vůdcovské zkoušky jde o to, aby uchazeč prokázal, že je plně připraven, takový pobyt v přírodě uskutečnit, aniž by při tom utrpělo zdraví (fyzické i duševní) jemu svěřených dětí. Protože, co si budeme povídat, přespát venku ve stanu nebo pod širákem, když se noční teploty pohybují okolo 15 °C, vane příjemný vánek a ve dne nezaprší a teplota nepřesáhne 25 °C, dokáže každý a nemusí k tomu mít skautskou výchovu a trénink. Mezi skupinou náhodně sebraných dětí a skautským oddílem v takovém případě nebude znát rozdíl.

Jenže takovýchto dnů je za celý rok pomálu a skautská výchova se uskutečňuje nejenom když svítí sluníčko a není moc horko. A tady je ten zakopaný pes! Každý, kdo vede (vedl) oddíl nebo spolupracoval při jeho vedení, určitě sám na svou kůži zažil tábor plný deště, během celodenní výpravy z modrého nebe během několika minut přivalový déšť nebo při zimní výpravě nenadálou mlhu nebo vánici. I v těchto extrémních situacích stále odpovídáme za děti nám svěřené a na pozdější výmluvu, že mlha byla tak hustá, že jsem na děti neviděl a tím pádem jsem je nemohl vést a zodpovídat za ně, nebude nikdo brát zřetel (a doufám, že ani vaše svědomí). A ani kratičká zpráva v novinách „Vůdce umrzl, aby děti přežily“ není, myslím, to pravé ořechové.

Kde a jak „vyzkoušet“ krizové situace, aby uchazeč přesvědčil zkušební komisaře, že disciplíny, které patří do táboření, dokáže použít tak, aby o „jeho“ děti bylo postaráno za každé situace. A nejen o děti, vůdce musí při vši této starosti zvládnout postarat se sám o sebe, neboť on rozdává v těchto situacích pocit bezpečí a dobré nálady. Od promodralého a omrzlého vůdce, který se sice stará o děti, ale sám za chvíli odpadne, se jako dítě pocitu bezpečí asi nedočkám.

Proto bych osobně doporučoval, aby při zkoušce táboření bylo použito co nejvíce praktických zkoušek, aby budoucí vůdce ve skutečnosti předvedl, jak tuto disciplínu ovládá, a to nejen teoreticky. Víím, bude to klást zvýšené požadavky na zkušební komisaře, organizaci a technické zajištění. Ale myslím si, že stejně jako vůdce nese odpovědnost za svěřené děti, zkušební komisař svým rozhodnutím nese odpovědnost nejen za ty děti, které tento vůdce vede a on mu je svým rozhodnutím vydal „v plen“, ale i za „osobnost“ vůdce, kterému tyto děti svěřil.

Při vlastním průběhu zkoušky doporučuji vytvořit 6 okruhů, které vzniknou spojením následujících bodů:

- a) 1, 2, 4, 5, 6, 7
- b) 8, 9
- c) 3, 10
- d) 11, 12, 13
- e) 14, 15, 16, 21
- f) 17, 18, 19, 20

Během zkoušky doporučuji použít různé druhy a formy způsobu ověření způsobilosti uchazeče.

Komentář k jednotlivým bodům

1. Bezpečnostní a zdravotní zásady přenocování v přírodě

Dokáže vyjmenovat základní bezpečnostní podmínky přenocování v přírodě, především s ohledem na bezpečnost svěřených dětí. Snížení (eliminace) zdravotních rizik přenocování a zajištění zdravotně hygienických podmínek.

2. Podmínky pro táboření z hlediska legislativy a ochrany přírody (tj. co se smí a co se nesmí)

Zná zákony a vyhlášky upravující pohyb ve volné přírodě, v lese, ve vodě a okolí, taktéž zákony a vyhlášky o ochraně přírody a krajiny a o ekologickém nakládání s odpady a jejich likvidaci.

3. Vybavení a výstroj jednotlivce, družiny, oddílu (batohy, spací pytle, stany, oblečení, boty atd.)

Prokáže přehled o výstroji a výzbroji, kterou je možno koupit v dnešní době, a dokáže doporučit vhodnou kombinaci k vybavení jednotlivce, družiny, oddílu.

4. Táboření na výpravách, spaní pod širákem - zásady, podmínky, bezpečnost, vybavení

Dokáže určit vhodné místo k přespání na výpravě nebo ke spaní pod širákem, zná zásady takového přenocování, bezpečnost, a dokáže zajistit a kontrolovat výstroj a vybavení jednotlivců a oddílu.

5. Zimní tábor - zásady, podmínky, bezpečnost, vybavení. Zimní táboření

Zná přípravu, zásady, podmínky a bezpečnost zimního táboření. Dokáže připravit oddíl na zimní táboření, určit a kontrolovat vhodnou výzbroj a výstroj.

6. Putovní tábor - zásady, podmínky, bezpečnost, vybavení

Zná přípravu, zásady, podmínky a bezpečnost putovního tábora. Rozdíl ve výstroji a výbavě oproti klasickému táboru.

7. Typy táborů (letní, zimní, stálý, putovní), rozdíly v jejich organizaci a výchovném využití

Prokáže znalost typů táborů, rozdíly v jejich organizaci, zabezpečení a výchovném použití.

8. Vyhledání vhodného tábořiště. Jeho vlastnosti, způsob nalezení, získání informací

Dokáže najít vhodné tábořiště, určit jeho vlastnosti, najít a získat informace, zná postupy vedoucí k nalezení tábořiště.

9. Organizační příprava tábora (místo, povolení, hlášení, harmonogram přípravy)

Zná termíny žádosti o dotace, termíny hlášení táborů hygieně, místně příslušnému OÚ a ORJ, zná místně příslušnou nemocnici (nebo smluvního lékaře). Oddílový harmonogram přípravy a zajištění.

10. Výstroj, materiál (příprava, balení, doprava, uskladnění, údržba)

Dokáže určit vhodnou výstroj a materiál potřebný pro zdárný průběh tábora, ví, jak je skladovat a pečovat o ně, naplánovat harmonogram kontroly, oprav, balení a dopravy na tábořiště.

11. Hospodaření tábora - rozpočet, vyúčtování, dotace, účastnický příspěvek

Zná základní předpisy potřebné pro vedení hospodaření tábora, umí sestavit rozpočet tábora, jeho vyúčtování, účastnický příspěvek a jeho účtování. Umí sestavit hlášení a žádost o dotaci a dotaci vyúčtovat. Umí průběžně sledovat stav financí.

12. Stravování (nákupy, jídelníček). Vaření v přírodních podmínkách

Určí nejvhodnější nákupní místo, četnost nákupů, jídelníček vhodný pro táborovou kuchyni nebo vaření na otevřeném ohništi. Pestrost jídelníčku a jeho výživná hodnota. Dbá na kulturu stolování.

13. Postup při stavbě tábora, pořadí staveb. Způsob staveb táborových objektů (kuchyň, jídelna, záchody, umývárny, stany)

Dokáže určit vhodné místo pro táborové stavby, jejich pořadí a časovou návaznost, použít stavební technologie (i za deštivého počasí).

14. Zajištění tábořiště a okolí z hlediska ochrany přírody. Pořádek, hygiena, uskladnění potravin, odpady

Určí ekologické zajištění tábořiště, třídění odpadu a jeho likvidaci. Jak udržet pořádek, hygienu, uskladnění potravin na dobré úrovni.

15. Bezpečnostní, požární a hygienické předpisy na táboře

Zná základní bezpečnostní, požární a hygienické předpisy, umí sám vydat vnitřní směrnice tábora upravující tato nařízení.

16. Zacházení s ohněm

Ví, jak zacházet s ohněm, jak zajistit bezpečnost při jeho používání a při jeho likvidaci.

17. Organizace tábora - denní rádce, denní režim, táborový řád, služby

Dovede zavést denní režim, využívá institut denního rádce, dokáže stanovit táborový řád, náplň a povinnosti služby a dbá na jejich dodržování.

18. Program tábora - výchovný cíl, účastníci, formy činnosti. Dramaturgie tábora

Dovede stanovit výchovný cíl tábora a podle něj stanovit program tábora. Zná různé formy činnosti a ví, jak vést dramaturgii tábora, aby postupně gradoval.

19. Rituály - nástupy, táborový oheň, duch tábora, symbolika

Umí použít a využít rituálů, symboliky, nástupů, táborových ohňů pro vytvoření tzv. táborového ducha. Reprezentace skautů navenek.

20. Tábor v nepříznivém počasí (deště, extrémní horko)

Dokáže změnit táborový program při nepříznivém počasí. Má vždy připraven náhradní program pro horké i deštivé počasí.

21. Likvidace tábora

Ví, jak zajistit likvidaci tábora, odvoz odpadků a jejich likvidaci, úklid okolí i vlastního tábora, umí zajistit zpáteční cestu účastníků a jejich předání rodičům, dopravu materiálu a jeho uložení (vše i za deštivého počasí), předání pozemku tábora majiteli. Konečné vyhodnocení tábora.

Literatura

Foglar, J. - Herzán, J. - Lasovský, J. - Zapletal M.: Skautský tábor. Liberec, Skauting 1993

11. Kultura, estetika

(*Michaela Rocmanová - Káča - podle materiálu LŠ Gemini 1998, 1999 a skript VZ - Chrudimská oblast*)

Úvod

Skautský vůdce by měl mít všeobecný kulturní rozhled. Měl by si být vědom toho, že člověk ke svému životu potřebuje něco víc, než jen uspokojování základních potřeb, což jej odlišuje od ostatních živých tvorů. Umění zasahuje přímo citovou i mravní stránku člověka, může proto působit při výchově účinněji než rozumové důvody.

Proto by při vedení oddílu vůdce neměl zanedbávat žádnou ze složek estetické výchovy, měl by - podle věku a vyspělosti členů oddílu - zařazovat různé činnosti do programu schůzek, výprav i letního tábora, a to nejen jako pasivní vnímání, ale především jako aktivní tvoření.

Komentář k jednotlivým bodům

1. Základní znalosti v oboru hudby, literatury, výtvarného a dramatického umění

- hudba
 - zná alespoň 5 nejznámějších českých skladatelů a jejich hlavní díla
 - zná alespoň 5 nejznámějších světových skladatelů a jejich díla
 - zná (a pozná) moderní hudební žánry a směry
- literatura
 - zná nejznámější české spisovatele a básníky a jejich díla
 - zná současné české autory (i novináře)
 - zná světové autory a jejich díla
 - rozezná základní literární útvary
- výtvarné umění
 - zná základní členění výtvarných slohů (historicky) a stylů
 - dokáže charakterizovat základní druhy umění (malířství, sochařství, architektura, happening - instalace, kostýmní a divadelní výtvarnictví)
 - zná největší díla antiky, středověku, autory a díla novověku
 - vyjmenuje alespoň 5 českých autorů a zařadí jejich tvorbu (historicky, styl)
 - zná současné české autory a jejich díla
- dramatické umění
 - charakterizuje základní divadelní žánry
 - zná rozdíly tvorby divadelní, filmové, televizní
 - zná nejznámější české autory a jejich díla
 - zná nejznámější světové autory a jejich díla

2. Kultura regionu (architektura, památky, divadla, výstavy, historie, slavné osobnosti). Jak získávat informace (knihovny, školy, muzea, pamětníci)

- návaznost na historii - pravěké archeologické nálezy, slovanské osídlení, feudální stavby, církevní stavby, středověká města, vliv průmyslu apod.
- architektonické slohy a významné stavby regionu až po dnešní dobu (zámek, kostel, radnice, divadlo)
- historie regionu - významné události (bitvy, požáry, geologické objevy apod.)
- významné osobnosti a jejich vliv na další vývoj regionu (osvícení feudálové, stavitelé, písmáci, kronikáři)

- lidové umění, folklor - charakteristické znaky regionální lidové slovesnosti, hudby a tanců, lidové architektury, kroje
- jak získávat znalosti: studiem literatury, návštěvou muzeí, skansenů a historických památek z výkladu průvodců, lokální poznatky při besedách s místními pamětníky, lidovými kronikáři, z matrik apod., při hlubším zájmu archivů a depozitáře muzeí

3. Význam estetické činnosti pro rozvoj osobnosti

V čem spočívá význam estetické výchovy:

- co je to vkus, tj. cit pro materiál, vhodné kombinace různých materiálů, krása jednoduchosti, vnitřní pravdivost, charakteristika kýče
- co rozvíjí výtvarná a estetická činnost: manuální zručnost, také trpělivost a rozvahu (jak?)
- na co má výtvarná a estetická činnost vliv: na citovou výchovu, na rozvoj představivosti a fantazie (jak?)
- smysl pro krásu - potřeba krásy, ne jen uspokojování základních potřeb

4. Zapojení estetické činnosti do programu oddílu během roku a na táboře

Estetika v plánu programu oddílu

- celoročně - na schůzkách a výpravách
- na táboře

Záměr - podle vyspělosti dětí jako jedinců i jako kolektivu (něco jiného lze dělat s mentálně či tělesně postiženými dětmi, něco jiného s mladšími světluškami a vlčaty, nebo s rovery, kteří pravidelně navštěvují kulturní akce)

Cíl - např. všeobecné základní dovednosti výtvarné, poznávání kultury regionu, divadelní představení pro veřejnost se vším všudy

Pestrost - co všechno sem patří (výtvarné techniky, hudba a zpěv, dramatické umění, písemný a mluvený projev apod.)

Zásady při plánování (kolik času této činnosti věnovat, jak pravidelně, co tím chceme děti naučit, od jednoduchého k složitějším atd.)

Důležitost vlastní zkušenosti, předlohy, inspirace, kde brát nápady, literatura aj.

5. Výtvarná činnost, rukodělné práce, výchova k tvořivosti, estetika v přírodě, přírodní materiály

- Co vše patří k výtvarné činnosti (kreslení a malování, skládání z papíru, koláže, textilní techniky, modelování, řezbářství, přírodní materiály, netradiční techniky aj.)
- Začít nenásilně, učit se pozorně dívat a hledat krásu všude, i tam, kde zdánlivě nemůže být. Všímat si souzvuku barev, kontrastu světla a stínů, harmonie tvarů.
- Užívat techniky, které jsou pro děti snadné, a proto jsou předpokladem k úspěchu.
- Vymezit na činnost dostatek času pro dokončení práce.
- Možnost vyjít z historických vzorů - experimentální archeologie, lidové umění

Hlavní zásady při tvoření:

- vkus, jednoduchost - méně znamená více, nepřezdobit
- cit pro materiál, využívání krásy přírodních materiálů
- náměty a jejich zpracování volit v oblasti přírodních motivů, skautské a divošské symboliky
- vystříhat se kýčovitých námětů
- barevnost volit citlivě - přírodní materiály nebarvit vůbec

Materiály a výtvarné techniky:

- Výzdoba kronik - použitelné techniky a materiály, zjednodušení - stylizace, písmo a nadpisy
- Kresba různými materiály (tužka, uhel, tuš, barvy) - přírodniny, krajiny - podle skutečnosti, vyžadují již určitý výcvik a zkušenost
- Plakáty, pozvánky, diplomy - jednoduché grafické techniky jako linoryt, tisk z papírové koláže
- Papírové plastiky, masky - vystřihované z tuhého papíru, skládanky (origami), kaširované (papírové proužky lepené škrobem) a z papírové hmoty
- Textilní techniky - síťování, drhání, tkaní, barvení a batikování, šití a vyšívání, pletení a háčkování
- Dřevo - úprava samorostů, totemů, řezbářské práce, reliéfy. Při oblíbeném vypalování dřeva pozor na kýchovitost. Důraz na ušlechtilost a krásu dřeva (kresba, suky, kůra - nebarvit, nejvýše napouštět mořidly, hladit, leštit voskem, lakování je nadbytečné)
- Kámen - výběr tvarů, které jsou krásné samy o sobě, kombinace s jinými přírodními materiály
- Hlína - jednoduché nádoby, postavy zvířat, reliéfy
- Drát - silnější, měděný - ozdoby podle slovanských či pravěkých vzorů
- Vyhnout se umělým hmotám, chemlonu. I u sádry pozor na kýchovité použití (kromě odličků stop či otisků přírodnin). Nepoužívat materiály, které se tváří jako něco jiného (tapeta s kresbou dřeva apod.). Kov zpracovávat jen při řemeslných a materiálových předpokladech, respektovat vlastnosti použitého kovu, jinak vznikají nevkusné kýče.

6. Hudba a zpěv v oddíle

Působení hudby na citovou stránku, je-li vhodně zvolen okamžik a repertoár

Zpěv - jednohlasý, kánony, dvojhlas, zpěv s doprovodem kytary, flétny či jiného nástroje, orchestr jednoduchých nástrojů

- výběr písní - podle vhodnosti pro hlasy a věk dětí, zkušenosti (menším hravé, starším romantické, s náročnými texty)
- postup od písní melodicky jednodušších k složitějším, dbát na čistotu melodie, dynamičnost zpěvu a procítěnost přednesu
- neomezovat se jen na písně lidové a skautské (některé skautské písničky mají někdy nižší úroveň než leckterá trampská nebo populární písnička z dílny třeba V+W, Suchého + Šlitra, Vodňanského + Skoumala), zkusit i černošské spirituály, americkou country, francouzské, anglické a skotské lidové písně a balady, nepřipustit písně nevkusné a obhroublé
- poslech hodnotné hudby - (připravit vhodné prostředí, atmosféru, osvětlení) začít např. u Osvobozeného divadla, Semaforu, černošských songů, americké country, pokračovat klasikou - Smetana, Dvořák, Bach, Mozart, hudba starých mistrů, moderní vážná hudba
- společné návštěvy koncertů, večer hudebních hádanek, návštěva muzea hudby apod.

7. Dramatická činnost - scénky, pantomima, divadlo, tanec

- divadelní projev jako součást táboráků a veřejných vystoupení.
- výchovný význam jako kolektivní spolupráce, důležitost rolí pro všechny děti - jako herci, zpěváci, nápovědy, inspicienti, uvaděčky, osvětlovači, maskéři a kostyméři
- vlastní výroba loutek, kostýmů, kulís

Dbáme:

- aby scénka byla pokud možno původní, srozumitelná, s dobrou pointou
- na znalost textu zpaměti, zřetelnou výslovnost a hlasitost mluvy

- aby se herci netočili zády k obecenstvu
- na stylizaci - jasnost, zvláště u pantomimy, charakteristiky postav apod.

Výběr repertoáru:

- podle věkové skupiny a stupně zkušenosti
- podle předpokládaného obecenstva - zdramatizované zážitky z tábora, pantomimické hříčky, dramatizace písniček, bájí, pověstí, lidové hry, se staršími i klasické divadelní představení (Čapek, Shaw, muzikály apod.)

Konferování - vyžaduje pohotovost, kulturní projev

Tanec - výrazový, lidový, country, klasický. Choreografie - pohyb po jevišti, pohyb v prostoru.

Vyjádření pocitů tancem.

Při přípravě požádat odborníka o konzultaci.

Společná návštěva divadelního představení.

8. Výchova ke čtenářství, umění psát, poezie

Nejprve zjistit, jak sečtělé máme děti v oddíle. Pravděpodobně bude úroveň velmi různá.

Na sečtělosti závisí mj. schopnost se vyjadřovat, rozhled.

Méně zkušeným dětem poradit, co číst, čím začít.

Nepomíjet časopisy, zvláště skautské - práce s nimi na schůzkách.

- Při dnešních cenách knih podporovat návštěvy knihoven. Do vlastní knihovničky pořizovat knihy, ke kterým se budeme vracet.
- Oddílová knihovnička - skautská literatura, naučná literatura, různé obrazové atlasy apod.
- Zacházení s knihou - zabalit, neušpinit, chránit před vlhkem, neohýbat listy - úcta ke knize
- Čtení na pokračování při schůzkách, připravit atmosféru (svíčky, čaj), střídat se v předčítání

Umění psát není dáno každému - trénovat. Přečíst příklady, dodat odvalu, citlivě hodnotit - neodradit.

- Deník - nové poznatky, zážitky
 - Kroniky
 - „Tvořivé psaní“ - drobné postřehy z přírody, přírodní lyrika apod.
- Starší - společně připravit večery poezie, představení oblíbených knih ap.

9. Výzdoba klubovny, nástěnky, kronika a zápisník z estetické stránky.

Estetika doma, v osobním vzhledu

Skautská klubovna má být místem, kde je všem spolu dobře, které láká k tomu něco vytvářet - útulnost, vzorný pořádek.

- Holé zdi je možno pomalovat (skautské symboly, kresby zvířat, krajiny)
- Výzdobu doplnit rukodělnými výrobky z přírodních materiálů, totemy a dalšími památkami z táborů, oddílovou a družinovou symbolikou
- Útulnost zvýšit závěsy, upravit nábytek vlastnoručními nátěry, vhodné osvětlení (bodové, nízké lampy) apod.

Vývěsky a nástěnky k bodování, vyvěšování důležitých zpráv - doplnit symboly, výtvarnými

pracemi, fotografiemi. Dbát na úpravnost a aktuálnost, zvláště u vývěsek pro veřejnost dávat zajímavé zprávy a zdařilý obrazový materiál.

Oddílové a družinové kroniky zachycují zážitky z činnosti oddílu. Kuriozity, perličky, důležité události.

Psát čitelně, úpravně, hodně místa věnovat obrázkům, fotografiím a památkám z her a závodů.

Skautský zápisník - pomocník každého člena. Pečlivě vedený, doplňovaný a bohatě, byť neuměle ilustrovaný zápisník je chloubou majitele. Je to učebnice a encyklopedie skautských dovedností, kterou si sám vytváří. I desky nebo obal mohou být různě ztvárněny (kůže, březová kůra, králíčí kožešinka apod.).

Estetika osobnosti závisí na tom, jaký je člověk uvnitř, jaký má charakter a jak bohatý vnitřní život. Vhodné diskuse na téma vkus a nevkus v oblékání, péče o vlasy a pleť, vliv sportu, tance a osobní hygieny k dosažení estetického vzhledu. Estetika prostředí - výběr výzdoby, vkus a kýč. Estetika osobnosti není jen zevnějšek, ale i způsob řeči, chování, pohybu.

10. Společenské chování

Společenské chování by mělo být pro každého skauta a skautku zcela přirozené. Je důležité jeho pravidla dodržovat v praxi, a to nejen při skautské činnosti. Samozřejmost nebo denní dobrý skutek?

Pozor! Vedoucí jsou vždy svým svěřencům vzorem, příkladem!

Vedení dětí k zájmu o svůj vzhled, o kulturu stolování, upozorňování na prohršky a nedostatky ve slušném chování.

Nácvik hrou, scénkami, dramatizací situací.

I na táboře, výpravě, v klubovně lze kulturně stolovat.

11. Program táborových ohňů

Kouzlo večerního ohně v přírodě je důležitou součástí výchovy v oddíle - působivé chvíle, nezapomenutelné okamžiky...

- ne příliš často, zevšední
- program táborového ohně: zpěv, vyprávění, výstupy, rituály

Zpěv - co nejvíc, nejlépe s kytarou nebo i s jinými nástroji. Každý oddíl si časem vytvoří svůj repertoár. Společný zpěv vytváří v oddíle pěknou atmosféru a spojuje děti dohromady. (Výběr písní viz 11.6 - hudba a zpěv v oddíle)

Vyprávění - o zajímavých tématech jako Atlantida, vyspělé kultury Mayů, Inků a Aztéků, o pravěkých lovcích na našem území, o zážitcích z minulých táborů - témat je nepřeberné množství. Každý si může k táboráku připravit i nějakou podivuhodnou příhodu ze svého života - zábava a současně rétorické cvičení. Rozpravy na téma, co se mi na táboře líbí a co ne, co by měl oddíl dělat v příštím roce apod. Pozvat k táboráku člověka s velkou životní zkušeností či zajímavým povoláním (hajného, pracovníka muzea, archeologa, místního kronikáře apod.)

Výstupy - zajímavé původní scénky, dramatizace apod. (Viz 11.7 - dramatická činnost - scénky, pantomima, divadlo, tanec)

Rituály - zapalování ohně, slavnostní předávání cen, tří orlích per apod.

Pozor na dramaturgii - udržení pozornosti, vhodnost střídání žánrů, gradace, přiměřená délka

Pozor na extrém, kdy po vážném slavnostním zapálení ohně následuje kabaret nebo estráda. U každého táboráku nemusí být nutně bujně veselí. Pozor na stále opakované banality a sentimentální odrhovačky.

12. Vnímání krajiny, estetika a architektura tábora

Výtvarné uspořádání tábora je stejně důležité jako dobře vyřešený provoz tábořiště.

- vhodné začlenění tábora do krajiny
- citlivá úprava celého prostoru tábořiště
- vliv na přírodní prostředí - tábory chceme přírodní rámeč krásnit nebo alespoň nepoškodit
- řešit je třeba více citem než rozumem, dlouhou zkušeností

Zásady:

- Ubytovací stany umísťujeme vždy tak, aby za nimi byl už jen les nebo jiná zeleň - působivý obrys stanových pláten proti pozadí, obloze.
- Kuchyni a velký společný stan jako stavby odlišné umísťujeme vždy dál od stanů.
- Výšku vlajkového stožáru přizpůsobíme rozlehlosti tábora, velikosti vlajky k výšce stožáru. Umístění volíme tak, aby byla vlajka viditelná i ze vzdálenějších prostor tábořiště.
- Velkou výtvarnou úlohu na tábořišti hrají tzv. pohledové osy - určitá místa, na kterých se často zdržujeme a pracujeme - pohled na to nejhezčí, co na táboře máme. Např. aby totem u táborového kruhu byl vidět nějakým průhledem z kuchyně nebo ze středu tábora. Výhled z jídelny na řeku, rybník nebo sluncem ozářenou louku.
- Hlavní vstupní brána má vést ke vstupu do tábora a označovat ho příchozím.
- Ohraničení tábora vytvářet raději postavením stanů a vzdálenostmi mezi nimi, začleněním do zeleně apod. než oplocením.
- Roztroušenou zeleň na tábořišti, stromky, keříky, se pokusme vhodně začlenit, ne vymýtit.
- Důležitá je všeobecná úprava, výzdoba a úklid tábořiště.

13. Skauting a masová kultura (televize, reklamy, populární hudba)

Jak čelit zvyku trávit hodiny před televizní obrazovkou?

Záporné důsledky: málo času na sport, běhání venku, křiví se páteř, svádí to k mlsání s vlivem na nadváhu atd. Na obrazovce je mnoho násilí. Televize vede k pasivitě. Místo vlastní činnosti a hledání vlastních dobrodružství sledujeme činy druhých a neskutečné příběhy.

Diskuzemi je třeba ovlivňovat u dětí výběr pořadů - pěkné pořady, které se vyplatí sledovat - o přírodě, o životě zvířat, vzdálených zemích, historii, zpracování klasických literárních děl apod.

Reklamy vedou ke spotřebnímu životu - navozují pocit, že nakupování stále nových věcí nás činí šťastnými a spokojenými - falešný pohled na svět.

Populární hudba není vždy špatná - nesmí to být randál s bezduchými, trapnými texty. Možnosti ovlivňování výběru.

Jak zkoušet u vůdcovských zkoušek

Ideálně by měla mít zkouška tři části: praxe, test, pohovor, příp. předložení praktického úkolu. S výhodou lze zkoušet v malých skupinách - zatímco se jeden připravuje, druhý hovoří, třetí něco vytváří.

Praxe - např. aranžování přírodnin, dramatizace (např. na téma společenské chování), posouzení vkusnosti (obrázky, móda, rukodělny apod.), „naučit“ něco z estetických oborů

(drobnost podle určené věkové kategorie , např. píseň, některou zásadu společenského chování, výtvarnou techniku, skládku ap.), obhajoba vlastního přineseného výtvaru.

Teorie - rétorické cvičení o regionu, popis vlastních zkušeností s literaturou na téma estetika a kultura, proč je estetika důležitá, dramaturgie táborového ohně, co je a co není kýč, jak zapojit estetiku v praxi do programu oddílu.

Test - např. na téma 11.1, nebo 11.10

Praktický úkol - např. vlastní výtvarné, literární či jiné dílo na téma region, ukázka vlastního zápisníku apod.

Literatura:

- Zapletal, M.: Kouzelné brýle. Státní nakladatelství dětské knihy 1963
Červinková, H.+L. - Tintěra, L.: Výpravy do pravěku. ČTU 1997
Herout, J.: Staletí kolem nás. Orbis Praha 1961
Herout, J.: Slabikář návštěvníků památek. SSPPOPSK, Propagační tvorba Praha 1980
Hofman, L.: Výtvarné hříčky. Albatros 1989
Zapletal, M. - Schmid, J.: Objevy bez konce. MF 1967
Kolektiv: Rukodělné práce a výtvarné hry. Liberec, Skauting 1998
Lidová tvorba a současnost. Praha, 1986
Langhammerová, J.: Pro šikovné ruce. Práce 1975
Štíplová, L. - Janoušková, A.: Chvilky pro kutíčky. Panorama 1983
Janoš, J.: Origami. SNTL/Albatros 1991
Příbylová, D.: Papírové hrátky. Ivo Železný 1991
OBR&R Special (č. 11). Red. rada R&R Brno 1995
Cukánová, K.: Kreslete si s námi. Aventinum 1992
Okrucký, J. - Kautman, V.: Výtvarník a dřevo. SPN Praha 1976
Šedý, V.: Práce s dřevem. SPN 1982
Henckmann, W. - Lotter, K.: Estetický slovník. Praha, Svoboda 1995
Hanzlíková, A.: Vkus a nevkus kolem nás. Práce 1977
Kulka, T.: Umění a kýč. Torst 1994
Já písnička 1-3. Music Cheb 1993-95
Zpěvník. Liberec, Skauting 1994
Náš poklad. Liberec, Skauting 1998
Macek, J.: Táboříme v týpí. LLM 1990
Herzán, J.: Abeceda tábořiště. Olympia 1977
Chládková, B. - Snížcová, J.: Slabikář začínajícího zpěváčka. Praha, Edition Supraphon 1982
Daniel, L.: Hudební výchova - cvičebnice zpěváka a hudební nauky. Olomouc, PedF UP 1981
Soukup, V.: Škola zpěvu bel canto, Praha, Edition Bel canto 1991
Klíma, M.: Cestou za uměním. Praha, TDC 1999

12. Tělovýchova a sport

Úvod

(Vít Růžička)

Tělesné aktivity, pohyb a sport jsou jednou ze základních součástí skautského programu. Skautská výchova vychází z antického principu kalokagathie - harmonie těla i ducha, jednoduše česky: „V zdravém těle zdravý duch“.

Vůdce sám nemusí být sportovně zdatný (i když je to pro něj vždy výhodou a předností), měl by však v každém případě umět sport a tělovýchovu zařadit do programu oddílu, měl by být schopen tyto aktivity vést a řídit a své svěřence motivovat k aktivnímu pohybu. Při tělovýchovných a sportovních aktivitách vždy vzrůstá riziko úrazu. Vůdce mu musí umět účinně předcházet - správným metodickým vedením cvičení a her, kázní účastníků a zajištěním vhodného prostředí a pomůcek.

V našich oddílech je řada dětí s lehkými tělesnými a zdravotními hendikepy (např. alergici, děti s cukrovkou, epileptici, kardiaci, děti s vysokým krevním tlakem, krátkozrací apod.), kteří se mohou zúčastňovat většiny běžného programu oddílu, současně mají však některá omezení tělesného pohybu - vůdce by si toho měl být vědom a umět zařazovat do programu i takové aktivity, kterých se tyto děti mohou bez rizika zúčastnit.

Při zkoušení doporučujeme zaměřit se na praktické otázky, v nichž uchazeč prokáže, že umí vhodně zařadit tělovýchovné aktivity do programu oddílu a že při tom dokáže v praxi aplikovat zásady a pravidla vedení sportovního a tělovýchovného cvičení včetně zajištění bezpečnosti.

Za vhodný způsob zkoušení považujeme pohovor se zkoušejícím nebo debatu ve skupině. Pokud je k tomu čas a příležitost, hodí se doplnit uvedený způsob praktickou ukázkou (každý uchazeč např. připraví krátkou tělovýchovnou hříčku pro ostatní účastníky zkoušek na přestávky mezi zkoušením).

Komentář k jednotlivým bodům

(Jiří Červenka - Červík, Milan Zeibert – Ježek)

1) Význam tělesné výchovy pro fyzické a psychické zdraví

- součást životního stylu
- zlepšení zdravotního stavu
- odolnost fyzická a psychická
- rozvoj pohybových schopností (rychlost, obratnost, pohyblivost, síla, vytrvalost)

2) Zásady přípravy a vedení tělovýchovných činností (místo, pomůcky, bezpečnost, rozcvičení, délka, denní doba)

- všestrannost
- systematicčnost (příprava předem)
- názornost (předvést cviky)
- přiměřenost
 - věku i zdatnosti
 - délkou i intenzitou

3) Tělesná výchova v různých podmínkách (klubovna, město, hory, příroda, hřiště, tělocvična)

Tělesná výchova:

- v klubovně
- ve městě (ulice, dvorky, parky)
- na horách (túry pěší, cyklistické, lyžařské)
- v přírodě (louka, les, skály)
- na hřišti, na kluzišti
- na vodě a ve vodě
- v tělocvičně

4) Tělesná výchova na výpravách a na táboře

- formy:
ranní cvičení, cvičební hodina v přírodě, výběh do přírody, hry, vycházky, táborová olympiáda
- prvky:
chůze, drobné pohybové hry, cvičení na přirozeném nářadí a s přírodním náčiním, sport a hry, speciální zábavná cvičení, drobné zkoušky rychlosti, obratnosti, síly a vytrvalosti

5) Tělesná výchova v zimě a příprava na ni. Bezpečnost při zimním pobytu na horách

- zimní sporty
- výstroj a výzbroj
- bezpečnost a právní předpisy
- pravidla při zimním pobytu na horách

6) Sportovní činnosti v oddíle (např. sportovní hry, orientační běh, závody, soutěže, ...)

- sporty: atletika, lukostřelba a jiná střelba, orientační běh, základy horolezectví a jiné
- vodní sporty (bezpečnost, zásady nácviku)
- sportovní hry: lakros, ringo, softball (pálkovaná), špaček aj.
- originální oddílové či střediskové sporty a hry

7) Rozvoj pohyblivosti při rozcvičkách

- smysl rozcvičky
- varianty rozcvičky (s důrazem na pestrot)
- znalost správného pořadí a provedení cviků

8) Povinnosti vůdce při pořádání pěší, vodácké, cyklistické nebo lyžařské výpravy

- bezpečnost
- příprava a vedení výpravy
- právní předpisy

9) Bezpečnost při plavání, pomoc unavenému plavci, záchrana tonoucího

- Doporučujeme, aby zkouška proběhla prakticky, nejlépe po absolvování kurzu zaměřeného na tuto disciplínu.

10) Relaxace, zásady správného držení těla

- relaxace pohybem, relaxace svalová
 - celková
 - lokální
 - diferencovaná
- popis a ukázka správného držení těla
- příčiny vadného držení těla

Literatura

Zapletal - Kos - Weigner: Stezka zdatnosti. Liberec, Skauting 1995
Kos - Zapletal: Cvičení v přírodě. Praha, Olympia 1971
Encyklopedie tělesné kultury. Praha, Olympia 1988, 1989
Tremel: Malá škola lyžování. Praha, Olympia 1984
Ehrlé - kol.: Triatlon. Praha, Olympia 1990
Srdečný - kol.: Tělesná výchova zdravotně oslabených. Praha, SPN 1977
Trohař, R.: Ranní rozcvičky. Praha, PLŠ
Trohař, R.: Tělesná kultura - součást skautského výchovného systému. Praha, PNS 1998
Zapletal, M.: Velká encyklopedie her III - Hry na hřišti a v tělocvičně. Praha, Olympia 1987, 2. vydání Leprez
Šíma, J.: Pálkovací hry. Středisko Třinec 1995
Uher, J.: Plavání - texty pro instruktory plavání. Třebíč, ILŠVS, Arca Jimfa 1996
Neuman, J. - Ďoubalík, P.: Dobrodružné hry a cvičení v přírodě. Praha, Portál 1998
Příbramský, M. - kol.: Plán výuky základního lyžování. Praha, Svaz lyžařů ČR 1990
Čermák, J. - Chválková, O. - Botlíková, V.: Záda už mě nebolí. Praha, Svojtka a Vašut 1992

13. Písemná práce

Základní náležitosti písemné práce a doporučenou osnovu stanovuje řád:

- 1) Uchazeč zpracuje písemnou práci na téma dohodnuté s pověřeným členem zkušební komise (který mu také poskytuje případné konzultace).
- 2) Rozsah práce je alespoň 4 strany textu normalizovaného strojopisu formátu A4 (tj. 30 řádek o 60 úhozech).

Doporučená osnova písemné práce:

Titulní list:

Název, jméno autora, oddíl a středisko, adresa, podpis.

Úvod:

Proč jsem si zvolil dané téma, jaký je cíl mé práce.

Přehled problematiky:

Co o tom napsali jiní, aktuální stav problému, obecný přehled, apod.

Vlastní příspěvek (klíčová část práce):

Mé řešení problému, moje návrhy, konkrétní projekt, apod.)

Závěr:

Shrnutí problematiky, výsledků, závěrů, rekapitulace.

Seznam použité literatury

Cílem písemné práce je ověřit, že uchazeč je schopen zamyslet se do hloubky nad vybraným tématem, samostatně formulovat myšlenky, pracovat s literaturou a své poznatky a úvahy vhodnou formou písemně zpracovat.

Příklad postupu při zadávání a hodnocení písemných prací

1. Předseda nebo jiný člen zkušební komise vysvětlí uchazečům smysl písemné práce, sdělí závazné termíny (výběr tématu, odevzdání předběžných verzí a hotové práce, obhajoba), případně doporučí uchazečům témata ke zpracování, poskytne základní konzultace.
2. Uchazeči si vyberou témata své práce, sdělí je zkušební komisi. Ke každé práci je přidělen konzultant z řad členů zkušební komise nebo přizvaných externistů. Konzultant by měl být schopen poskytnout rady jak k tématu, tak k formě práce.
3. Podle možností se konzultant setká s uchazečem a prodiskutuje s ním téma a formu připravované práce. Pokud není možné setkat se osobně, komunikují spolu telefonicky, písemně nebo elektronickou poštou.
4. Uchazeč zašle konzultantovi ve stanoveném termínu předběžnou verzi své práce, konzultant mu jí s připomínkami vrátí, navrhne úpravy, změny, upozorní na věcné a formální chyby.
5. V určeném termínu odevzdá uchazeč definitivní verzi své práce.
6. Konzultant práci přečte, pokud možno ji současně přečtou i další členové zkušební komise a společně s konzultantem navrhnou hodnocení. Podle řádu (kapitola 3.2.5) každou práci hodnotí jeden k tomu určený člen komise (který k tomu má odpovídající kvalifikaci či oprávnění – viz dále), jeho rozhodnutí je závazné, ostatní členové komise mají hlas poradní. V praxi je tímto hodnotitelem obvykle konzultant práce.
7. Konzultant je obvykle přítomen obhajobě práce.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro úspěšné zpracování písemné práce je velmi důležitá úloha konzultanta. Ten by na jedné straně neměl do práce příliš zasahovat (aby to nakonec nebyla spíše práce konzultantova než uchazečova), na druhé straně by měl být schopen dobře poradit a přiměřeně uchazeče metodicky vést. Velmi často se stává, že uchazeči nechávají práci na poslední chvíli a píší ji až těsně před termínem odevzdání. Proto je vhodné stanovit uchazeči v dostatečném předstihu termín odevzdání předběžné verze. Naznačený postup je poměrně náročný i pro konzultanta, proto doporučujeme, aby každý konzultant zvážil počet prací, které může současně vést (obvykle 1 – 3).

Řada prací přináší velmi zajímavé a podnětné myšlenky. Každá zkušební komise by měla vést archiv prací a pokud možno práce zveřejnit např. na internetu nebo nabídnout zájemcům práci k prostudování a případně k okopírování. Velmi zdařilé práce je též možné nabídnout skautským časopisům nebo využít při přípravě metodických příruček a jiných publikací. Podle zákona je pro zveřejnění práce nutný souhlas autora, doporučujeme proto komisím, aby při odevzdání práce požádaly autory o písemný souhlas s jejich zveřejněním.

Návod, jak napsat písemnou práci je zpracován jako ukázka vzorové písemné práce včetně titulu (autor Jiří Žáček – Gog).

PÍSEMNÁ PRÁCE

**RUKOVĚŤ PRO PSANÍ PÍSEMNÝCH PRACÍ ČINOVNICKÝCH ZKOUŠEK
A ZÁVĚREČNÉ PÍSEMNÉ PRÁCE LESNÍ ŠKOLY**

(Metodický návod formou ukázky písemné práce)

**Jiří záček - Gog
25. středisko Vatra
Praha 1999**

Titulní stránka může mimo jasný název práce obsahovat případný rozšiřující podtitulek, osobní údaje o autorovi, příp. další údaje, jako informaci, kde autor působí (číslo a název oddílu, střediska) ap. Dále místo a čas, kde byla práce sepsána, případně autorův podpis.

Úvod

Původní předpis pro činovnické zkoušky Junáka o domácí písemné práci, a to shodně pro čekatelskou i vůdcovskou zkoušku, říkal:

1. Domácí písemnou práci má kandidát prokázat své dosavadní skautské zkušenosti a schopnosti používat skautské literatury. Práce má být především výsledkem vlastních zkušeností, ale i studia a promyšlení výsledků skautské praxe. Posuzuje se úroveň a zpracování námětu, hloubka a znalost příslušného oboru.
2. Rozsah práce pro čekatelskou práci je alespoň 2 stránky formátu A4, pro vůdcovskou práci alespoň 4 stránky. V záhlaví je třeba uvést jméno, zaměstnání a adresu kandidáta. Jestliže byla při práci použita literatura, je nutno uvést její seznam. Práce musí být podepsána kandidátem.
3. Téma písemné práce si mohou kandidáti volit podle potřeby, zájmu, vlastního uvážení apod. Těm, kteří nemají ujasněný názor na téma, poradí okresní výchovný zpravodaj.

Protože je požadavek formulován velmi výstižně, ponechávám jej součástí tohoto návodu.

V čem se při psaní písemných prací nejčastěji chybuje

Pravidla mluví stručně a jednoznačně, přesto bývá zpravidla celá jedna třetina prací pro své formální, případně obsahové nedostatky vrácena k úpravě nebo k přepracování. Určitě by k tomu nedocházelo, kdyby výchovní zpravodajové věnovali přípravě kandidátů větší pozornost. Chápu, že kandidáti píšou práci často v časové tísní nebo s pocitem jakési trémy nebo nejistoty, a současně se snahou, aby byla práce co nejlepší, co nejzajímavější. Výsledek však často neodpovídá záměru. Chtěl bych být trochu nápomocen budoucím kandidátům ve chvílích volby námětu, při jejich psaní i jejich úvahách, zda skutečně zpracovali to, co bylo jejich záměrem. Snad přečtení této jednoduché pomůcky usnadní kandidátům vypracování jejich domácí písemné práce.

Vybrat námět nebývá snadné

Výběr bývá velmi často poplatný snaze řešit současný nejožehavější problém svůj nebo svého bezprostředního okolí. Mé poznatky a zkušenosti z konzultací naznačují, že část frekventantů má určité obtíže při volbě námětu, někteří dokonce prokazují i určitou dávku bezradnosti. Snaha napsat co nejlepší práci vede uchazeče často k volbě nevhodných či nepřiměřených námětů písemných prací zejména k čekatelským zkouškám. Pokusím se uspořádat nejčastější volby méně vhodných námětů do několika typických skupin:

Často se opakující (obehrané) náměty

Do této skupiny patří zejména náměty velmi snadné, jako např. časový a věcný obsah schůzek, výprav, táborového dne ap. Zpracování těchto námětů zpravidla bývá formální, vzniká podezření, že frekventant údaje získal snadno z běžných příruček. Při zpracování obdobných námětů je nutné přinést do tématu skutečně nové myšlenky nebo alespoň zajímavou formu zpracování.

Obtížně řešitelné náměty

Tyto náměty tvoří opak první skupiny, jde často o velmi obtížná řešení. Tyto problémy mají zpravidla mnoho správných řešení, která závisejí na mnoha faktorech, např. věkové skladbě. Patří sem např. náměty řešící způsoby převádění včlat do oddílů nebo způsob jak zabránit odchodům roverů nebo snaha o vytvoření naprosto „zaručeného“ programu roverů ap. Některé náměty existují snad od počátku skautingu a je možné označit je téměř za věčné. Někdy však jde o výběr problému zcela nepodstatného, malicherného nebo i zbytečného jako je vedení sporu o dobu oběda, délku osobního volna, či „absolutně“ nevhodnějšího času budíčku a večerky.

Nevhodné náměty

Čas od času se pouští frekventanti do námětů převyšujících jejich znalosti a zkušenosti v dané problematice. Bývají to pokusy o zobecnění problémů, jako kritické rozebírání vztahu já a můj vůdce, zaručeně úspěšný program, nejspěšnější způsob bodování atd. Je dobré se těmito problémy v praxi zabývat a řešit je, ale nebývá úspěšné je zpracovávat jako téma písemné práce. S odstupem času vídají pisatelé problém trochu jinak a nepopsali by jej asi stejně.

Jak na to

Vybíráme náměty uvážlivě, hledíme věcná a potřebná témata: taková, na která při svých zkušenostech odborně stačíme a která umožní náš další rozvoj a nová poznání a mohou být radou nebo návodem druhým. Nebojte se námět a formu konzultovat se svým vůdcem, nejbližšími činovníky, s výchovným zpravodajem případně s dalšími.

Jaký způsob pro zpracování námětu použít

Obdobná situace vzniká při výběru formy zpracování námětu. Použitý způsob u části písemných prací nebývá nevhodnější. Práce bývají velmi často napsány jedním dechem, bez předběžné osnovy. To vede k tomu, že méně zkušený pisatel se do problematiky často zamotá a obtížně nachází způsob, jak práci lépe uspořádat. Zkušenosti ukazují, že kandidáti velmi často píšou práce na poslední chvíli, nestíhají je přečíst, natož je upravit. Jen část kandidátů nalezne čas a odvalu dát ve svém okolí písemnou práci někomu posoudit a na základě toho ji zdokonalit. Chtěl bych říci, že kandidáti, kteří mají možnost práci psát na počítači, na tom jsou podstatně lépe, protože úpravy již jednou napsaného textu (jako změny pořadí v textu, vyjímání nebo vkládání dalších textů) jim nečiní takové obtíže jako při psaní rukou nebo na psacím stroji.

Výběr formy

A nyní se podíváme na význam zvolené formy. Velmi často doplácí dobrý námět pouze na použitou formu. Nevhodná forma zpracování i toho nejlepšího námětu může vytvořit dojem slabé práce. Nejčastěji to bývá vyprávění, ještě nevhodnější může snad být jen vyprávění jedním dechem. Naopak, dobře zvolená forma může práci zajistit srozumitelnost, přehlednost, názornost, přesvědčivost a ze zcela běžného námětu učinit zajímavou práci. Pokud text dobře uspořádáme, rozčleníme do odstavců s přílehlavými názvy, velmi usnadníme orientaci budoucím čtenářům a často i sami sobě. Osvědčenou pomůckou jak stylizovat text je představit si, že chceme předat svou zkušenost např. jinému vůdci.

To nám pomáhá vžít se do situace budoucího čtenáře.

Jaký postup při vypracování písemné práce zvolit

Za spolehlivý způsob vypracování písemné práce by mohl posloužit následující postup:

- Volba námětu s případnou volbou pracovního názvu práce.
- Sestavení osnovy (hesla lze užít jako pracovní názvy odstavců).
- Vypracování textu rozvedením námětu podle osnovy (do dílčích témat).
- Postupné čtení textu a jeho případné úpravy.
- Případná úprava rozčlenění textu a posouzení výstižnosti nadpisů jednotlivých odstavců.
- Případné vyhledání výstižnějšího názvu písemné práce.
- Závěrečná uspořádání textu.
- Závěrečná kontrola úplnosti všech náležitostí práce, případné porovnání s pracovní osnovou a zadáním (jméno autora, název práce, prohlášení o samostatnosti zpracování, seznam použité příp. doporučující literatury, případné poděkování konzultantům ap.).

Jak vhodně navrhnout osnovu

- Pracovní osnova písemné práce by měla mít např. následující stať či odstavce:
- Úvod.
- Popsání současného stavu řešeného námětu (problému).
- Popsání hlavního řešeného problému, příp. vlastní názor - stanovisko.
- Návrh řešení příp. více variant řešení.
- Závěr - shrnutí - zobecnění.
- Přílohy: použitá literatura, ukázky, grafický doprovod apod.

Jak se přesvědčit, že jsme splnili svůj záměr a že práce má dostatečnou úroveň

Po napsání písemné práce můžeme práci podrobit ještě několika zkouškám nebo kontrolám především:

- Přečteme práci s určitým časovým odstupem.
- Požádáme někoho o přečtení a vyslechneme jeho názor na práci.
- Pokusíme se o zformulování řešeného problému.
- Pokusíme se o zformulování navrženého řešení.

Chceme-li si sami ještě odhadnout, jak asi bude naše práce působit na čtenáře či posluchače, provedme následující zkoušku napodobením ústní obhajoby:

- Přečteme si (nejlépe nahlas) úvodní stať práce.
- Přečteme si (nejlépe nahlas) předem vybranou část textu, kterou považujeme za klíčovou stať práce.
- Přečteme si (nejlépe nahlas) závěr písemné práce.

Pokud budeme mít potíže vybrat klíčovou stať, znamená to, že se pravděpodobně nezabýváme řešením jednoznačného problému nebo že závěr nevystihuje váš záměr.

A nakonec ještě jedna zkouška. Pokusme se sami sebe optat, zda jsme ochotni práci publikovat, a to beze změny, s nutnými úpravami nebo nejsme s vydáním ochotni vůbec souhlasit. Odpověď na tuto otázku nám pomůže zjistit, jak dalece jsme s řešením i úrovní zpracování sami spokojeni.

Na co bychom neměli při dopisování práce ještě zapomenout

Použitá literatura

Někteří kandidáti mají dojem, že je dobré, když do prohlášení uvedou, že nepoužili žádnou odbornou literaturu. Tento názor není správný hned ze dvou důvodů. Jednak můžeme těžko říci, že náš řešený problém nebyl ovlivněn žádnou literaturou. To bych nesměl opravdu žádnou přečíst, pak je problém, jak se na dráhu vůdce připravujeme. Za druhé je dobré znát na řešený problém názory druhých, zejména odborníků. Předností písemné práce nemůže být pouze její absolutní původnost. Přece nechci dokázat, že např. nejvhodnější program pro určitou věkovou skupinu vytvořím tím, že budu bez jakýchkoliv znalostí pouze zkoušet, co je nejvhodnější. Účelem je prokázat, že umím odborné rady nejen vyhledávat a poznávat, ale i používat.

Užití citátů, statistických dat

Při použití citátů nebo údajů z jiných publikací je vhodné uvádět užité prameny, nejdříve Autor: Název. Podnázev. Místo vydání, nakladatelství v roce. Jestliže to údaje v knize umožňují, můžeme uvést místo nakladatelství vydavatele (např. knihu vydalo Národní divadlo v nakladatelství Huňáček, ale pan Huňáček to (ať už záměrně nebo omylem) nedal ani na titulní list ani do tiráže, pak uvedeme místo nakladatele Národní divadlo. Zdrojem informací je zásadně titulní list a pak tiráž (někdy se stává, že se liší označení na titulu a v tiráži nebo na stránce s copyrightem ©, údaj o roce u © je až ten poslední, podle kterého se řídíme, protože se často liší od skutečného roku vydání; údaj vydání v textu na s. 65 má patrně znamenat rok, kdy byla kniha vydána, ale správně je to údaj, který říká pokolikáté kniha vyšla (2. vydání, 3. opravené vydání apod.) Ani nemusím připomínat, že upravený, případně nepřesný citát přestává být citátem.

Prohlášení

Povinnou součástí písemné práce je prohlášení kandidáta o samostatném zpracování domácí písemné práce. Postačí např. napsat „Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně“ nebo dodat „s použitím dále uvedené literatury“ ap. Některá, většinou unikátní, témata takové prohlášení ani nepotřebují, např. v případě řešení určitého výchovného problému ve svém oddíle ap. Chtěl bych upozornit, že konzultování řešeného problému nijak nezpochybňuje vaši samostatnost zpracování. Obecně lze říci, že vzájemné konzultace autora s vhodnými partnery zpravidla mohou odstranit případné zklamání autora a hlavně pomohou zlepšit úroveň písemné práce.

Poděkování

Ke škodě věci určitě není poděkování, například vůdci, který nás k vedení oddílu dovedl, nebo někomu, jehož péče nám umožňuje věnovat poklidně svůj čas právě práci v Junáku. V mém případě vřele děkuji za podnětné připomínky k této práci bratru doc. RNDr. Bohuslavu Strauchovi - Grizzlymu II.

Závěr

Šťastná volba námětu a dobrý nápad při zpracování, trpělivost při zpracování, všímavost, ochota pochopit jiné názory a schopnost to vše věcně analyzovat a opětovně uspořádat. To jsou dobré předpoklady pro napsání dobré práce. Přeji dobrou volbu a dostatek trpělivosti při zpracování vaší domácí písemné práce.

Praktický dovětek

Máš před sebou hotovou písemnou práci, asi sis pořádně oddechl. Prosím, tato připomínka vychází z mnoha zkušeností. Prohlédni ještě jednou celou práci nebo požádej někoho jiného. Je známá věc, že často trpíme jakousi slepotou nebo omezenou schopností vyhledat chyby v práci, kterou jsme tolikrát prohlíželi a přečetli. Neposlouchej své „zrádné sebevědomí,“ že tam chyba nemůže být, uvidíš, ještě se nejméně jedna najde.

14. Mluvený projev

(Vít Růžička - s použitím podkladů od V. Břicháčka a materiálů LŠ Gemini 98)

Úvod

Umění mluvit před publikem, správně ce vyjadřovat, dobře uspořádat a srozumitelně sdělit své myšlenky a důležité informace patří k velmi důležitým dovednostem vůdce oddílu i jiných skautských činovníků. Cílem příslušné části zkoušky je tyto schopnosti ověřit. Zatímco u ostatních kapitol se předpokládá, že zkoušející z předepsaných témat vybere či nechá vylosovat určitou část, zde se počítá s tím, že uchazeč splní všechny tři předepsané požadavky.

Komentář k jednotlivým bodům

1. Předem připravená veřejná obhajoba vlastní písemné práce

Cílem této části zkoušky je ověřit schopnost hovořit na předem připravené téma, které je uchazeči blízké a kterým se systematicky zabýval při psaní své práce.

Obsahem je stručná informace o vlastní písemné práci, která by měla obsahovat zejména tyto body:

- Proč jsem si vybral právě toto téma práce.
- Nejdůležitější myšlenky a závěry práce.
- Otázky a podněty, které práce přináší (např. zabývat se dále tím a tím, ještě není vyřešena otázka ta a ta apod.).
- Využití práce a jejích výsledků v praxi (např. použít jako návod řešení problému pro ostatní, publikovat práci nebo její část ve skautských časopisech, práci rozšířit a vydat jako příručku pro středisko).

Součástí obhajoby mohou být i otázky přítomných, případně krátká diskuze.

Obhajoby doporučujeme provádět ve skupině uchazečů (od 3 do 10) s jedním nebo několika zkoušejícími, kde jednotliví uchazeči postupně obhajují a ostatní tvoří publikum. Výstup každého jednotlivce by neměl být delší než 15 minut, ve větších skupinách spíš méně. Na konci celého bloku obhajob zhodnotí přítomní zkoušející stručně každý výstup a sdělí, kteří uchazeči uspěli.

Pokud je již předem známo, že nějaká práce je nevyhovující, záleží na uvážení komise, zda se bude konat obhajoba této práce. Na jedné straně si může uchazeč při obhajobě uvědomit nedostatky své práce, což může být dobrým impulsem pro její přepracování, na straně druhé mu může obhajoba nevyhovující práce připadat zbytečná. V mezních případech může navíc obhajoba rozhodnout, zda práce „ještě projde“ nebo ne.

2. Improvizovaný projev před skupinou na vylosované téma

Cílem této části je ověřit schopnost hovořit na téma, kterým se uchazeč předem podrobně nezabýval. Zkušební komise může sdělit předem seznam možných témat, ale tak, aby nebylo možné se na ně nějak důkladně připravit (jde o to, aby uchazeči nezažili u zkoušky šok z neočekávaného a jim nic neříkajícího zadaného tématu).

Zkouška by měla ověřit základní rétorické dovednosti (uspořádání proslovu, kontakt s posluchači, srozumitelnost, úroveň jazyka, práce s hlasem a gesty atd.).

Forma může být obdobná jako u obhajob písemné práce, komise může zvážit variantu, že každý uchazeč si vylosuje dvě témata a z nich si vybere to, které je mu bližší. Zkoušený by se měl při svém výstupu obracet ke konkrétním posluchačům, kteří před ním sedí, nikoli k fiktivním rodičům, světlušká, sponzorům apod. Součástí rétorických schopností je i umět navodit kontakt s reálnými živými posluchači a reagovat na jejich skutečnou odezvu, a ne hrát s nimi společně divadlo.

Je velmi cenné, když si uchazeči rétorický výstup několikrát předem vyzkoušejí buď s instruktory na kurzu nebo aspoň navzájem. Vhodné je přitom využít video nebo diktafon.

Několik pravidel proslovu:

- Předem stručnou osnovu, body, kterými se budu řídit (nemám-li osnovu, bude projev nepřehledný, chaotický, v půlce se můžu zarazit a nevědět, jak dál).
Je vhodné si dobře připravit začátek - oslovení, první větu.
- Obsah - klasické členění: úvod - stať - závěr.
 - Úvod: navodit pozornost, uvést téma, zaujmout posluchače.
 - Stať: cca 80 - 85 % času, vlastní proslov, jasná struktura, přehledné členění, nejpodstatnější myšlenky a informace je možné nenápadně zopakovat. Proslov by měl být uspořádán podle nějaké logiky (obsahově, časově, prostorově, příčiny - následky, problémy-řešení), řečník by od tématu neměl skákat ke vzdáleným věcem a pak se vracet k blízkým.
 - Závěr: Shrnutí (např. každou klíčovou myšlenku či informaci shrnout jednou jasnou větou), konec by měl být něčím zajímavým, nejhorší je konec do ztracena.
- Během proslovu je nutno sledovat čas (zde 10 - 15 min.). Je dobré si předem vyzkoušet 15 minut souvisle nahlas hovořit nebo i číst - získám povědomí, jak dlouhý text se do tohoto času vejde.
- Vždy je lepší mít několik myšlenek nebo informací „v zásobě“ a při projevu je nevyužít, než uprostřed času zjistit, že nevím, co dál říci.
- Forma
 - Jazyk: hovořit spisovně, ale jednoduše, přirozeně (ne knižně, nepoužívat zbytečně složité termíny a cizí slova).
 - Hlas: mluvit přiměřeně nahlas (ale nekřičet - úměrně velikosti a vzdálenosti auditoria), zřetelně, občas změnit rytmus a hlasitost (oddělení jednotlivých částí, zvýraznění důležitých myšlenek), těmito změnami ale šetřit. Největší chyby - monotónní projev, drmolání, „kuňkání“.
 - Gestikulace, pohyb: přiměřeně, být přirozený, nepřehánět, pozor na rozpor slova a gesta.
 - Postoj, oči: vždy směrem k auditoriu, být v kontaktu s posluchači - občas oční kontakt, průběžně je sledovat (přikývnutí, výraz nejistoty, nuda - řečník reaguje např.: otázkou, zvýšením hlasu, překvapivou situací). Nejčastější chyby - koukám do zdi, do stropu, do papírů, nevnímám si publika.
- Finty
 - Při zahájení je možné použít vtip, citát, krátký příběh - vyžaduje určitou zkušenost.
 - Humor, ironie: nesmí být agresivní, používat jako koření (málo, ve vhodný okamžik).
 - Aktivizace posluchačů: řečnická otázka, výzva k nějakému úkonu („podívejte se teď všichni z okna“), na něj navázat další výklad („tady můžete vidět, že životní prostředí není v pořádku“).

Příklad témat:

1. Jak rozumím tomu, že skauting je životním stylem.
2. Proč jsem se rozhodl věnovat se skautské výchově.
3. Co mně přináší členství ve skautském hnutí.

4. Propagace skautingu - současnost a výhled.
5. Jak skauti pomáhají společnosti.
6. Co je to duchovní život.
7. Jak lze naplňovat a zanedbávat službu Pravdě.
8. Co pro mě znamená odpovědnost.
9. Co pro mě znamená demokracie.
10. Co se mi vybaví, když slyším slova povinnost a kázeň.
11. Čím je zajímavý náš oddíl.
12. V čem je přínos putovních táborů pro děti v oddílech.
13. Přejchod ze skautského oddílu do roverského kmene.
14. Proč je kamarádství pro děti důležité.
15. Jak může mluvit k dětem příroda.
16. Umění jako důležitá součást výchovy mladého člověka.
17. Možnosti využití televize v programu oddílu.
18. Počítače jako příležitost k rozvoji dítěte i jako možné ohrožení.
19. Proč děti sahají po drogách a jak tomu zabránit.
20. Kniha při výchově a výchova ke čtenářství.
21. Dětský skautský časopis a možnosti jeho využití v oddíle.

3. Rétorická úroveň všech ústních částí celé vůdcovské zkoušky

Zde by měl uchazeč prokázat schopnost se vyjadřovat a určitou míru kultivovanosti jazyka a projevu. Při hodnocení jde zejména o to reagovat na chyby a zlovyky v projevu uchazečů a pomoci jim při jejich odstraňování.

Sestavení zkušební komise a pořádání zkoušek

Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka popisuje pořádání a organizaci VZ v Hlavě II, zejména v kapitole 3 Obecná ustanovení o kvalifikačních stupních a v kapitole 5 Vůdcovská zkouška.

Každé vůdcovské zkoušky mají svého pořadatele. Je jím nejčastěji ORJ nebo KRJ, případně i jiný orgán Junáka (viz dále). Samotné zkoušení zajišťuje zkušební komise. Ta vzniká tak, že pořadatel jmenuje předsedu zkušební komise a ten dále jmenuje ostatní členy komise (nejméně 6) a jejího tajemníka. Předseda i členové komise musí mít předepsanou kvalifikaci nebo oprávnění.

V dalším textu probereme postupně v bodech postup při zřízení zkušební komise a její činnost:

1) Získání oprávnění

Činovník, který má zájem získat oprávnění pro **předsedu zkušební komise VZ**, zašle na adresu zpravodaje ÚRJ pro výchovu činovníků žádost, která obsahuje:

- 1) **Projekt** – představa o organizaci a průběhu zkoušek jako celku. Minimální rozsah tohoto scénáře je jedna strana A4.
- 2) Doklad o udělení **instruktorské kvalifikace**
- 3) Doklad o splnění **alespoň jedné** z těchto podmínek:
 - a) Má **civilní pedagogickou praxi** nebo **vzdělání**.
 - b) Má **praxi jako člen zkušební komise VZ** nejméně po dobu tří let (v žádosti uvede konkrétní údaje).

c) Příloží **doporučení** alespoň dvou z těchto činovníků:

- vůdce střediska, ve kterém je registrován,
- okresní výchovný zpravodaj,
- zpravodaj KRJ pro výchovu činovníků,
- zpravodaj ÚRJ pro výchovu činovníků,
- vůdce LŠ, případně ILŠ, kterou uchazeč absolvoval.

Zpravodaj mu zašle zpět požadované oprávnění, které platí 4 roky.

Činovník, který má zájem být **zkoušejícím některého oboru VZ** a má složenou **OČK** v tomto oboru, žádné další oprávnění nepotřebuje a může být přímo jmenován do zkušební komise.

Podobně to platí s jistými omezeními a doplňujícími požadavky pro činovníky, kteří mají **IK**. Držitelé IK mohou zkoušet jenom v oborech, ve kterých jsou dostatečně odborně způsobilí tak, aby v daném oboru dokázali bezpečně zhodnotit, zda uchazeč splňuje požadavky v plném rozsahu stanoveném obsahem VZ.

Držitelé IK nemusí dokládat svou odbornou způsobilost v těchto oborech VZ:

- myšlenkové základy skautingu a historie,
- pedagogika,
- kultura a estetika,
- písemná práce,
- mluvený projev.

Pro následující obory VZ může být za dostatečnou odbornou způsobilost považováno spolu s IK praxe nejméně tři let ve vedení výchovné jednotky (včetně účasti na vedení letních táborů):

- metodika,
- vedení oddílu,
- táboření.

Pro obor "Hospodaření" je spolu s IK dostatečnou odbornou způsobilostí složení hospodářské zkoušky; pro obor "Organizace a právo" složení organizační zkoušky.

Pro ostatní obory je spolu s IK nutno doložit civilní vzdělání nebo praxi.

Svou způsobilost doloží členové zkušební komise osobním prohlášením, ve kterém rovněž uvedou své kvalifikační předpoklady. Toto prohlášení je součástí dokumentace VZ.

Činovník, který nemá OČK ani IK, může požádat o **oprávnění** podle kapitoly 5.5.2 bodu C. řádu. Na adresu zpravodaje ÚRJ pro výchovu činovníků zašle žádost, která obsahuje:

- 1) Projekt – žadatel předloží představu o organizaci zkoušek (zkušební scénář) v oboru, ve kterém má zkoušet. Minimální rozsah tohoto scénáře je jedna strana A4.
- 2) Doporučení – žadatel přiloží k žádosti doporučení vůdce střediska, ve kterém je registrován, a dále alespoň jednoho z těchto činovníků:
 - okresní výchovný zpravodaj
 - krajský zpravodaj pro výchovu činovníků
 - vůdce LŠ, kterou uchazeč absolvoval.
- 3) Odbornost - doloží svou odbornou způsobilost v oboru, který má zkoušet, kupříkladu civilní praxí nebo vzděláním; absolvencí odpovídající LŠ apod.

Zpravodaj mu zašle zpět požadované oprávnění, které platí 4 roky.

2) Jmenování předsedy zkušební komise

Pořadatelem vůdcovských zkoušek může být jeden z následujících orgánů Junáka:

- Ústřední rada Junáka
- krajská rada Junáka
- okresní rada Junáka
- řídicí orgán organizační jednotky Junáka zřízené podle zvláštního statutu,
- řídicí orgán základní organizační jednotky pověřené některou z výše uvedených,
- pořadatel vůdcovského lesního kurzu.

Pořadatel jmenuje předsedu zkušební komise, a to z činovníků, kteří mají odpovídající oprávnění. Toto jmenování je vždy na dobu určitou (nejvýše na tři roky). Předsedu zkušební komise může pořadatel (případně i zpravodaj ÚRJ pro výchovu činovníků) odvolat i před ukončením jeho předpokládaného funkčního období. Ukončením funkčního období předsedy zaniká celá zkušební komise. Pokud chce pořadatel ponechat zkušební komisi a vyměnit jejího předsedu, musí odvolat původního předsedu, jmenovat nového a ten znovu jmenuje celou komisi.

Rozhodnutí o konání zkoušek musí padnout včas – zejména v případě, že budoucí předseda komise dosud nemá oprávnění (viz bod 1) a musí si o něj žádat.

3) Jmenování členů zkušební komise a tajemníka

Členy zkušební komise jmenuje předseda z řad činovníků, kteří mají požadovanou kvalifikaci nebo oprávnění pro zkoušení svého oboru. Řád připouští možnost, že komise bude mít jen 6 členů a předsedu, v praxi je výhodnější, když každý zkoušející zkouší jeden obor, případně zkouší svůj obor a k němu mluvený projev či písemnou práci. Předseda též jmenuje tajemníka zkušební komise. Výhodné je jmenovat tajemníka co nejdříve.

Zkušební komise nepodléhá žádnému dalšímu schválení, nutné je pouze informovat pořadatele zkoušek, KRJ a zpravodaje ÚRJ pro výchovu činovníků o složení komise a o konání zkoušek.

Pořadatel zkoušek zodpovídá za organizační a hospodářské zajištění zkoušek a za řádné vedení účetní evidence. Pořadatel rovněž archivuje veškerou dokumentaci zkoušek. Do samotného průběhu zkoušek pořadatel nijak nezasahuje, veškerá zodpovědnost za obsah a řádný průběh zkoušek leží na předsedovi zkušební komise.

Zkouška může být pořádána jako součást VLK. Pořadatelem zkoušek je v tomto případě pořadatel příslušné akce a jeho pravomoci ve vztahu ke zkouškám vykonává vůdce akce. Vůdce akce má právo rozhodnout, zda bude zkouška určena jen pro její frekventanty nebo i pro ostatní zájemce.

Jmenování předsedy, členů a tajemníka zkušební komise je vždy písemné a musí obsahovat:

- název orgánu nebo jméno a funkce činovníka, který dotyčného jmenuje,
- přesné označení, na jakou funkci je dotyčný jmenován, název pořadatele zkoušek (např. zkoušející v oboru Metodika u komise VZ zřízené ORJ xy)
- datum jmenování, datum zahájení a ukončení mandátu (jmenování je vždy na dobu určitou, nejvýše na dobu tří let)

4) Oznámení o konání zkoušek a dokumentace VZ

Předseda zkušební komise je povinen oznámit uchazečům s dostatečným předstihem:

- vstupní podmínky a podmínky absolvence
- termín a místo konání zkoušek
- pokyny k organizaci zkoušek

Termín a místo konání zkoušek oznamuje předseda ZK neprodleně rovněž:

- pořadateli zkoušek
- zpravodaji pro výchovu činníků té KRJ, jíž pořadatel podléhá.
- Zpravodaji ÚRJ pro výchovu činníků

Dokumentace zkoušek obsahuje vždy:

- základní údaje o jednotlivých uchazečích,
- seznam členů komise a obory, které zkoušeli,
- kopie dokladů o kvalifikaci předsedy a členů zkušební komise
- datum a místo zkoušky, případně jejich jednotlivých částí,
- hodnocení uchazečů v jednotlivých oborech a celkové výsledky zkoušek,
- přehled vydaných dekretů včetně jejich evidenčních čísel,
- stručná celková zpráva o průběhu zkoušek (použité formy, dojem z uchazečů, problémy apod.).

Úspěšní uchazeči obdrží jako doklad o získané kvalifikaci **vůdcovský dekret**, který vydává ÚRJ nebo orgány jí delegované na základě žádosti zaslané předsedou zkušební komise. O dekrety je možno požádat před zkouškami nebo po jejich skončení.

Uchazeči, kterým byl vydán dekret, jsou o této skutečnosti povinni neprodleně informovat:

- vůdce střediska, ve kterém jsou registrováni
- výchovného zpravodaje okresu, ve kterém jsou registrováni.

Složení VZ je členům Junáka zaznamenáno do **kvalifikačního průkazu činníka** („činnícké stezky“), kde je uveden celkový výsledek zkoušky („prospěl“) podepsaný předsedou zkušební komise. Tento kvalifikační průkaz se zpravidla vydává po absolvenci čekatelské zkoušky, případně při složení VZ nebo jiného kvalifikačního stupně. Do KPČ se zapisují uchazečům výsledky dílčích částí i celé VZ.

5) Průběh zkoušek

Viz kapitola 17.

Následující tabulka shrnuje nejdůležitější ustanovení řádu k pořádání VZ.

Pořadatel	OJ*, případně pořadatel VLK.		
Předseda zkušební komise	Jmenuje	Pořadatel VZ	
	Kvalifikace	<ul style="list-style-type: none"> • Oprávnění vydané zpravodajem ÚRJ pro výchovu činovníků 	
Členové zkušební komise	Jmenuje	Předseda zkušební komise	
	Kvalifikace	Jedna z následujících možností: <ul style="list-style-type: none"> • Odborná činovnická kvalifikace • Instruktorská kvalifikace + splnění dalších podmínek • Oprávnění vydané zpravodajem ÚRJ pro výchovu činovníků 	
Časové rozvržení zkoušky	Jedna z následujících možností: <ul style="list-style-type: none"> • Celá zkouška najednou – obvykle jeden víkend. • Po částech - každý uchazeč skládá jednotlivé obory individuálně v termínech vyhlášených pořadatelem. (Max. čas 18 měsíců.) 		
Hlášení, oznámení	Složení komise a jeho změny	Pořadatel zkoušek KRJ Zpravodají ÚRJ pro výchovu činovníků	ihned po jmenování komise nebo změně
	Oznámení o konání zkoušky	Účastníkům Pořadatel zkoušek KRJ Zpravodají ÚRJ pro výchovu činovníků	v dostatečném předstihu
	Žádost o vystavení vůdcovských dekretů pro úspěšné uchazeče	Zpravodají ÚRJ pro výchovu činovníků	Po ukončení zkoušek nebo Před závěrem zkoušek
	Dokumentace zkoušky	Ukládá se u pořadatele	Po ukončení zkoušek
Účastníci obdrží	Úspěšní	<ul style="list-style-type: none"> • Potvrzení o složení jednotlivých částí i celé VZ do KPČ • Vůdcovský dekret 	
	Neúspěšní	<ul style="list-style-type: none"> • Záznam do KPČ o složení těch částí VZ, kde dotyčný prospěl • Záznam do KPČ o celkovém výsledku VZ - "Neprospěl" (Pokud do 18 měsíců nesloží opravné zkoušky z oborů, ve kterých neprospěl) 	

*) Pod zkratkou OJ se rozumí:

- Ústřední rada Junáka nebo
- krajská rada Junáka, nebo
- okresní rada Junáka, nebo
- řídicí orgán organizační jednotky Junáka zřízené podle zvláštního statutu, nebo
- řídicí orgán základní organizační jednotky pověřené některou z výše uvedených

Podmínky účasti na VZ

Uchazeč o složení VZ musí splňovat tyto podmínky:

- Dovršený **věk** minimálně **18 let** (před dnem zakončení zkoušky).
- **Souhlas vůdce střediska a vyjádření vůdce** výchovné jednotky (tj. **oddílu**), ve které je uchazeč registrován.
- **Vyjádření lékaře** o tom, že uchazeč je zdravotně způsobilý pro práci s dětmi (ne starší než 12 měsíců, toto potvrzení se nevyžaduje u lékařů a profesionálních pedagogů).
- **Čestné prohlášení o bezúhonnosti** (tj. čistý trestní rejstřík, není evidován z důvodu

drogové závislosti) – podle řádu bude obsah prohlášení upřesněn pokynem zpravodaje ÚRJ pro výchovu činovníků.

- Absolvence **čekatelské zkoušky** (dokládá se kopií dekretu).
- **Praxe 1 rok ve vedení oddílu** nebo střediska po složení čekatelské zkoušky (kratší prodlevu mezi ČZ a VZ může ve výjimečných případech povolit vůdce střediska) - dokládá se potvrzením vůdce střediska.
- **Znalosti** v rozsahu **II. stupně** skautské stezky (dokládá se čestným prohlášením uchazeče).

Uchazeči se musí písemně přihlásit k VZ zkušební komisi. Jako součást přihlášky musí uchazeč doložit splnění výše uvedených vstupních podmínek. Všechny vstupní podmínky s výjimkou věku 18 let musí uchazeč splnit a doložit před zahájením zkoušek. Jen výjimečně a se souhlasem předsedy zkušební komise může doložit splnění některých podmínek později, vždy však před ukončením zkoušek.

Podmínkou absolvence vůdcovské zkoušky je dále **absolvování zdravotnického kurzu** (dokládá se kopií příslušného osvědčení). Možné jsou tři varianty:

- Uchazeč absolvuje zdravotnický kurz před zahájením zkoušek.
- Uchazeč složí celou VZ, po jejím skončení absolvuje zdravotnický kurz. Absolvence VZ mu je přiznána (a vůdcovský dekret vydán) až po absolvování zdravotnického kurzu.
- Uchazeč skládá VZ po částech, souběžně s VZ absolvuje zdravotnický kurz, poslední část VZ skládá až po absolvenci zdravotnického kurzu.

Podmínky pro složení VZ stanoví řád úplně, zkušební komise ani pořadatelé ani jiné orgány nesmí stanovit pro uchazeče další podmínky pro účast nebo absolvenci s výjimkou těch, které jsou nezbytně nutné pro organizační zajištění zkoušek. Tím není dotčeno právo zkušební komise ověřit splnění vstupních podmínek (například přezkoušet požadované znalosti). Předseda zkušební komise může též požádat výchovného zpravodaje okresu, ve kterém je uchazeč registrován, o vyjádření k osobě uchazeče.

Obecně platí, že zkoušky jsou otevřené všem uchazečům, kteří splní vstupní podmínky. Pořadatel resp. zkušební komise může omezit účast na zkouškách jen v následujících případech:

- Jde-li o zkoušky v závěru VLK – zde může vůdce VLK rozhodnout, zda bude zkouška určena jen pro účastníky VLK nebo i pro jiné zájemce.
- Z organizačních důvodů – je-li přebytek uchazečů, může pořadatel některé z nich odmítnout. V tomto případě může dát přednost např. uchazečům, kteří absolvovali vůdcovský kurz.

Pokud nastane situace, že u některých VZ je nadbytek uchazečů, doporučujeme, aby pořadatel zkoušek nabídl odmítnutým uchazečům zkoušky u jiné komise nebo pro ně uspořádal zkoušky v dalším termínu.

Příprava na VZ

Na složení VZ se může uchazeč připravit zásadě třemi způsoby:

- Samostatně – tento způsob je chápán spíše jako výjimečný, lze ho doporučit jen pro zkušené vychovatele, kteří mají dostatečné znalosti a praxi (např. profesionální pedagogové, vedoucí dětských oddílů v jiných organizacích apod.).
- Příprava v oddíle, kmeni, středisku pod vedením zkušeného vůdce.
- Účast na odpovídající akci přípravy vůdců (např. vůdcovském kurzu či vůdcovském lesním kurzu).

Příklad scénáře VZ

Úvod

Vůdcovská zkouška může být uspořádána v zásadě třemi způsoby:

1. Víkendová akce.
2. Zkouška na konci vůdcovského lesního kurzu.
 - a) na zkoušku je vyčleněn zvláštní víkend na podzim
 - b) zkouška se koná v závěru letního týdenního pobytu
3. Po částech - každý uchazeč skládá jednotlivé obory individuálně v termínech vyhlášených pořadatelem. (Max. čas 18 měsíců.).

Ke každému z těchto způsobů zde uvedeme několik poznámek a doporučení.

Při pořádání zkoušek je třeba mít stále na paměti jejich cíl - ověřit, zda je uchazeč schopen dobře zastávat roli vůdce oddílu. Účelem není účastníky zbytečně stresovat, ale naopak jim vytvořit příjemné prostředí a atmosféru důvěry, kde mohou předvést, co umějí. Na druhé straně není možné tolerovat zásadní neznalosti a nedostatky. U slabších uchazečů je důležité vědět, z jakého prostředí pochází a odhadnout jejich reálné schopnosti a příčiny případného neúspěchu. Důležité je nikoho neodradit, spíš nabídnout pomocnou ruku.

Je žádoucí, aby průběh zkoušek byl pestrý a zajímavý. Proto je nutné se v rámci komise včas dohodnout, kdo bude jakým způsobem zkoušet a jakou formu bude mít celá zkouška. Nemělo by se stát, aby všichni zkoušeli úplně stejně. Rovněž by neměl být pro formu zanedbán obsah - cílem zkoušky je prověřit znalosti a schopnosti; pokud se nám to podaří zajímavou formou, tím lépe. Pokud však připravíme zajímavý průběh zkoušek, ale nevyzkoušíme řádně, co je třeba, zkoušky ztrácí smysl.

0. Před konáním zkoušky

- Pořadatel zkoušek jmenuje předsedu zkušební komise.
- Předseda zkušební komise jmenuje členy zkušební komise (nejméně 6) a jejího tajemníka.
- Komise dohodne způsob a termíny zkoušení, organizační a technické zajištění zkoušek.
- Komise informuje o konání zkoušek a o všech termínech, o podmínkách pro přijetí a o formě přihlášek.
- Přihlášeným účastníkům komise zašle (nebo na schůzce sdělí) zadání a termín odevzdání písemné práce, metodická doporučení k jednotlivým částem zkoušky, připomene všechny povinnosti a podmínky přijetí a absolvence.
- Komise rozhodne o způsobu a času předání dekretů. Pokud hodlá dekrety a odznaky předat ihned po složení zkoušky, včas si je zajistí.
- Komise se dohodne o způsobu hodnocení jednotlivých částí zkoušky.
- Komise ve spolupráci s pořadatelem zkoušek připraví dokumentaci zkoušky, připraví a namnoží materiály k písemné části zkoušky (pokud existuje).
- Komise zašle všechna potřebná hlášení pořadateli zkoušek, KRJ a zpravodaji ÚRJ pro výchovu činovníků.

1. Víkendová akce

Je vhodné konání zkoušek oznámit s velkým předstihem (nejméně 3 měsíce), zejména proto, aby účastníci měli dost času na zpracování, případně na úpravu písemné práce podle zadání komise.

Lze též doporučit zařazení jedné nebo dvou informativních schůzek přibližně 2 - 4 týdny před konáním zkoušky. Schůzky by se měli zúčastnit všichni zkoušející a krátce sdělit účastníkům, co považují ve svém oboru za nejdůležitější a jakým způsobem budou zkoušet. Schůzka může sloužit i ke konzultacím s jednotlivými zkoušejícími a k diskuzi o písemné práci. V případě potřeby si zde mohou účastníci domluvit se zkoušejícími individuální konzultaci.

Písemné práce je třeba odevzdat s dostatečným předstihem (přesný termín závisí na časových možnostech členů komise), aby měli členové zkušební komise dost času je přečíst a ohodnotit. Výhodné je, když každou práci přečte několik členů zkušební komise a ohodnotí ji po vzájemné konzultaci. Pokud zkoušku předchází vůdcovský kurz, je zadání písemné práce, konzultace a informace ke zkouškám součástí tohoto kurzu.

Pro úspěšné uspořádání vůdcovských zkoušek je třeba minimálně jeden celý víkend (od pátku večer do neděle poledne), kratší čas není příliš reálný. Nejlepší místo je asi skautská základna s možností přenocování, se základním technickým zázemím a s dostatkem prostoru (několik menších místností pro zkoušení jednotlivých oborů, větší klubovna pro společný program všech účastníků). Pro vaření a technické zabezpečení akce je třeba sehnat skupinu pomocníků, kteří budou schopni tyto služby samostatně zajistit (účastníci ani členové komise na to nebudou mít v průběhu víkendu čas).

Příklad programu:

Pátek:

18:00	Sraz
18:00 - 19:00	Úvodní informace, večere
19:00 - 22:00	Obhajoba písemných prací
22:30	Večerka

Vzhledem k tomu, že účastníky i zkoušející čeká velmi náročný den, je dobré večerku opravdu dodržet.

Sobota:

7:00 - 8:00	Budíček, snídaně atd.
8:00 - 8:30	Nástup, zahájení dne, povzbuzení účastníků, ranní zamyšlení apod.
8:30 - 9:30	Blok písemných testů
9:30 - 18:00	Ústní zkoušky. Zkoušky jsou rozdělené do několika časových bloků (nejlépe do tří nebo čtyř), mezi nimiž jsou přestávky. Součástí polední přestávky je oběd (viz tab. A).
18:00 - 19:00	Oznámení výsledků zkoušek, dozkoušení
19:00 - 20:00	Večere, osobní volno.
20:00 - 22:00	Večerní program - posezení v klubovně, táborový oheň, zpěv, odpočinkový program, debata o poslání a úloze vůdce apod.

Neděle:

7:00 - 8:00	Budíček, snídaně atd.
8:00 - 8:30	Nástup, zahájení dne, ranní zamyšlení apod.
8:30 - 11:30	Mluvený projev - improvizované rétorické vystoupení
11:30 - 13:00	Oběd, osobní volno účastníků, závěrečná porada zkušební komise
13:00 - 14:00	Nástup, zhodnocení zkoušek, případně slavnostní předání odznaků a dekretů
14:00	Balení, úklid, odchod

Alternativně je možné v pátek večer (zejména pokud se účastníci a zkoušející dostaví dříve) zařadit blok písemných testů a první blok ústních zkoušek. V sobotu při zkouškách pak dát více času na přestávky a na přípravu a v neděli dopoledne zařadit improvizovaný rétorický projev a obhajobu písemné práce. Vždy je však vhodné v sobotu večer připravit program, který pomůže účastníkům uvolnit se a odpočinout si po náročném zkouškovém maratónu.

Obtížnější je, když někteří členové komise zkoušejí více oborů. V tomto případě je nutné, aby probíhala paralelně zkouška z rétoriky a ústní zkoušení (viz tabulka B).

Jednotlivé části zkoušky:

Obhajoba písemných prací, improvizovaný rétorický projev

Na každou obhajobu je třeba vyčlenit přibližně 15 minut (10 min. - vlastní obhajoba účastníka, 5 min. - diskuze a komentář). Zhruba po třech obhajobách zařadit 15 min. přestávku. Podle počtu obhajovaných prací se rozdělí účastníci i zkoušející do skupin, společně tvoří posluchače obhajujícímu. Zkoušející musí každou obhajobu ohodnotit. Hodnotit lze buď na konci každé obhajoby nebo na konci celého bloku. (Oboje má své výhody i nevýhody - v prvním případě každý bezprostředně po vystoupení slyší hodnocení a uvědomí si chyby; pokud však někdo neuspěje, může to zvýšit trému a nervozitu ostatních).

Improvizovaný rétorický projev může být organizován stejným způsobem jako obhajoba písemné práce.

Blok písemných testů

Některé části zkoušek jednotlivých oborů mohou být písemné (např. Historie, Zdravověda, Hospodaření atd.). Je vhodné pro ně vyhradit čas na začátku zkoušek - zkoušející test opraví před ústní částí zkoušky, při dalším zkoušení pak může vycházet z výsledků písemné části.

Ústní zkoušky

Zkouška obsahuje celkem 12 témat, počítáme-li na každého účastníka 15 minut zkoušení, vychází to na 3 hodiny čistého času. K tomu je nutno připočítat čas na přípravu a přestávky. Existuje řada možných uspořádání, vždy je vhodné vytvořit několik bloků, které budou odděleny většími přestávkami.

Dvě možnosti uspořádání uvádějí tabulky A a B. V našich příkladech uvádíme zkoušení po dvojicích, stejně dobře je možné uspořádat zkoušení po trojicích nebo čtveřicích, případně i po jednotlivcích - to je časově náročnější (přesuny, příprava). Komise rozhodne, jaké pomůcky a literaturu mohou uchazeči při zkoušce používat (např. řady a zákony, vybrané knihy apod.), toto sdělí včas účastníkům a sdělí jim, které pomůcky si musí opatřit sami a které zajistí komise.

Komise se vždy musí dohodnout na formě hodnocení a na způsobu jeho sdělování účastníkům. Je lepší sdělit hodnocení a výsledek zkoušky ihned, ne vždy je to ale možné (např. když zkoušející váhá a potřebuje konzultaci s ostatními).

Tradicí je, že zkoušející mají určena stanoviště a zkoušení přecházejí ze stanoviště na stanoviště. Výhodou tohoto uspořádání je zejména možnost připravit si otázky, pomůcky a místo ke zkoušení.

Alternativní možností je opačný způsob - zkoušení mají své stanoviště a zkoušející přecházejí z místa na místo. Odpadá zde předcházející výhoda, zato toto uspořádání velmi příznivě působí na pocity a psychický stav zkoušených.

Dozkoušení

Je vhodné vyčlenit čas na dozkoušení těch účastníků, u nichž je výsledek nerozhodný. Tohoto dozkoušení se může zúčastnit více členů komise, je možné věnovat účastníkovi více času, porovnat jeho výsledky v různých oborech.

Opravné zkoušky

Podle řádu musí komise umožnit tomu, kdo neuspěl, aspoň jednu opravu. Zkoušející rozebere s neúspěšným uchazečem průběh jeho zkoušky a vysvětlí chyby a nedostatky. Sdělí mu, na co se zaměřit, doporučí vhodnou literaturu, případně nabídne konzultace. Komise stanoví termín opravných zkoušek, nejlépe společně pro všechny, kteří neuspěli.

Ve výjimečném případě (indispozice, nevolnost, narušení zkoušky zvnějšku) může komise rozhodnout o opakování zkoušky v ten samý (či následující) den.

Tabulka A

12 zkoušejících, 24 účastníků, jeden den. Účastníci jsou rozděleni do dvojic, každá dvojice má na zkoušení 30 min. (5 min. na přípravu, cca 12 min. pro každého na zkoušení). Po každém zkoušení je 5 min. přestávka, po trojici zkoušení je přestávka 15 min., v poledne přestávka 1 hod.

skup.	8:30	9:30	10:05	10:40		11:30	12:05	12:40		14:15	14:50	15:25		16:15	16:50	17:25	18:00
	9:20	10:00	10:35	11:10		12:00	12:35	13:10		14:45	15:20	15:55		16:45	17:20	17:55	19:00
	testy				přest.				oběd				přest.				dozkt.
1.		ZSH	HOS	PED		TVS	VED	ORG		PSY	ZDR	EKO		TAB	EST	MET	
2.		HOS	PED	TVS		VED	ORG	PSY		ZDR	EKO	TAB		EST	MET	ZSH	
3.		PED	TVS	VED		ORG	PSY	ZDR		EKO	TAB	EST		MET	ZSH	HOS	
4.		TVS	VED	ORG		PSY	ZDR	EKO		TAB	EST	MET		ZSH	HOS	PED	
5.		VED	ORG	PSY		ZDR	EKO	TAB		EST	MET	ZSH		HOS	PED	TVS	
6.		ORG	PSY	ZDR		EKO	TAB	EST		MET	ZSH	HOS		PED	TVS	VED	
7.		PSY	ZDR	EKO		TAB	EST	MET		ZSH	HOS	PED		TVS	VED	ORG	
8.		ZDR	EKO	TAB		EST	MET	ZSH		HOS	PED	TVS		VED	ORG	PSY	
9.		EKO	TAB	EST		MET	ZSH	HOS		PED	TVS	VED		ORG	PSY	ZDR	
10.		TAB	EST	MET		ZSH	HOS	PED		TVS	VED	ORG		PSY	ZDR	EKO	
11.		EST	MET	ZSH		HOS	PED	TVS		VED	ORG	PSY		ZDR	EKO	TAB	
12.		MET	ZSH	HOS		PED	TVS	VED		ORG	PSY	ZDR		EKO	TAB	EST	

Tabulka B

9 zkoušejících (Metodiku + Vedení oddílů, Pedagogiku + Psychologii, Ekologii + Táboření zkouší vždy jeden zkoušející), 24 účastníků. Účastníci jsou rozděleni do dvojic, každá dvojice má na zkoušení 30 min. (5 min. na přípravu, cca 12 min. pro každého na zkoušení).

pátek

skup.	19:00	20:40	21:15	21:50
	20:30	21:10	21:45	22:20
	testy			
1.		ZSH	HOS	PED
2.		HOS	PED	TVS
3.		PED	TVS	VED
4.		TVS	VED	EKO
5.		VED	EKO	ZSH
6.		EKO	ZSH	HOS
7.		Obhajoby písemných prací		
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				

neděle

skup.	8:30	9:05	9:40		10:30	11:05	11:40	12:15
	9:00	9:35	10:10		11:00	11:35	12:10	13:00
				přest.				dozk.
1.	Improvizovaný rétorický projev			Improvizovaný rétorický projev				
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
1.	PSY	ZDR	ORG		TAB	EST	MET	
2.	ZDR	ORG	TAB		EST	MET	PSY	
3.	ORG	TAB	EST		MET	PSY	ZDR	
4.	TAB	EST	MET		PSY	ZDR	ORG	
5.	EST	MET	PSY		ZDR	ORG	TAB	
6.	MET	PSY	ZDR		ORG	TAB	EST	

sobota

skup.	8:30	9:05	9:40		10:50	11:05	11:40		13:15	13:50	14:25		15:15	15:50	16:25		17:15	17:50	18:25
	9:00	9:35	10:10		11:00	11:35	12:10		13:45	14:20	14:55		15:45	16:20	16:55		17:45	18:20	18:55
				přest.				oběd				přest.				přest.			
1.	TVS	VED	EKO		Obhajoby písemných prací			Obhajoby písemných prací			PSY	ZDR	ORG		TAB	EST	MET		
2.	VED	EKO	ZSH								ZDR	ORG	TAB	EST	MET	PSY			
3.	EKO	ZSH	HOS								ORG	TAB	EST	MET	PSY	ZDR			
4.	ZSH	HOS	PED								TAB	EST	MET	PSY	ZDR	ORG			
5.	HOS	PED	TVS								EST	MET	PSY	ZDR	ORG	TAB			
6.	PED	TVS	VED								MET	PSY	ZDR	ORG	TAB	EST			
7.		Obhajoby písemných prací			ZSH	HOS	PED		TVS	VED	EKO		Improvizovaný rétorický projev			Improvizovaný rétorický projev			
8.					HOS	PED	TVS	VED	EKO	ZSH									
9.					PED	TVS	VED	EKO	ZSH	HOS									
10.					TVS	VED	EKO	ZSH	HOS	PED									
11.					VED	EKO	ZSH	HOS	PED	TVS									
12.					EKO	ZSH	HOS	PED	TVS	VED									

2. Zkouška na konci vůdcovského lesního kurzu

Účastník, který se hlásí na vůdcovský lesní kurz, by měl předem vědět, kdy a jak na něm budou uspořádány vůdcovské zkoušky. Stejně jako u víkendových zkoušek je třeba včas účastníkům sdělit požadavky a pokyny ke zkoušce, seznámit je s jednotlivými zkoušejícími a zadat písemnou práci.

Účastníci kurzu by měli mít dostatek času k diskuzím a konzultacím se zkoušejícími (o obsahu a formě zkoušek, o požadavcích zkoušejících, o písemné práci, atd.), pro obě strany je důležité se co nejlépe navzájem poznat. V rámci programu kurzu je vhodné ponechat prostor pro aktuální zařazení témat vycházejících z přání a potřeb účastníků, či reagujících na zjištěné neznalosti.

2a) Na zkoušku je vyčleněn zvláštní víkend na podzim:

Zde je organizace zkoušky stejná jako v případě 1.

2b) Zkouška se koná v závěru letního týdenního pobytu:

Předpokládáme, že jde o klasický vůdcovský lesní kurz, jehož týdenní část trvá od pátku do neděle následujícího týdne. Zkoušku je vhodné uspořádat ke konci týdenního pobytu, nejlépe ve čtvrtek a v pátek, případně zčásti v sobotu. Princip uspořádání a sestavení zkoušek je stejný jako v případě víkendu, stejné jsou i jednotlivé části zkoušky.

Pro vlastní zkoušení přicházejí v úvahu v zásadě dvě uspořádání:

- 1) Ústním zkouškám je vyhrazen jeden celý den (pátek), ve čtvrtek je čas na obhajobu písemné práce a rétorickou část zkoušky. Časové rozvržení zkoušky je stejné jako u víkendové akce (tabulka A), na obě rétorické části (obhajoba + improvizovaný projev) by měly stačit dva programové bloky po 1,5 - 2 hodinách (tj. např. celé dopoledne).

Výhodou je, že hlavní část zkoušky se zvládne za jeden den, tj. psychické vypětí účastníků trvá kratší dobu a zkouška zabírá jen jeden programový den, nevýhodou je poměrně intenzivní a náročný průběh dne. Velmi důležité je zařadit po zkoušce (tj. v pátek večer) relaxační program - uvolnění, uklidnění, zábavu.

- 2) Ústní zkoušky jsou rozděleny do dvou dnů (čtvrtek + pátek, případně pátek + sobota). Každý den může být prozkoušeno 6 témat, zkoušení rétorické improvizace a obhajoba písemné práce buď prokládá jednotlivé bloky zkoušení nebo probíhá paralelně se zkoušením (podobně jako je uvedeno v tabulce B).

Výhodou je rozložení náročného průběhu zkoušek do dvou celých dnů, možnost dát delší čas na přípravu a na vlastní zkoušení, nevýhodou je větší zásah do programu kurzu a delší stresové období zkoušek, v případě velkých přestávek nebo vložených programů ztráta koncentrace, nesoustředěnost.

3. Zkouška organizovaná po částech

Tento typ zkoušení lze nejlépe připodobit vysokoškolskému systému: jednotliví zkoušející vypíšu předem několik termínů zkoušek a studenti se na tyto termíny podle svých časových možností individuálně přihlašují.

Komise si v první řadě dohodne časový rozsah zkoušky. Podle řádu je to nejvýše 18 měsíců, praktičtější bude stanovit rozsah kratší (např. od září do dubna) a zbývající čas využít případně k opravným zkouškám. Dále je nutno předem dohodnout termín úvodní a závěrečné schůzky, hodnocení jednotlivých částí, termín odevzdání a způsob hodnocení písemné práce, místo a způsob předání dekretů. Tyto základní informace by měli účastníci znát předem.

Příklad programu zkoušek:

1. zveřejnění informací o VZ (červnové číslo časopisu JH, vývěsky, osobní informace)

- termíny
- místo
- úvodní schůzka
- termín a forma přihlášek
- (popř. složení zkušební komise)

2. úvodní schůzka (konec září)

- účastní se všichni členové komise a všichni uchazeči
- představení komise
- informace o organizaci a průběhu zkoušek
- zadání písemné práce (termín odevzdání 31.12.)
- vstupní podmínky - kdo nesplnil, dodá doklady na první dílčí zkoušku
- metodická doporučení, specifické požadavky a upozornění jednotlivých zkoušejících
- nabídka konzultací, literatury
- termíny a místa dílčích zkoušek, termín obhajoby písemné práce, rétorické části a závěrečné schůzky (může být upřesněno později)
- zápis účastníků na jednotlivé termíny zkoušek (může být aktualizováno později)

3. jednotlivé zkoušky (říjen - duben)

- Každý zkoušející vypíše počet termínů úměrný počtu účastníků (např. pro 20 účastníků 5 večerů po dvou hodinách (na účastníka je třeba počítat přibližně 30 min.).
- Pro obhajobu písemné práce a improvizovaný rétorický projev lze postupovat obdobně, v tomto případě je vhodná skupina 5 - 6 účastníků, kteří během jednoho večera zvládnou obě části rétorické zkoušky (2 x cca 1,5 hod.).
- Vlastní zkouška probíhá způsobem, který zvolí zkoušející, může mít část ústní a písemnou. I když zkoušející není zpravidla limitován časem, doporučuje se, aby zkouška netrvala příliš dlouho (za rozumnou míru považujeme 30 min.).
- Zatímco při zkoušce z jednotlivých oborů VZ mohou být uchazeči zkoušeni po jednom, u zkoušky z rétoriky je nutná přítomnost aspoň malé skupiny posluchačů (nejméně kolem 6). Pokud není možné zajistit účast dalších zkoušených, je možné vytvořit skupinu posluchačů ze členů komise nebo pozvat hosty.
- Výsledek každé části zkoušky zapíše zkoušející do kvalifikačního průkazu činovníka a do svých záznamů.
- V případě neúspěchu může zkoušející individuálně stanovit termín opravné zkoušky.
- Pokud se na vypsání termínů někteří účastníci nedostaví (nemoc apod.), stanoví zkoušející další termíny, které vhodným způsobem sdělí všem uchazečům a umožní jim se na ně přihlásit. (Komise předem rozhodne, za jakých podmínek bude absenci u zkoušky omlouvat).

4. závěrečná schůzka (duben)

- účastní se všichni členové komise a všichni uchazeči
- předseda komise zhodnotí průběh zkoušek
- úspěšní absolventi zkoušek obdrží dekrety a odznaky
- součástí může být debata o poslání skautského vůdce, o plánech účastníků, o jejich oddílech apod.
- pokud někteří uchazeči neuspěli a nestihli zkoušky opravit do závěrečné schůzky, dohodnou s komisí formu a čas opravných zkoušek

**EDICE
VŮDCOVSKÁ ZKOUŠKA**

**VŮDCOVSKÁ ZKOUŠKA
PŘEHLED TÉMAT**

Autoři:

Zdeněk Bečák
Václav Břicháček
Vladimír Kučera
Michala Rocmanová
Vít Růžička
Jan Stejskal
Jiří Zajíc
Milan Zeibert
Jiří Žáček

Jazyková úprava:

Jindra Malinová

Odpovědný redaktor:

Barbora Tichavová

Editor:

Markéta Havlová

Grafická úprava a litografie:

Digital Image Studio, s.r.o.

Grafická úprava a litografie obálky:

Pavel Komárek, Lotos o.p.s.

Vydal:

Junák - svaz skautů a skautek ČR
Tiskové a distribuční centrum
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1
jako svou 75. publikaci

Náklad 1500 výtisků

Druhé, opravené a doplněné vydání